

ks. Piotr Kroczek

**Przetwarzanie danych osobowych
przez podmioty
Kościoła katolickiego w Polsce**

Transfer pomiędzy państwami

**Przetwarzanie danych osobowych
przez podmioty
Kościoła katolickiego w Polsce:**
transfer pomiędzy państwami

ks. Piotr Kroczek

**Przetwarzanie danych osobowych
przez podmioty
Kościoła katolickiego w Polsce:**
transfer pomiędzy państwami

wydawnictwo unum
Kraków 2020

Recenzje wydawnicze

prof. dr hab. Paweł Czubik SSN, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
dr Edyta Bielak-Jomaa, Uniwersytet Łódzki

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Publikacja dofinansowana z subwencji przyznanej dla Uniwersytetu Papieskiego
Jana Pawła II w Krakowie przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w roku 2020

Ten utwór jest dostępny na licencji **Creative Commons**

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

Copyright © 2020 by Piotr Kroczek

ISBN 978-83-7643-198-7 (wersja drukowana)

ISBN 978-83-7643-199-4 (wersja online)

DOI: <https://doi.org/10.21906/9788376431994>

Wydawnictwo UNUM

31-002 Kraków · ul. Kanonicza 3
+48 12 422 56 90 · unum@ptt.net.pl
<http://unum.ptt.net.pl>

Wstęp

1. Stan badań nad przedmiotem badań pracy

Naukowa refleksja nad ochroną osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych była i jest żywo obecna w polskim i międzynarodowym dyskursie naukowym. Szczególnie po wejściu w życie RODO i po rozpoczęciu jego stosowania powstało w Polsce wiele prac naukowych na ten temat i komentarzy prawniczych do przedmiotowego unijnego rozporządzenia¹. Elementem wskazanego dyskursu jest także refleksja na temat przetwarzania danych osobowych pomiędzy państwami, zwanego „przekazywaniem” (zob. np. motyw 112 RODO oraz np. art. 21 ust. 1 pkt 5, art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu) lub też „transferem” czy też „transgranicznym przepływem danych”².

---

1 Zob. np. M. Krzysztofek, *Ochrona danych osobowych w Unii Europejskiej po reformie. Komentarz do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, Warszawa 2016; *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych*. Komentarz, red. P. Litwiński, Warszawa 2018; *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych*. Komentarz, red. nauk. M. Sakowska-Baryła, Warszawa 2018; *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych*. Komentarz, red. nauk. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018; P. Fajgielski, *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych*. *Ustawa o ochronie danych osobowych*. Komentarz, Warszawa 2018.

2 W niniejszej pracy terminy te są stosowane synonimicznie. Zob. np. P. Litwiński, *Transfer danych osobowych do państw trzecich w pracach nad ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych – stracona szansa*, [w:] *Polska i europejska reforma ochrony danych osobowych*, red. nauk. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2016, s. 294–304; D. Lubasz, *Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych*, „Monitor Prawnicy” 2016 nr 20, s. 69–74.

Wyniki kwerendy literatury przedmiotu pozwalają na stwierdzenie, że niemal brak prac dotyczących takiej wymiany danych osobowych dokonywanej przez podmioty Kościoła katolickiego³. Ten temat pojawia się wyłącznie marginalnie, i to tylko w kontekście regulacji prawa powszechnie obowiązującego (prawa świeckiego) czy to prawa europejskiego, czy to prawa polskiego. Niniejsza praca wypełnia tę lukę. Stanowi więc ona *novum* w literaturze przedmiotu.

Warte podkreślenia w tym kontekście są dwie cechy pracy. Po pierwsze, dotyczy ona wyłącznie podmiotów Kościoła katolickiego. Po drugie, obejmuje ona regulacje dotyczące ochrony danych osobowych zarówno pochodzących z (1) prawa powszechnie obowiązującego oraz z (2) prawa Kościoła katolickiego, czyli prawa kanonicznego (prawa kościelnego).

2. Problem badawczy i cel pracy

Szeroko pojęta globalizacja, a także migracje ludzi i rozwój technologii informatycznych to niektóre czynniki sprzyjające wymianie danych osobowych dokonywanych z przekroczeniem granic państw. Bez wątpienia także i ta forma przetwarzania danych musi być wykonywana w ten sposób, aby zapewnić należyty stopień ochrony osób fizycznych zarówno w trakcie procesu, jak i po jego zakończeniu.

Na tym tle powstają liczne pytania dotyczące m.in. warunków legalności przesyłania danych z przekroczeniem granic państwa, procedur prawnych i kanonicznych z tym związanych, odpowiedzialności prawnej i kanonicznej podmiotów dokonujących takiego transgranicznego przekazywania, praw i obowiązków osób, których dane są przekazywane poza granice państwa. Te pytania tworzą rozbudowany problem badawczy pracy.

Celem pracy będzie więc pokazanie sytuacji prawnej podmiotów kościelnych dokonujących wymiany danych pomiędzy państwami zarówno w optyce: (1) prawa powszechnie obowiązującego, jak i (2) prawa kanonicznego oraz praw i obowiązków: (1) osób fizycznych, których dane są w ten sposób przetwarzane oraz (2) podmiotów dokonujących takiego przetwarzania. Na tym tle zostaną zaproponowane praktyczne drogi proceduralne. Praca zawiera także odpowiedzi na trudności prawne wynikające z konstrukcji prawnych przyjętych w Dekrecie lub RODO.

---

3 Zob. M. Chojara-Sobiecka, K. Karsten, P. KroczeK, *Transgraniczny przepływ danych osobowych wiernych Kościoła katolickiego z Polski – na przykładzie kazusu*, „Annales Canonici” 15 (2019) z. 1, s. 35–47, <https://doi.org/10.15633/acan.3394>.

3. Uzasadnienie badań podjętych w pracy

Uzasadnieniem dla podjęcia tego tematu są powtarzające się w działalności KIOD pytania i wątpliwości kierowane do tego organu kościelnego ze strony podmiotów kościelnych dotyczące zgodnych z prawem zachowań lub praktyk związanych z przekazywaniem danych.

Badanie naukowe dotyczące omawianego tematu zostanie w niniejszej pracy ograniczone do podmiotów kościelnych, które:

- 1) mają swoją siedzibę w Polsce,
- 2) przynajmniej część swoich administracyjnych granic w granicach Polski,
- 3) prowadzą swoją (całkowicie lub częściowo) działalność na terenie Polski.

4. Źródła dla badań i metody badań użyte w pracy

Aby osiągnąć cel zarysowany powyżej, konieczne będzie sięgnięcie do źródeł normatywnych:

- 1) prawa powszechnie obowiązującego pochodzenia świeckiego:
  - a) unijnego,
  - b) polskiego,
- 2) prawa kanonicznego:
  - a) powszechnego (prawa ogólnoświatowego),
  - b) partykularnego (obowiązującego w przypadku tej pracy w Polsce),
  - c) prawa specjalnego (zakonnego).

Poza analizą prawniczą przepisów konieczne będzie odniesienie się do praktyki podmiotów kościelnych i danych w tym zakresie uzyskanych z działalności organów nadzorczych w świeckim porządku prawnym – Prezesa UODO i w porządku kanonicznym – KIOD.

Metodą użytą w pracy będzie także, lecz w ograniczonym zakresie – metoda porównawcza.

Dobór celów i źródeł dla pracy pokazuje, że ma ona charakter teoretyczno-praktyczny.

5. Struktura pracy

Praca składa się z niniejszego wstępu, trzech rozdziałów oraz zakończenia zawierającego także wniosek *de lege ferenda*, a także wykazu skrótów

oraz bibliografii, która została podzielona klasycznie na źródła i literaturę przedmiotu.

Opisując szerzej zawartość poszczególnych rozdziałów, trzeba wskazać, że w pierwszym rozdziale przedmiotem zainteresowania jest ochrona danych osobowych w optyce Kościoła katolickiego. Na tę perspektywę składają się specyficzne, zbudowane bowiem na doktrynie religijnej elementy takie jak (1) koncepcja i (2) cel oraz (3) środki ochrony danych osobowych, które mają pochodzenie endogeniczne w Kościele katolickim. Do tych elementów trzeba dodać system regulacji świeckich, czyli unijnych i polskich. System ten jest środowiskiem działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Kościół jest bowiem podmiotem podlegającym tym regulacjom, przetwarzając dane w określonym zakresie.

Rozdział drugi dotyczy transgraniczności danych, czyli specyficznej cechy danych przetwarzanych z przekroczeniem granic państwa. W tej części pracy przedstawiono głównie świeckie jak i kościelne regulacje prawa materialnego dotyczące tej formy przetwarzania. Problemem, na który szczególnie została zwrócona uwaga, to rozbieżność Dekretu i RODO co do zakresu obowiązywania tych dwóch ustaw.

Ostatni (trzeci) rozdział pracy obejmuje głównie regulacje proceduralne związane z przekazaniem danych i podmiotami tego procesu, czyli: (1) osobą, której dane dotyczą, (2) administratorem i (3) organem lub organami nadzorczymi. W tej części pracy zostanie także przedyskutowana sprawa przekazywania danych do Stolicy Apostolskiej.

6. Uwagi dotyczące języka pracy

Na koniec wstępu należy uczynić uwagę dotyczącą języka zastosowanego w pracy. Co do zasady dla regulacji wynikających z prawa świeckiego język pracy jest językiem prawniczym z elementami języka prawnego oraz analogicznie dla regulacji kościelnych jest to język kanonistyczny⁴ i język kanoniczny⁵.

Aby z powodu *quasi* dwujęzyczności (świeckiej i kościelnej) pracy uniknąć nieporozumień związanych z nomenklaturą – które istnieją, pomimo faktu iż Dekret powtarza w dużej części literalnie RODO – konieczne stało się wyjaśnienie niektórych terminów. Wyjaśnienia te prezentują rozumienie różnych zwrotów na gruncie danego systemu prawnego. Innymi słowy,

---

4 Odpowiednik języka prawniczego.

5 Odpowiednik języka prawnego.

poprzez wyjaśnienia, o których mowa, prawnik świecki może zaznajomić się ze sposobem wyrażania się kolegów kanonistów i *vice versa*⁶. Dzięki takiemu zabiegowi osoby zaznajomione z jednym z wymienionych systemów mogą łatwiej zrozumieć regulacje, które są odmienne od tych zawartych we własnym porządku prawnym.

---

6 Zob. R. Sobański, *Eklezjologia nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 28 (1985) nr 1–2, s. 5. Są to terminy analogiczne do terminów język prawny i język prawniczy – zob. B. Wróblewski, *Język prawny i prawniczy*, Kraków 1948.

1. Ochrona danych osobowych przez Kościół katolicki

Działalność Kościoła katolickiego, a szczególnie cel i metody tej działalności oraz cały porządek prawny w Kościele służący temu celowi, jest oparta na doktrynie religijnej¹. Kluczową zasadą katolicką jest bowiem to, że zachowanie wiernych wypływa z katolickiej doktryny religijnej. Na tę doktrynę składają się prawdy religijne (prawdy teologiczne), czyli dogmaty (prawdy wiary), oraz religijne zasady moralne. Również ochrona danych osobowych w Kościele katolickim musi mieć swoje źródło w przedmiotowej doktrynie religijnej.

1.1. Koncepcja i definicja, cel oraz środki ochrony danych osobowych w Kościele

1.1.1. Normatywne znaczenie godności człowieka w prawie Kościoła katolickiego

Katolicka doktryna religijna głosi, że człowiek ma przyrodzoną i nadprzyrodzoną godność. Godność ta wynika z kilku teologicznych prawd. Dla niniejszego dyskursu wystarczy wymienić trzy z nich.

Po pierwsze, godność człowieka wypływa z tego, że człowiek został stworzony przez Boga na jego obraz i podobieństwo (por. Rdz 1, 26; por. GS 12).

---

¹ Na temat specyfiki teologiczno-prawnej prawa religijnego zob. P. KroczeK, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej. Klauzule generalne*, Kraków 2017, s. 141–145, <http://doi.org/10.15633/9788374385749>.

W rezultacie aktu stworzenia każdy człowiek „posiada godność osoby: nie jest tylko czymś, ale kimś” (KKK 357; zob. także np. KKK 27, 225, 369).

Po drugie, „osobliwą rację godności ludzkiej stanowi powołanie człowieka do uczestniczenia w życiu Boga” (GS 19). Innymi słowy, celem człowieka jest zjednoczenie się z Bogiem.

Po trzecie, godność człowieka wypływa z faktu, że został on odkupiony przez Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, na krzyżu (KKK 613, 1004)².

Te trzy katolickie prawdy religijne, czyli stworzenie, powołanie i odkupienie człowieka, mają istotne znaczenie normatywne w Kościele. Są one podstawą dogmatyczną prawa osobowego, w tym prawa do prywatności i prawa do dobrego imienia (kan. 220 CIC, kan. 23 CCEO)³. Wymienione prawa osobowe chrześcijaństwo w swoim porządku prawnym od początku uznawało jako bardzo ważne i rozwijało je instytucjonalnie jako prawo każdego człowieka⁴. W tym więc sensie można powiedzieć, że prawo kanoniczne realizuje zasadę znaną z prawa rzymskiego: *hominum causa omne ius constitutum est*.

Dodać można, że konstrukcja fundamentu aksjologicznego niektórych praw oparta na godności człowieka jest znana także polskiemu porządkowi krajowemu (zob. np. preambuła do Konstytucji, art. 30 Konstytucji)⁵ i prawu unijnemu (zob. np. art. 1 KPP)⁶. W pełni uprawnione jest także stwierdzenie, iż także RODO wyrasta z tego nurtu uznania godności człowieka za kluczową wartość podlegającą ochronie (zob. art. 88 ust. 2, czy też art. 45 ust. 2 lit. a i motyw 104 RODO).

Wypada wyrazić uznanie i aprobatę dla takich prawnych rozwiązań, które są – jak się wydaje – elementem zjawiska, które dostrzegli Ojcowie Soboru Watykańskiego II, odnotowując w GS 26 to, że „rośnie świadomość niezwyklej godności, jaka przysługuje osobie ludzkiej, która

---

2 Zob. Jan Paweł II – obrońca godności człowieka. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji VII Dnia Papieskiego, red. M. Rybka, Poznań 2008.

3 Termin „intymitatem” z kan. 220 CIC tłumaczony jest w doktrynie kanonicznej niekiedy jako „prywatność” – zob. np. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 1986, t. 2, s. 43.

4 Zob. B. Cwil, *Prawo do prywatności w Kościele katolickim*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 13 (2010), s. 243–260.

5 Zob. np. M. Sadowski, *Godność człowieka – aksjologiczna podstawa państwa i prawa*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 1 (2007), s. 7–28.

6 Zob. W. Jedlecka, *Godność człowieka jako podstawa aksjologiczna porządku prawa Unii Europejskiej*, [w:] *Współczesne koncepcje ochrony wolności i praw podstawowych*, red. M. Maciejewski [et al.], Wrocław 2013, s. 167–177.

przerasta wszystkie rzeczy, i której prawa oraz obowiązki mają charakter powszechny i nienaruszalny”.

1.1.2. Uniwersalny zakres ochrony

Należy przyjąć, że w prawie kanonicznym prywatność i dobre imię są prawami (*ius*) podmiotowymi i fundamentalnymi każdego człowieka. Nie ma podstaw, aby twierdzić, że te prawa szczególnie lub ze specjalnych racji bardziej przynależą do wiernego Kościoła katolickiego (zob. definicja wiernego [*christifidelis*] w kan. 204 CIC i kan. 205 CIC)⁷ niż do innych osób. Wprawdzie przynależność instytucjonalna do Kościoła katolickiego gwarantuje ochronę praw katolikom – zgodnie z kan. 221 § 1 CIC to wiernym (*christifideles*), czyli przynależącym instytucjonalnie do Kościoła katolickiego „przysługuje legalne dochodzenie i obrona przysługujących im w Kościele uprawnień na właściwym forum kościelnym według przepisów prawa”⁸. Jednakże nie oznacza to, że niekatolicy nie mogą przed sądem kościelnym dochodzić swoich uprawnień wynikających z prawa prywatności i do dobrego imienia. Zgodnie z kan. 1400 § 1 nr 1 CIC przedmiotem postępowania sądowego może być bowiem dochodzenie lub obrona uprawnień osób fizycznych (*personarum physicarum*), a nie tylko wiernych (*christifideles*). Podobny uniwersalny osobowo zakres ochrony przysługuje podmiotom na mocy prawa partykularnego – Dekretu, który nie różnicuje uprawnionych podmiotów, lecz stanowi się w nim o „osobie, której dane dotyczą” (np. art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 1, art. 14 ust. 1 Dekretu), a nie o „wiernym” czy „katoliku”.

1.1.3. Ograniczenia ochrony

W tym miejscu trzeba zaznaczyć kwestię odnoszącą się do możliwego wyłączenia ochrony (1) prywatności i (2) dobrego imienia.

---

7 Zob. P. Skonieczny, *La buona fama. Problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di diritto canonico latino*, Romae 2010, s. 288.

8 Can. 221 § 1: „Christifidelibus competit ut iura, quibus in Ecclesia gaudent, legitime vindicent atque defendant in foro competenti ecclesiastico ad normam iuris”.

Ad 1. Wydaje się, że kanoniczna ochrona prywatności ma w Kościele charakter bezwzględny. W obecnym stanie prawnym niemożliwe jest także dobrowolne zezwolenie na jej naruszenie przez innych⁹.

Ad 2. Z kolei kanoniczna ochrona dobrego imienia nie ma charakteru bezwzględnego (absolutnego) w porządku prawnym Kościoła katolickiego. Jest ta ochrona ograniczona do sytuacji, w których naruszenie dobrego imienia ma charakter bezprawny.

Legalizuje naruszenie dobrego imienia przykładowo kanoniczny obowiązek ujawnienia pewnych faktów i okoliczności lub nakaz zawiadomienia o pewnych faktach określonych przedmiotowo przez prawo. Należy wskazać, że taki obowiązek wiernych istnieje w przypadku znanych im przeszkód małżeńskich, które trzeba wyjawic przed zawarciem małżeństwa proboszczowi lub ordynariuszowi miejsca (kan. 1069 CIC), czy też obowiązek niezwłocznego zgłoszenia określonych faktów w przypadku przestępstw przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu (zob. art. 3 § 1 i § 2 Listu apostolskiego motu proprio *Vos estis lux mundi* z 9 maja 2019¹⁰).

1.1.4. Koncepcja powstania ochrony danych osobowych

Elementem prawa do prywatności i elementem prawa do dobrego imienia, a także prawną formą realizacji tych praw jest ochrona danych osobowych¹¹. W konsekwencji posiadania przez Kościół przedstawionego powyżej własnego doktrynalnego źródła prawa do prywatności i prawa do dobrego imienia można powiedzieć, że zarówno koncepcja, jak i definicja oraz cel ochrony danych osobowych nie są wyłącznie egzogeniczne wobec Kościoła katolickiego, lecz są wytworem jego własnym, czyli wywodzącym się z katolickiej doktryny religijnej.

Patrząc z perspektywy historycznej można zauważyć, że w Kościele dane osobowe były chronione w zasadzie od zawsze. Od czasów starożytnych

---

9 Por. H. Reinhardt, *Can. 220*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, hrsg. von K. Lüdicke, t. 2: *cann. 145–433*, Essen 1984, 220/1–3.

10 Oryginalna wersja włoska: „L'Osservatore Romano” 159 (2019) nr 106, s. 10; wersja polska: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20190507_vos-estis-lux-mundi.html (12.08.2019).

11 Por. P. Majer, *Ochrona prywatności w kanonicznym porządku prawnym*, [w:] *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 83–123; P. Skonieczny, *Zamieszkanie w prawie kanonicznym. Założenia i ewolucja koncepcji*, „*Annales Canonici*” 14 (2018) nr 1, s. 90–91, <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2475>.

istniał w Kościele nakaz przechowywania ze szczególną ostrożnością różnego rodzaju dokumentów kościelnych, który w z czasem został normatywnie (kanonicznie) usankcjonowany. Jako przykład można przedstawić obowiązek prowadzenia i strzeżenia ksiąg chrzcielnych¹², ksiąg małżeństw¹³ czy ksiąg chorych¹⁴ zawierających dane osób przyjmujących te sakramenty i innych osób. Także dane osobowe głoszących w czasie wyboru na urzędy kościelne, np. przełożonych zakonnych, były (i są) przez prawo chronione¹⁵. Trzeba wspomnieć, że każdy (a nie tylko wierny, czyli członek

-
- 12 Sobór Trydencki, Sesja 24: I/C (Kanony o reformie małżeństwa, 1–2), [w:] *Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. 4.2 (1511–1870): *Lateran V, Trydent, Watykan I*, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007: „Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat [...]. Si pa rochi culpa vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio ordinarii puniatur” („Zanim proboszcz przystąpi do udzielenia sakramentu chrztu, dowie się pilnie od tych, których to dotyczy, jaką osobę albo jakie osoby wybrali, aby przyjęły chrzczonego osobę z świętego źródła i dopuści do tego tylko tę osobę albo te osoby, ich imiona zapisze w księdze [...]. Gdyby z winy albo wskutek zaniedbania proboszcza stało się coś wbrew tym postanowieniom, wtedy będzie on ukarany zgodnie z wolą biskupa ordynariusza”).
- 13 Sobór Trydencki, Sesja 24: I/C (Kanony o reformie małżeństwa, 1), [w:] *Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. 4.2, dz. cyt.: „Habeat parochus librum, in quo coniugum et testium nomina, diemque et locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat” („Proboszcz będzie posiadał księgę, w której odnotuje imiona małżonków i świadków oraz dzień i miejsce zawarcia małżeństwa, i będzie ją starannie przechowywał u siebie”).
- 14 Sobór Trydencki, Dokumenty po sesji 22: III/CD (Posługa egzorcysty i akolity), [w:] *Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. 4.2, dz. cyt.: „Illa vero cum maxima utilitate exercere poterunt: primum quidem in libro aliquo omnium infirmorum nomina describent, ut eorum cura admoneatur episcopus aut parochus, quibus sacramenta vel poenitentiae vel sanctissimae eucharistiae vel extremae unctionis ad ministranda sint; corporali etiam necessitati subsidium ferant, si egerint” („Z wielkim pożytkiem mogą się zajmować następującymi rzeczami: po pierwsze niech w jakiejś księdze zapisują imiona wszystkich chorych, aby przypominać biskupowi lub proboszczowi o potrzebach tych, którym powinno się udzielić sakramentu pokuty, najświętszej Eucharystii lub ostatniego namaszczenia; w razie potrzeby niech świadczą również pomoc w potrzebach materialnych”).
- 15 Sobór Trydencki, Sesja 25/A: III (Dekret w sprawie zakonników i zakonnic), [w:] *Dokumenty Soborów Powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. 4.2, dz. cyt.: „In electione quorumcumque superiorum [...] in primis sancta synodus districte praecipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina numquam publicentur” („Aby w sprawach dotyczących wyborów wszelkich przełożonych [...] święty sobór najpierw ściśle nakazuje, aby wszyscy wyżej

Kościół), kto uznał, że jego prywatność została naruszona (także w zakresie tego, co dziś określa się jako „dane osobowe”), mógł zwrócić się do kompetentnej władzy kościelnej o ich ochronę poprzez zapewnienie mu jego prawa do prywatności.

Oczywiście, ochrona ta nie miała formy, którą zna obecnie prawo kanoniczne Kościoła w Polsce (czyli Dekretu) czy też w Kościołach w innych krajach członkowskich UE (np. KDG, KDV). Obecny kształt ochrony powstał w związku z postępowaniem cywilizacyjnym świata, w którym działa Kościół i rozwojem regulacji świeckich w tym zakresie. Podobny proces przeszły uregulowania w innych niż kościelny systemach prawnych. Tam także istniały instytucje prawne dotyczące ochrony danych osobowych i z nich – w miarę rozwoju technicznego i powstawania nowych zjawisk w sferze gospodarczej lub społecznej (np. *big data*) – wykształciła się instytucja ochrony danych osobowych w obecnej formie, np. w RODO¹⁶.

W tym miejscu, wskazując na charakter instytucji ochrony danych osobowych w Kościele katolickim, należy stwierdzić, że skoro ochrona danych osobowych wywodzi się zarówno z prawa do prywatności, jak i z prawa do dobrego imienia, to nie może mieć ona charakteru bezwzględniego. Najsłabszy element źródła racji istnienia ochrony o tym decyduje. Jest nim prawo do ochrony dobrego imienia, które – jak wskazano – nie ma charakteru absolutnego. Zatem, pokazując na cechy tej instytucji, należy stwierdzić, że może ona zostać ograniczona w taki sam sposób jak w przypadku ograniczenia ochrony dobrego imienia.

Idąc dalej, takie prawa nie sformułowano w katalogu praw wiernych zawartych w obu kodeksach prawa kanonicznego. W konsekwencji źródłach, z których wykształciła się ochrona danych osobowych, nie jest ta ochrona określona w prawie kanonicznym tylko jako „prawo wierne”, lecz jako prawo przysługujące każdemu człowiekowi.

Następnie można wskazać na kolejny *stricte* normatywny element opisywanej instytucji. Kodeksy jako kościelne ustawy są kluczowym źródłem norm prawnych dla Kościoła. Prawa do ochrony danych osobowych nie zostały sformułowane w katalogu praw kodeksowych (zob. zbiór takich praw wiernego w kan. 208–223 CIC i w kan. 11–26 CCEO). Nie zostało

---

wymienieni przełożeni byli wybierani w tajnym głosowaniu, w taki sposób, aby nigdy nie zostały ujawnione poszczególne imiona osób głosujących w określony sposób”).

16 Zob. E. Bielak-Jomaa, *Obowiązek państwa zapewnienia prawa do ochrony danych osobowych*, [w:] *Polski system ochrony praw człowieka w dobie kryzysu demokracji liberalnej*, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Toruń 2020, s. 262–266.

także sformułowane takie prawo wiernego w innych aktach normatywnych Kościoła katolickiego. Gdy więc mowa o „prawach wiernego” czy „prawach osoby”, której dane dotyczą (por. art. 11–15 Dekretu), nie należy tych praw rozumieć jako praw podmiotowych, czy też jako praw fundamentalnych (*iura*). Te prawa to raczej pewne przyznane w partykularnej ustawie kościelnej (w przypadku Dekretu ustawy obowiązującej w Polsce, zob. art. 1 Dekretu) uprawnienia (*facultates*). Jednakże przez rozliczne regulacje kanonicznoprawne, w tym na podstawie ustawodawstw partykularnych takich jak Dekret, ochrona tych uprawnień ma charakter ochrony kanoniczno-instytucjonalnej.

1.1.5. Definicja danych osobowych

Termin „dane osobowe” nie występował w nomenklaturze kanonicznej, czyli w języku kanonicznym Kościoła katolickiego do 2018 roku¹⁷. Przed tą datą pojawiał się on niekiedy w języku kanonistycznym w polskiej literaturze przedmiotu i był stosowany wyłącznie w kontekście obowiązków narzuconych Kościołowi katolickiemu przez prawo polskie¹⁸. Termin ten przykładowo był zdefiniowany w ścisłym oparciu o u.o.d.o.1997 w instrukcji Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 23 września 2009 r.¹⁹

Obecnie termin „dane osobowe” jest elementem języka kanonicznego. Zdefiniowany bowiem został w słowniczku Dekretu w art. 5 pkt 1 i oznacza informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”). Zgodnie z tą definicją możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to człowiek, którego można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych

---

17 Aczkolwiek prawodawca kościelny w Polsce używał terminu „dane personalne” np. w Instrukcji o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1998 nr 83 czy w Dekrecie ogólnym Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2015 nr 27, nb. 16.

18 Zob. np. P. Majer, *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, Kraków 2001.

19 http://www.giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (13.07.2017).

czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej. Dekretowa definicja jest wiernie wzorowana na art. 4 pkt 1 RODO.

Należy zauważyć, że przywołana definicja to definicja wewnętrzna kanonicznego aktu normatywnego obowiązującego w Polsce. Prawo kanoniczne partykularne obowiązujące w innych krajach może stosować inną definicję o innym zakresie.

Można nieco przybliżyć znaczenie zaprezentowanej definicji i zwrócić uwagę na kilka elementów. Po pierwsze, katalog identyfikatorów z komentowanego art. 5 pkt 1 Dekretu nie jest zamknięty, podobnie jak na gruncie art. 4 pkt 1 RODO. Na gruncie prawa kanonicznego zachowuje aktualność opinia z doktryny prawa świeckiego mówiąca o tym, że danymi osobowymi mogą być wszelkie informacje, „jeżeli tylko możliwe jest ich odniesienie do konkretnej osoby”²⁰. Po drugie, znaczenie poszczególnych elementów katalogu trzeba interpretować w kontekście kościelnym, czyli przykładowo, identyfikator „imię” oznacza nie tylko imię według akt stanu cywilnego (art. 19 ust. 1 pkt 2 u.p.a.s.c.), ale także imię z chrztu (kan. 855 CIC), imię z bierzmowania²¹ lub imię przyjmowane w czasie podjęcia profesji zakonnej („imię zakonne”). Po trzecie, istotne jest to, że indywidualizacja osoby fizycznej musi nastąpić w Kościele katolickim, czyli w obszarze działania wiernych lub instytucji kościelnych, choć nie musi być związana z działalnością typowo kościelną. Może dotyczyć każdej działalności Kościoła.

Wypada także odnieść się do definicji wewnętrznej ujętej w nawias, czyli do wyrażenia „osoba, której dane dotyczą” i podkreślić dwie sprawy dotyczące osób nienarodzonych i osób zmarłych. Po pierwsze, należy uznać, że osobą fizyczną, która ma prawo do swoich danych osobowych, jest również osoba nienarodzona (*nasciturus*). Wynika to z założeń teologicznych porządku kanonicznego i teologicznej prawdy, że życie ludzkie zaczyna się od momentu poczęcia. Po drugie, zmarły traci zdolność prawną i przestaje być osobą według prawa, także prawa kanonicznego.

---

20 J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Kraków 2004, s. 383–384, [cyt. za:] D. Lubasz, *Art. 4 pkt 1*, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt., s. 174, nb. 11.

21 Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Dokument zatwierdzony przez Księży Biskupów podczas 375. Zebrania Plenarnego KEP w Warszawie 13–14 marca 2017 r., nb. 16, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/kep/wskazania_bierzmowanie_14032017.html (13.03.2020).

Konsekwentnie, dane osobowe osoby zmarłej przestają być danymi osobowymi w rozumieniu Dekretu. Jednakże trzeba zauważyć, że chronione są zbiory danych osób zmarłych w art. 5 pkt 3 Dekretu („księga parafialna zawierająca rejestr zgonów”) oraz w kan. 535 § 1 CIC („księga zmarłych”). Rozwiązanie chroniące te dane również znajduje podstawę w założeniach teologicznych systemu prawa kanonicznego, czyli w prawdzie obcowania świętych²².

Biorąc więc pod uwagę szczególne założenia teologiczne porządku kanonicznego, powinno się rozważyć *de lege ferenda* rozszerzenie regulacji dotyczących ochrony danych osobowych także na nienarodzonych i zmarłych poprzez wyraźne jej wyartykułowanie w Dekrecie.

1.1.6. Dane osobowe specjalnego traktowania

Ustawodawca kościelny (zapewne naśladując ustawodawcę świeckiego – polskiego lub unijnego) nakazuje niektóre dane osobowe traktować w sposób specjalny, to znaczy, że podlegają te dane osobowe ściślejszej ochronie.

W unijnym języku prawnym te dane są nazywane „szczególnymi kategoriami danych osobowych” (zob. motywy 51, 52, 53, 54 RODO; art. 9 ust. 1 RODO) lub „danymi wrażliwymi” (motyw 10 RODO, por. art. 27 u.o.d.o.1997²³, art. 107 ust. 1 u.o.d.o.2018).

Z kolei w języku kanonicznym ustawodawca posługuje się wyłącznie pojęciem „danych wrażliwych” (art. 5 pkt 9 oraz art. 7 ust. 2 Dekretu). Pierwszy z wymienionych przepisów, czyli art. 5 pkt 9 Dekretu, jest zbudowany na art. 9 ust. 1 RODO i definicja danych w nim zawarta powtarza niemal dosłownie przepis z RODO, czyli katalog danych szczególnych kategorii. W Dekrecie więc termin „dane wrażliwe” oznacza dane „ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz dane genetyczne, dane biometryczne, a także dane dotyczące zdrowia lub seksualności osoby” (art. 5 pkt 9 Dekretu). Jest to definicja zakresowa, czyli w części definiującej (*definiens*) są nazwy, których zakresy tworzą

---

22 Co nie wyklucza tego, że wskazana regulacja chroni osoby żyjące, np. potomków zmarłych.

23 Szerzej na temat dotychczasowej regulacji danych wrażliwych: A. Mednis, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 80–91.

zakres nazwy definiowanej²⁴. Zgodnie z zasadą *enumeratio ergo limitatio* katalog danych wrażliwych ma charakter zamknięty²⁵.

Obecność „przekonań religijnych” w tym katalogu należy uznać za błąd kościelnego ustawodawcy. Wynika on zapewne ze zbyt dokładnego kopiowania RODO w Dekrecie. Kopiowanie to odbyło się w niektórych przypadkach bez uwzględnienia specyfiki prawa kanonicznego na tle innych systemów prawnych oraz bez uwzględnienia specyfiki wspólnoty Kościoła katolickiego na tle innych wspólnot, dla których ustanowiono RODO. Wierni kościoła katolickiego bowiem z definicji kodeksowej terminu prawnego „wierni” (*christifideles*) (kan. 204 CIC i kan. 205 CIC; kan. 7 CIC i kan. 8 CCEO) dzielą tę samą katolicką wiarę. Tak więc „poglądy religijne”, które są niezbywalnym elementem wiary, nie mogą być danymi identyfikacyjnymi w zbiorze osób, które z definicji mają tę samą cechę²⁶.

Owszem, dane ujawniające przekonania religijne mogą być danymi wrażliwymi, lecz tylko w stosunku do osób, które nie należą do Kościoła katolickiego, a ich dane są przetwarzane przez podmioty kościelne²⁷.

1.1.7. Cel ochrony danych osobowych

Celem ochrony danych osobowych w prawie unijnym jest cel wskazany w tytule RODO, czyli ochrona podstawowych praw i wolności osób fizycznych w szczególności poprzez prawo tych osób do ochrony ich danych osobowych (por. art. 1 ust. 2 RODO; zob. także np. motywy 1, 9, 15, 19 RODO).

Z kolei cel ochrony danych osobowych w Kościele katolickim wydaje się trudny *prima facie* do określenia. Wynika to z tego, że celem Kościoła

24 M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2002, s. 198.

25 Por. M. Kuba, *Art. 9, [w:] RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt., s. 439, nb. 1.

26 *Nota bene* niemiecki kościelny ustawodawca partykularny w § 4 pkt 2) zdanie drugie KDG postanowił, że przynależność do Kościoła lub zgromadzenia zakonnego nie stanowi szczególnej kategorii danych osobowych: „Die Zugehörigkeit zu einer Kirche oder Religionsgemeinschaft ist keine besondere Kategorie personenbezogener Daten”; identyczne rozwiązanie przyjęto w dekrete hiszpańskim: „La pertenencia a una iglesia o congregación religiosa no equivale por sí sola a una categoría especial de datos personales” (art. 4 § 16 Decreto General)

27 Tak np. w odniesieniu do osób zatrudnionych przez Kościół; zob. więcej E. Białak-Jomaa, *Ochrona prywatności osób zatrudnionych przez Kościół, [w:] Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 157–168.

katolickiego jest przecież „zjednoczenie ludzi z Bogiem” (KKK 775). Ostateczne zjednoczenie polega na zbawieniu człowieka. Wynika z tego kluczowa dla całego porządku kanonicznego zasada przenikająca i kształtująca porządek normatywny Kościoła katolickiego *salus animarum suprema lex*²⁸ („zbawienie dusz najwyższym prawem”). Ta nadrzędna zasada jest obecna na dwa sposoby w prawie kanonicznym. Po pierwsze, *implicite*, jako zasada stanowiąca podstawę dla wszelkiej działalności prawotwórczej, interpretacji prawa i jego aplikacji²⁹. A po drugie, *explicitie*, będąc częścią kan. 1752 CIC³⁰. Zasada *salus animarum* wyznacza cel temu prawu i jest racją jego istnienia.

Prawo kanoniczne ma więc na celu regulację życia członków wspólnoty głównie w wymiarze religijnym i zakres tego prawa zależy od treści dogmatyczno-moralnych przyjętych przez Kościół. *Prima facie* nie widać, w jaki sposób ochrona danych osobowych może przyczyniać się do realizacji tego celu. Jednakże uważniejsze przyjrzenie się działalności Kościoła katolickiego pozwala na dostrzeżenie i precyzyjne sformułowanie celów ochrony danych osobowych.

Po pierwsze, celem, dla którego ochrania się dane osobowe w Kościele katolickim, jest zachowanie i promocja godności człowieka. Jak już wspomniano, godność każdego człowieka, a nie tylko wiernego, ma swoje źródło zgodnie z nauką dogmatyczną Kościoła katolickiego w stworzeniu, zaproszeniu człowieka do wspólnoty z Bogiem i w odkupieniu każdego człowieka przez Jezusa Chrystusa. Na ten cel bezpośrednio wskazuje pierwsze zdanie preambuły Dekretu: „Chrześcijaństwo wniosło do kultury europejskiej przekonanie o nienaruszalnej godności osoby ludzkiej. Zakorzenione ono jest w fakcie stworzenia człowieka na «obraz i podobieństwo» Boga. Godność jest przymiotem ludzkiej natury rozumnej i wolnej. Uznanie godności człowieka wymaga odpowiedniej ochrony danych osobowych”.

---

28 Ivo Carnotensis, *Epistula 60*, [w:] Ivo Carnotensis, *Opera omnia*, accurate J. P. Migne, Parisii 1854, kol. 74 (*Patrologiae cursus completus. Series Latina*, 162): „Cum ergo omnis institutio ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum”.

29 Zob. M. Wijlens, *Salus animarum suprema lex: Mercy as a Legal Principle in the Application of Canon Law?*, „The Jurist” 54 (1994), s. 560–590.

30 Kan. 1752 CIC: „W sprawach przeniesienia należy stosować przepisy kan. 1747, z zachowaniem kanonicznej słuszności i mając przed oczyma zbawienie dusz, które zawsze winno być w Kościele najwyższym prawem” („In causis translationis applicantur praescripta canonis 1747, servata aequitate canonica et prae oculis habita salute animarum, quae in Ecclesia suprema semper lex esse debet”).

Po drugie, Kościół z woli swojego Założyciela Jezusa Chrystusa prowadzi działalność z zakresie wypełniania zadania uświęcania świata, co przejawia się przykładowo w wypełnianiu obowiązku udzielenia sakramentów (kan. 834 § 1 CIC; por. kan. 668 CCOE). Wprawdzie do tego znajomość przez szafarzy danych osobowych osób przyjmujących sakramenty nie jest konieczna – najważniejsze jest bowiem przyczynianie się do zbawienia (*salus animarum*), a nie wewnętrzny porządek o charakterze administracyjnym – to późniejsze odnotowanie faktu udzielenia niektórych sakramentów jest wymagane przez ustawodawcę kościelnego zarówno na poziomie powszechnym jak i partykularnym prawa. Ten obowiązek ma szczególne znaczenie w sytuacji sakramentów naznaczających przyjmującą je osoby „niezatartym znamieniem” (KKK 1272) czy też „niezniszczalnym charakterem” (kan. 849 CIC) jak chrzest lub istotnych społecznie (wspólnotowo) jak małżeństwo (kan. 1121 § 1 CIC). Podobny obowiązek zapisania danych osobowych (np. imienia i nazwiska) formułuje ustawodawca kościelny w prawie powszechnym w przypadku sakramentu bierzmowania (zob. kan. 895 CIC) czy święceń (kan. 1053 § 1 CIC). Zachowanie porządku w tym zakresie jest bez wątpienia celem ochrony danych w Kościele.

1.1.8. Endogeniczne źródła norm regulujących ochronę danych w Kościele katolickim

Aby przedstawić endogeniczne źródła norm regulujących ochronę danych w Kościele katolickim, należy rozpocząć od podkreślenia tego, że normy dyscypliny kościelnej mają dwa źródła pochodzenia (*fontes oriundi seu essendi*). Są nimi:

- 1) akt normatywny,
- 2) prawo zwyczajowe.

Wprawdzie te źródła są identyczne pod względem wagi norm prawnych z nich wypływających, lecz nie są one jednakowe pod względem liczby pochodzących z nich norm. Prawo stanowione jest podstawowym ich źródłem, bo z niego pochodzi większość norm.

1.1.8.1. Akt normatywny i jego pochodzenie

Akt normatywny jako źródło norm, to wynik działalności prawotwórczej dokonywanej w Kościele przez kompetentnych prawodawców. Tych pra-

wodawców można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej grupy należą ustawodawcy prawa powszechnego, czyli prawa obowiązującego w całym Kościele katolickim. Tymi ustawodawcami są papież i sobór powszechny.

Drugą grupę stanowią ustawodawcy prawa partykularnego i specjalnego, czyli odpowiednio:

- 1) prawa obowiązującego lokalnie (miejscowo) – do tej grupy należą ustawodawcy tacy jak biskup diecezjalny, Konferencja Biskupów³¹,
- 2) prawa obowiązującego personalnie, czyli prawa obowiązującego:
  - a) członków instytutów zakonnych, instytutów świeckich czy stowarzyszeń życia apostołskiego³²,
  - b) stowarzyszeń wiernych lub fundacji,
  - c) osób przynależących do diecezji personalnych, np. ordynariatu polowego.

Dla tych zbiorowych podmiotów ustawodawcami są odpowiednio:

ad a – wyżsi przełożeni, kapituły,

ad b – kolegialne ciała prawodawcze, np. walne zebranie,

ad c – biskupi diecezjalni dla diecezji personalnych.

Przechodząc do aktów normatywnych regulujących ochronę danych w całym Kościele, w tym i w Kościele w Polsce, znaczenie mają kodeksy, tj. CIC i CCEO. Z kolei dla ochrony danych osobowych w diecezjach w Polsce (w tym diecezji personalnej – ordynariatu polowego), w instytutach zakonnych, instytutach świeckich czy stowarzyszeniach życia apostołskiego, stowarzyszeniach wiernych lub fundacjach znaczenie ma Dekret i akty normatywne wydane przez kompetentne władze. Obowiązują one w obrębie kompetencji władzy, które te akty normatywne wydały.

W kontekście wzmiankowanego CCEO trzeba zaznaczyć, że Kościół katolicki w Polsce działa w czterech obrządkach (Kościółach *sui iuris*). Są to:

- 1) obrządek łaciński – Kościół rzymskokatolicki – dla tego obrządku głównym źródłem norm jest CIC,
- 2) trzy obrządki wschodnie, czyli:
  - a) obrządek bizantyjsko-ukraiński – Kościół grekokatolicki,
  - b) obrządek bizantyjsko-słowiański – Kościół neounicki,
  - c) obrządek ormiańskokatolicki – Kościół ormiański

---

31 Na temat podmiotów tworzących prawo w Kościele, etapów tego procesu oraz jego zasad zob. P. Kroczyk, *Prawodawca i jego sztuka*, „Prawo Kanoniczne” 50 (2007) nr 1–2, s. 167–184.

32 Dla skrótowości zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 6 u.s.p.k.k. instytuty życia konsekrowanego, czyli instytuty zakonne i instytuty świeckie oraz stowarzyszenia życia apostołskiego, dalej są zwane „zakonami”.

– dla tych obrządków podstawowym źródłem norm jest właśnie CCOE. Koniecznie trzeba podkreślić, że zgodnie z art. 1 Dekretu ma on zastosowanie do wszystkich tych obrządków – całego „Kościoła katolickiego” działającego w Polsce.

1.1.8.2. Prawo zwyczajowe

Innym źródłem norm w prawie kościelnym jest prawo zwyczajowe. Genezą tego źródła jest utrwalone przez dłuższy czas postępowanie większości członków wspólnoty wiernych, które nazywa się w języku kanonistycznym „zwyczajem” lub „obyczajem” (*mos*)³³. Taki zwyczaj lub obyczaj po spełnieniu określonych w prawie kanonicznym przesłanek staje się „zwyczajem prawnym” (*legitima consuetudo*). „Tylko [bowiem] ten zwyczaj wprowadzony przez wspólnotę wiernych posiada moc prawa, który został zatwierdzony przez prawodawcę, zgodnie z kanonami niżej zamieszczonymi” (kan. 23 CIC; kan. 1506 § 1 CCOE). Te przesłanki określa CIC w kan. 24–26 (kan. 1506 § 2 oraz kan. 1507 § 1–4 CCOE) i kan. 28 (kan. 1509 CCOE). Stąd też w kanonistyce termin „zwyczaj prawny” jest synonimem terminu „prawo zwyczajowe”³⁴.

Prawo zwyczajowe dla ochrony danych osobowych będzie miało znaczenie prawdopodobnie jedynie w nielicznych przypadkach. Powołanie się bowiem na to źródło wymaga udowodnienia legalności zwyczaju, co może okazać się trudne. Nie można jednak takiego źródła apriorycznie w dziedzinie ochrony danych osobowych wykluczyć.

1.1.9. Zasady wykładni prawa kanonicznego

Po wskazaniu głównego źródła norm ochrony danych, czyli prawa stanowionego, należy podać zasady wykładni tego prawa. To działanie jest

33 Por. F. Bączkowicz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, przygotował do druku i uzupełnił J. Baron i W. Stawinoga, wyd. 3, Opole 1958, s. 217; por. *Decretum magistri Gratiani* [1140], [w:] *Corpus Iuris Canonici*, editio Lipsiensis secunda post Ae. L. Richter curas ad librorum manuscriptorum et editionis romanae fidei recognovit et adnotatione critica instruxit Ae. Friedberg, t. 1, D.I, C.V; „Mos autem est Longa consuetudo, de moribus tracta tantumdem” („Obyczajem jest więc długi zwyczaj, ograniczony do pojęcia stałego zachowywania się”; przekł. własny).

34 Por. F. Bączkowicz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, dz. cyt., s. 218.

celowe ze względu na prawników świeckich. Prawo kanoniczne bowiem, inaczej niż przykładowo prawo polskie, zawiera dyrektywy interpretacyjne ustaw kościelnych. Dyrektywy są więc narzucone przez samego ustawodawcę. Główne dyrektywy interpretacyjne są zawarte w od kan. 17 do kan. 19 CIC, co odpowiada kan. 1499–1502 CCOE.

1.1.9.1. Kanon 17 CIC

Punktem wyjścia dla każdej wykładni ustaw w Kościele są przepisy kan. 17 CIC (kan. 1499 CCEO): „Ustawy kościelne należy rozumieć według własnego znaczenia słów, rozważanego w tekście i kontekście. Jeżeli pozostaje ono wątpliwe i niejasne, należy uwzględnić miejsca paralelne, gdy takie są, cel i okoliczności ustawy oraz myśl ustawodawcy”³⁵.

Przepis ten zawiera dwa zbiory dyrektyw wykładni. Pierwszy z nich to reguły podstawowe nakazujące szukanie własnego znaczenia słów (wykładnia gramatyczna) i rozważanie ich w tekście i kontekście (wykładnia systemowa). Drugi ze zbiorów zawiera reguły pomocnicze, które nakazują uwzględnić (1) miejsca paralelne (wykładnia systemowa), (2) cel ustawy (wykładnia celowościowa), (3) okoliczności ustawy (wykładnia historyczna) i (4) zamiar ustawodawcy (wykładnia celowościowa).

Redakcja kan. 17 CIC wskazuje, że priorytet ma znaczenie językowe wyrażen użytych przez ustawodawcę kościelnego, czyli zasady wykładni gramatycznej. Rezultatu tej wykładni nie można przełamać innymi zasadami wykładni, co oznacza, że nigdy nie można dokonywać wykładni wbrew słowom³⁶.

1.1.9.2. Kanon 18 CIC

Dla wykładni przepisów o ochronie danych w prawie kanonicznym ma znaczenie także kan. 18 CIC (kan. 1500 CCEO). Nakazuje on ściśle wykładnię przepisów karnych, przepisów ograniczających swobod-

---

35 Can. 17: „Leges ecclesiasticae intellegendae sunt secundum propriam verborum significationem in textu et contextu consideratam; quae si dubia et obscura manserit, ad locos parallelos, si qui sint, ad legis finem ac circumstantias et ad mentem legislatoris est recurrendum”.

36 P. Kroczek, *Czy prawodawca potrzebuje wyobraźni?*, „Analecta Cracoviensia” 46 (2014), s. 301, <https://doi.org/10.15633/acr.968>.

ne wykonywanie jakichkolwiek uprawnień oraz przepisów zawierających wyjątek od ustawy. *A contrario*, wszystkie inne przepisy, a zwłaszcza znajdujące jakieś prawa lub inne korzyści, mogą być interpretowane szeroko.

1.1.9.3. Kanon 19 CIC

Prawny system ochrony danych, jak zapewne każdy system tego typu, może zawierać luki prawne (*lacunae legis*), czyli brak rozwiązania prawnego dla danego stanu faktycznego³⁷. Źródłem tych luk w przypadku prawa kanonicznego – jak uczy doświadczenie – jest zazwyczaj błąd ustawodawcy, który przykładowo pojawić się może na etapie planowania regulacji (brak wyobraźni ustawodawcy, że dany stan faktyczny mógłby zaistnieć i konieczna będzie jego regulacja)³⁸ lub na etapie formułowania przepisów (brak wystarczającej kompetencji językowej).

Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że nie jest jednak luką prawną każdy brak rozwiązania prawnego konieczny do rozwiązania danej sytuacji faktycznej. Niekiedy ustawodawca kościelny celowo nie reguluje pewnych zagadnień, licząc, że wierni poprzez praktykę życia, czyli prawo zwyczajowe, uregulują dane kwestie.

Sposoby uzupełniania luk prawnych podaje kan. 19 CIC, który stanowi, że „jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa – z wyjątkiem sprawy karnej – winna być rozstrzygnięta z uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej, jurysprudencji, praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych”³⁹. Przepis ten podaje sposób uzupełnienia luki prawnej. Źródłami uzupełnienia są więc:

- 1) ustawy wydane w podobnych sprawach (*analogia legis*),
- 2) ogólne zasady prawa (*nota bene* w tekście przepisu w CCEO: „prawa kanonicznego”) z zachowaniem słuszności kanonicznej (*analogia iuris*),

37 P. Kroczek, *Zasada „clara non sunt interpretanda” w prawie kanonicznym*, Kraków 2004, s. 39.

38 P. Kroczek, *Czy prawodawca potrzebuje wyobraźni?*, dz. cyt., s. 297–306.

39 Can. 19: „Si certa de re desit expressum legis sive universalis sive particularis praescriptum aut consuetudo, causa, nisi sit poenalis, dirimenda est attentis legibus latis in similibus, generalibus iuris principiis cum aequitate canonica servatis, iurisprudentia et praxi Curiae Romanae, communi constantique doctorum sententia”.

- 3) jurysprudencja i praktyka Kurii Rzymskiej (z tym, że prawo wschodnie precyzuje, że chodzi o jurysprudencję kościelną i nie wspomina już o praktyce Kurii Rzymskiej),
- 4) powszechna i stała opinia uczonych.

Wydaje się, że w przypadku kościelnych przepisów o ochronie danych osobowych szczególnie ważne będą ustawy kościelne (powszechne, partykularne, specjalne) wydane w podobnych sprawach w związku z szeroko rozumianą ochroną prywatności w Kościele. Ponadto nie można lekceważyć ogólnych zasad prawa, które jednak muszą być recypowane do porządku kanonicznego. Do takich ogólnych zasad można zaliczyć zasady ochrony danych osobowych przyjęte w RODO i skopiowane w Dekrecie, o ile są zgodne ze słusnością kanoniczną (*aequitas canonica*).

Z kolei jurysprudencja w sprawach o ochronę danych osobowych w Kościele w Polsce nie jest jeszcze wykształcona. Pewnym wzorcem może być więc orzecznictwo polskie i europejskie, jednakże bardziej jako argument prawnoporównawczy niż źródło wykładni analogicznej. Bez wątpienia wskazane orzecznictwo należy traktować w środowisku kościelnym poważnie w perspektywie zasady wpływającej z art. 91 ust. 1 RODO i nakazującej prowadzenie wykładni przepisów Dekretu w taki sposób, aby je dostosować do RODO.

Podobnie jak dorobek jurysprudencji należy ocenić i stosować źródło uzupełnienia luki prawnej, którym jest powszechna i stała opinia uczonych. W zakresie ochrony danych w Kościele regulowanej przez Dekret nie można jeszcze mówić w polskiej nauce prawa kanonistycznego ani o powszechnej, ani o stałej opinii. Natomiast pomocnym argumentem w dyskursie kanonistycznym może być dorobek doktryny prawa świeckiego w tym zakresie.

1.2. Ochrona danych osobowych przez Kościół katolicki w kontekście prawa świeckiego

1.2.1. Pozycja prawna związków wyznaniowych w RP i UE ze szczególnym uwzględnieniem Kościoła katolickiego

1.2.1.1. Polskie zasady konstytucyjne

W konstytucyjnym prawie polskim istnieje zasada niezależności i autonomii państwa oraz związków wyznaniowych. Zasada ta została sformu-

łowana w art. 25 ust. 3 Konstytucji, który brzmi: „Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego” (por. art. 1 Konkordatu oraz art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, Dz.U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965 ze zm.)⁴⁰. Konstytucyjna zasada niezależności i autonomii jest aplikowana do wszystkich związków wyznaniowych niezależnie od tego, czy są objęte indywidualną ustawą polską, czy też są związkami administracyjnie zarejestrowanymi albo niezarejestrowanymi⁴¹.

Niezależność i autonomia związków wyznaniowych w polskim porządku prawnym nie jest absolutna. Jak słusznie zauważył NSA w wyroku z dnia z 18 października 2013 r., zakres stosowania norm prawa powszechnego nie jest bowiem reglamentowany wewnętrznymi normami kościołów i związków wyznaniowych⁴². „Autonomia [związku wyznaniowego] nie może być rozumiana jako pozbawienie państwa jego immanentnej cechy, którą jest suwerenność”⁴³.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w prawie międzynarodowym Stolica Apostolska posiada podmiotowość prawną, co stoi u podstaw tego, że stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem katolickim może określać umowa międzynarodowa, czyli Konkordat.

Należy w tym miejscu odnotować wyrok TK z dnia 2 grudnia 2009 r.⁴⁴, w którym stwierdzono, że szczególna pozycja instytucjonalna Kościoła katolickiego w systemie prawnym państwa polskiego odzwierciedlająca jego dominującą pozycję w strukturze wyznaniowej Polaków „nie może w żaden sposób dotyczyć równych praw każdego, wynikających z wolności wszystkich religii i wyznań”⁴⁵.

---

40 Zob. P. Stanisz, *Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie*, [w:] *Katolickie zasady relacji Państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Lublin 2015; P. Borecki, *Autonomia kościołów i innych związków wyznaniowych we współczesnym prawie polskim*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 15 (2012), s. 85–108,

41 Zob. P. Kroczyński, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej...*, dz. cyt., s. 51–53.

42 Wyrok NSA z dnia 18 października 2013 r. (I OSK 2541/12), *Legalis* nr 1330262.

43 Wyrok NSA z dnia 24 października 2013 r. (I OSK 1828/12), *Legalis* nr 806801.

44 Wyrok TK z dnia 2 grudnia 2009 r. (U 10/07), *Legalis* nr 178953.

45 Tamże; zob. J. Krukowski, *Podstawowe zagadnienia prawa konkordatowego*, „*Studia Prawnicze*” 1995 z. 1–4, s. 105–134.

1.2.1.2. Unijne zasady

W prawie unijnym nie ma analogicznych do polskich zasad konstytucyjnych reguł relacji UE–kościół lub inne związki wyznaniowe⁴⁶. Jednakże związki wyznaniowe mają specjalny status w prawie UE. Specyfika tego statusu polega na tym, że zgodnie z art. 17 ust. 1 TFUE, UE szanuje status przyznany na mocy prawa krajowego tym związkom wyznaniowym i nie narusza tego statusu swoim prawem. Jak to ujął TS w wyroku z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie C414/16 *Egenberger v. Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV*, „należy też stwierdzić, że art. 17 TFUE stanowi wyraz neutralności Unii względem sposobu, w jaki państwa członkowskie regulują swoje stosunki z kościołami, organizacjami i wspólnotami religijnymi”. Oznacza to, że państwa członkowskie UE samodzielnie określają status tych związków w swoim prawie, a UE nie będzie dążyć do uniformizacji modelu relacji w całej Unii⁴⁷.

Konsekwencją takiego założenia jest nieuwzględnianie – zasadniczo – przez pierwotne prawo unijne prawa wyznaniowego lub przynajmniej poprzestawanie na ogólnych stwierdzeniach w dziedzinie tego prawa. Jednakże – jak wskazuje się w literaturze przedmiotu – jest to tylko początkowa faza ustawodawstwa unijnego. Wynika ona z tego, że integracja europejska skupiała się dotychczas w przeważającej mierze na aspektach ekonomicznych współpracy międzypaństwowej. Wskazuje się, że obecnie także i inne aspekty możliwego współdziałania państw stają się i będą stawać w coraz większym stopniu elementem integracji państw. W wyniku tego procesu także prawo wyznaniowe cieszyć się będzie zainteresowaniem

---

46 „Kościóły i inne związki wyznaniowe” to wyrażenia z polskiego języka prawnego. W prawie europejskim stosuje się terminy: „kościóły”, „stowarzyszenia lub wspólnoty religijne”, „związki lub wspólnoty wyznaniowe”. Zob. więcej na temat tych pojęć: B. Łukańko, *Kościelne modele ochrony danych osobowych*, Warszawa 2019, s. 93–94. W literaturze przedmiotu dla uproszczenia autorzy posługują się zbiorczym określeniem „podmioty wyznaniowe” – zob. J. Łopatońska-Rynkowska, *Art. 17*, [w:] D. Miąsik, *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1 (art. 1–89), Warszawa 2012.

47 J. Krukowski, *Kościół i państwo w prawie Unii Europejskiej*, [w:] *Katolickie zasady relacji państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Lublin 2015, s. 335; A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisław, *Prawo wyznaniowe*, wyd. 3, Warszawa 2011, s. 42.

ze strony prawa unijnego⁴⁸. Wydaje się, że dowodem tego rosnącego zainteresowania jest art. 91 RODO.

Można dodać, że obecność art. 91 RODO u niektórych komentatorów wzbudza zdziwienie⁴⁹. Uznają oni, że „kompetencja w zakresie uprawnienia do tworzenia norm prawa wyznaniowego, a zatem ingerencji w wewnętrzne sprawy Kościołów i związków wyznaniowych nie stanowi działalności objętej zakresem UE”⁵⁰. Z tą opinią nie można się do końca zgodzić.

To prawda, że ingerencja w wewnętrzne sprawy Kościołów i innych związków wyznaniowych nie stanowi działalności objętej zakresem działania UE. Nie wolno jednak odmawiać UE prawa do stanowienia tego, co w literaturze przedmiotu nazywa się prawem wyznaniowym. Prawo wyznaniowe, czyli – zgodnie z definicją zaproponowaną przez doktrynę prawa – zespół norm odnoszących się do wolności sumienia i religii jednostek oraz statusu wspólnot religijnych⁵¹, reguluje relacje pomiędzy państwem jednej strony a związkami wyznaniowymi z drugiej strony. Stanowienie takiego prawa przez kompetentny podmiot świecki i porządkowanie w ten sposób obszaru wchodzącego z skład *imperium* świeckiego wcale nie musi oznaczać apriorycznie i co do zasady ingerencji państwa w wewnętrzne sprawy związku wyznaniowego. Przeciwnie, może być ono elementem chroniącym przed taką ingerencją poprzez samoograniczenie się państwa w tym zakresie we własnym prawie.

1.2.2. Prawo świeckie jako regulator działań związków wyznaniowych *in genere*

Dla zakresu przedmiotowego niniejszej pracy, czyli przetwarzania danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce w zakresie

---

48 Por. J. Łopatowska-Rynkowska, *Art. 17*, [w:] D. Miąsik, *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1 (art. 1–89), 2012, Lex.

49 P. Zając, *RODO a Kościół Katolicki w Polsce. Określenie zakresu działalności Unii Europejskiej*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 2018 nr 31, <http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php/artykuly/biuletyn-nr-31/143-pawel-zajac-rod0-a-kosciol-katolicki-w-polsce-okreslenie-zakresu-dzialalnosci-unii-europejskiej> (12.08.2019).

50 P. Zając, *RODO a Kościół Katolicki w Polsce...*, dz. cyt.; por. A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 42; M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2010, s. 301–302.

51 A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, wyd. 3, Warszawa 2011, s. XXI.

przekraczania granic RP, istotne jest to, że zasady konstytucyjne i ich zasady pochodne określające relacje państwo–związki wyznaniowe są przez prawo unijne uszanowane i nienaruszane.

Zgodnie z tymi zasadami każdy związek wyznaniowy może *in genere* rządzić się swoimi regulacjami, czyli własnym prawem endogenicznym. Każdy z tych związków wyznaniowych bowiem jest autonomiczny, czyli w relacjach *ad intra* (w stosunkach wewnętrznych) – samorządny⁵². Zachowanie autonomii związków wyznaniowych jest – jak słusznie wskazano w literaturze przedmiotu – „wartością krytyczną także dla indywidualnej wolności sumienia i religii”⁵³. Jednakże w dwóch przypadkach podmioty te mogą być zobowiązane do przestrzegania prawa egzogenicznego wobec nich, czyli np. prawa świeckiego.

Po pierwsze, związek wyznaniowy jako całość jak i jego jednostki są podmiotami w systemie prawa świeckiego i na zasadzie równości podmiotów w prawie polskim w przypadku braku normatywnego ich wyłączenia podlegają prawu powszechnie obowiązującemu. Te podmioty muszą więc stosować w swojej działalności prawo świeckie⁵⁴. Zasada autonomii związków wyznaniowych, która wynika z art. 17 TFUE czy prawa krajowego, nie znosi obowiązku dostosowania się przez te podmioty do zasad prawa UE dotyczących prawa, w tym prawa ochrony danych osobowych. Jak wskazał TS w wyroku z dnia 10 lipca 2018 r. w sprawie C 25/17 *Tietosuoja-vahtuutettu v. Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyksunta*⁵⁵, obowiązku tego nie można bowiem uznać za ingerencję w autonomię organizacyjną wspomnianych wspólnot⁵⁶.

Po drugie, samo prawo związku wyznaniowego może nakazywać zachowanie norm obcych w systemie prawa własnego jako norm własnych. W Kościele katolickim to włączenie do kanonicznego porządku prawnego norm pochodzenia świeckiego dokonuje się na podstawie kan. 22 CIC, który stanowi, że „ustawy państwowe (*leges civiles*), do których odsyła prawo

52 Por. J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008, s. 74; M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005, s. 259.

53 M. Hucał, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 188, <https://doi.org/10.31743/spw.264>.

54 R. Sobański, *Prawo kanoniczne a krajowy porządek prawny*, „Państwo i Prawo” 1999 z. 6, s. 15.

55 Wyrok TS z dnia 10 lipca 2018 r. w sprawie C-25/17 *Tietosuoja-vahtuutettu v. Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyksunta*, ECLI:EU:C:2018:551.

56 Zob. Wyrok TS z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie C414/16 *Egenberger v. Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV*, ECLI:EU:C:2018:257.

kościelne, należy zachować w prawie kanonicznym, na ile nie są przeciwne prawu Bożemu i o ile prawo kanoniczne czego innego nie zastrzega⁵⁷. Odesłanie takie może mieć różne formy i zakres. Przykładowo może to być: (1) odesłanie poprzez nakaz przestrzegania prawa świeckiego (np. kan. 98 § 2 CIC); (2) przyznanie skuteczności normom świeckim na forum prawa kanonicznego (kan. 105 § 1 CIC); (3) uznanie norm prawa świeckiego za obowiązujące na forum prawa kanonicznego (kan. 197 CIC)⁵⁸.

1.2.3. Wykładnia prawa świeckiego

Słusznie zauważono w doktrynie prawa, że w problematyce wykładni prawa ześrodkowują się nieomal wszystkie problemy nauki prawa i – co szczególnie ważne dla ochrony danych w Kościele – praktyki prawniczej⁵⁹. Dlatego też przybliżenie najważniejszych zasad wykładni prawa świeckiego jest celowe, szczególnie ze względu na osoby zajmujące się głównie prawem kanonicznym.

1.2.3.1. Wykładnia prawa polskiego

Współczesna polska teoria prawa zawiera rozmaite koncepcje wykładni prawa. Wypracowano liczne modele interpretacji tekstu normatywnego. W literaturze przedmiotu można znaleźć schematy ich klasyfikacji⁶⁰. Dobór przez interpretatora koncepcji wykładni i używanych w niej metod wykładni nie jest – w przeciwieństwie do prawa kanonicznego, o czym już była mowa – ograniczony prawnie. Nie można apriorycznie wskazać, która metoda wykładni ma największe znaczenie praktyczne.

---

57 Can. 22 „Leges civiles ad quas ius Ecclesiae remittit, in iure canonico iisdem cum effectibus servantur, quatenus iuri divino non sint contrariae et nisi aliud iure canonico caveatur”.

58 R. Sobański, *Kan. 22*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1: *Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 77–78.

59 M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, dz. cyt., s. 13.

60 M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, dz. cyt., s. 89–90.

1.2.3.2. Wykładnia prawa europejskiego

Z kolei biorąc pod uwagę metodę wykładni stosowaną wobec prawa UE, trzeba podkreślić, że wykładnia językowa tego prawa nie upoważnia do przyjęcia ostatecznych argumentów za określonym wyłącznie lub przynajmniej głównie językowo brzmieniem normy zakodowanej w przepisie lub przepisach. Taka sytuacja jest wynikiem tego, iż teksty normatywne UE tłumaczone są zwykle (w dużej części tego procesu – maszynowo, co nie wyłącza możliwości ingerencji tłumacza) na 24 języki. A jak wskazuje się w orzecznictwie⁶¹ i w literaturze przedmiotu, tłumaczenia aktów normatywnych zawsze niosą ze sobą liczne problemy natury teoretycznej, praktycznej, a także prawnej⁶².

Dodatkowo należy zauważyć, że każda z wersji językowych aktów normatywnych ma taką samą moc prawną, czyli, że są równorzędne pod kątem nośności norm prawnych. Mówiąc językiem kanonicznym – wszystkie wersje językowe są tak samo oryginalne. Nie można przypisywać żadnej z wersji nadrzędnego pod względem normodawczym charakteru. Aczkolwiek można zauważyć, że w praktyce prawniczej angielska (a także francuska i niemiecka) wersja RODO ma najbardziej doniosłe znaczenie⁶³.

Ograniczone znaczenie wykładni językowej w przypadku prawa UE, w tym i RODO, jest także wynikiem tego, iż wykładnia ta traci znaczenie w szczególności z uwagi na okoliczność dynamicznego charakteru UE. Rozwój ten implikuje to, że dominujące znaczenie dla prawa unijnego ma wykładnia celowościowo-funkcjonalna, która umożliwia interpretację

61 Zob. Wyrok TS z dnia 12 listopada 1969 r. w sprawie C-29/69 *Erich Stauder gegen Stadt Ulm, Sozialamt*, ECLI:EU:C:1969:57. W tym judykacie TS sformułował m.in. (1) zasadę zachowania jednolitości prawa (wówczas) EWG; (2) zasadę konieczności interpretowania tekstu prawnego (w wyroku chodziło o decyzję) w oparciu o realną intencję jej autora oraz celu aktu prawnego; (3) zasadę niemożliwości uznania za obowiązującą jedną wersję tekstu prawnego, lecz konieczność w realizacji zasady nr 2 w świetle dostępnych (wówczas czterech) wersji językowych.

62 Zob. P. Kroczek, *Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt praktyczny*, „*Annales Canonici*” 6 (2010), s. 213–223; P. Kroczek, *Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt teoretyczny i prawny*, „*Polonia Sacra*” 14 (2010) nr 27, s. 153–163.

63 Gdy chodzi o wersję angielską, zapewne jest tak z uwagi na fakt powszechnej znajomości tego języka. Gdy chodzi z kolei o popularność wersji francuskiej i niemieckiej, wydaje się, że wynika ona z dominującej roli (politycznej i gospodarczej) Francji i Niemiec w UE.

przepisów według *ratio legis* danego aktu prawnego⁶⁴. Jak to zauważył jeden z przedstawicieli doktryny prawniczej, „interpretacja prawa europejskiego podkreśla znaczenie *ratio legis* regulacji, ma charakter kontekstualny i funkcjonalny (celowościowy). Język przepisu jest tylko jednym z elementów branych pod uwagę w procesie wykładni”⁶⁵.

Należy także uznać, że wykładnia systemowa ma duże znaczenie dla prawa UE. Założeniem tego rodzaju wykładni jest uzyskanie normy, która będzie jak najbardziej zgodna z całym systemem prawa UE⁶⁶. W ten sposób tworzy się bowiem koherentny system prawa UE. Dla wykładni prawa UE, szczególnie dokonywanej przez TS, znaczenie ma także wykładnia aksjologiczna, czyli wykładnia zmierzająca do uzyskania takiej normy, która będzie realizowała wartości UE i wartości prawa UE. Istotne przy wykładni prawa wspólnotowego są także zasady wykładni wypracowane przez TS, jak np. zasada jednolitego stosowania prawa UE. Mechanizmem mającym zapewnić jednolite stosowanie prawa unijnego na terytorium państw członkowskich są postępowania prejudycjalne (zob. art. 267 TFUE, art. 24 TUE).

1.2.4. Zastosowanie RODO do związków wyznaniowych

Należy w tym miejscu przeanalizować zakres zastosowania RODO w kontekście związków wyznaniowych. Zgodnie z art. 2 ust. 2 lit a RODO rozporządzenie to „nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych w ramach działalności nieobjętej zakresem prawa Unii”. Przy ustalaniu szczegółowego zakresu stosowania RODO przepis ten musi być interpretowany w związku z:

- 1) motywem 16 RODO, w którym wskazano, że rozporządzenie nie ma zastosowania do kwestii ochrony podstawowych praw i wolności ani do swobodnego przepływu danych osobowych w związku z działalnością nieobjętą zakresem prawa Unii,
- 2) podstawowymi zasadami podziału kompetencji pomiędzy Unią a państwami członkowskimi (art. 4 i 5 TUE),

---

64 J. Helios, W. Jedlecka, *Wykładnia prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*, Wrocław 2018, s. 12–13.

65 T. T. Koncewicz, *Jak interpretować prawo europejskie?*, „Palestra” 2014 nr 5–6, s. 222.

66 Zob. wyrok TS z 5 lutego 1963 r. w sprawie 26/62 *N. V. Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.

3) brzmieniem art. 16 ust. 2 TFUE.

Istnieje opinia, że w rezultacie takich zabiegów interpretacyjnych można dojść do wniosku, iż państwa członkowskie stosują RODO wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. Przepisów RODO nie można stosować szerzej, niż to wynika z zakresu przekazanych UE kompetencji (art. 4–5 TUE), w tym kompetencji do regulowania problematyki ochrony danych osobowych oraz traktatowej podstawy prawnej wydania RODO (art. 16 ust. 2 TFUE). W następstwie tych ustaleń przyjęto, że można wskazać Kościół katolicki jako taki podmiot, do którego „z całą pewnością [RODO] nie będzie miało zastosowania”⁶⁷. „Kościół [...] nie jest [więc] związany RODO”⁶⁸.

Powyższy pogląd jest słuszny jedynie w warstwie ogólnie określającej zakres stosowania RODO. Nie można jednak kategorycznie twierdzić, że RODO nie dotyczy Kościoła katolickiego czy innych związków wyznaniowych w ogóle. Jest tak z co najmniej dwóch powodów.

Po pierwsze, nie można odmawiać UE prawa do stanowienia przepisów dotyczących ochrony danych osobowych obowiązujących w działalności związków wyznaniowych. Związki wyznaniowe są jedną z kategorii wielu podmiotów podlegających prawu UE w omawianym zakresie. Nie ma powodu, aby związki wyznaniowe wypadały zupełnie z optyki prawodawcy europejskiego tylko dlatego, że mają status związku wyznaniowego. Taka sytuacja mogłaby zresztą spotkać się z zarzutem dyskryminacji czy to związków wyznaniowych, czy to podmiotów, które nie są związkami wyznaniowymi, czy też mogłoby to prowadzić do różnych innych nadużyć.

Należy przy tym zauważyć, że działalność związków wyznaniowych już jest przecież regulowana przez prawo unijne choćby poprzez to, że pod pewne regulacje unijne podpadają związki wyznaniowe jako podmioty uczestniczące w życiu gospodarczym lub funkcjonujące w pewnej rzeczywistości prawnej swego państwa-członka UE, które obowiązuje zasada równości.

Powyższe rozumowanie nie stoi w sprzeczności z motywem 165 RODO, który przywołuje art. 17 TFUE i głosi, że RODO nie narusza statusu przyznanego kościołom oraz związkom lub wspólnotom wyznaniowym na mocy prawa konstytucyjnego obowiązującego w państwach członkowskich i nie narusza tego statusu regulacjami dotyczącymi ochrony danych.

67 M. Niedźwiedz, M. Tarnawa-Zajączkowska, *RODO – może jednak nie dla wszystkich? Problem zakresu zastosowania unijnej regulacji w praktyce*, „Casus” 2018 nr 89, s. 55.

68 Tamże.

Wyrażenie „nie narusza” nie oznacza przecież, że prawo unijne nie wywiera wpływu na funkcjonowanie związków wyznaniowych⁶⁹. Przeciwnie, należy uznać, że związki wyznaniowe są w pewnym zakresie co do zasady objęte RODO tak jak inne podmioty⁷⁰.

Owszem, UE nie ma – jak to już wskazano – kompetencji do regulowania stosunków państwa do związków wyznaniowych w państwach członkowskich. Posiada natomiast kompetencję do prawnego określenia standardów ochrony danych i ich przetwarzania w UE – choćby w oparciu o art. 16 TFUE, który stanowi w ust. 1, że „każda osoba ma prawo do ochrony danych osobowych jej dotyczących”. Te standardy mogą być narzucone związkom wyznaniowym jako działającym w UE.

Po drugie, art. 91 RODO zawiera możliwość wyłączenia spod jednolitej ochrony RODO związków wyznaniowych po spełnieniu określonych w tym artykule przesłanek i tym samym podkreśla w prawie unijnym znaną z regulacji polskich zasadę autonomii związków wyznaniowych. Gdyby na podstawie art. 2 ust. 2 lit a RODO rozporządzenie nie wiązało związków wyznaniowych, art. 91 RODO byłby zbędny i byłby przejawem nieracjonalności ustawodawcy, a zasadę racjonalności ustawodawcy zawsze trzeba zakładać.

Nie przekonuje argument, że art. 91 ustanowiony był wyłącznie z myślą o państwach wyznaniowych UE, czyli posiadających związek wyznaniowy o dominującym prawnym charakterze (np. Dania lub Grecja), w których to państwach związki te wykonują zadania publiczne, a ich organy wydają akty administracyjne ważne w prawie państwowym⁷¹. Skoro bowiem związki wyznaniowe mają charakter państwowy, to art. 91 oznaczałby *de iure* ingerencję prawa UE w relację państwo–związek wyznaniowy, do czego, jak ustalono, UE nie ma kompetencji.

---

69 Por. J. Łopatowska-Rynkowska, *Art. 17*, [w:] D. Miąsik, *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1 (art. 1–89), 2012, Lex.

70 Zob. G. Buttarelli, *Speech to a Conference organised by the Polish Inspector for Personal Data Protection, Cardinal Stefan Wyszyński University of Warsaw, Opole University and the University of Szczecin* (Warszawa, 25 lutego 2016), https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-02-25_personal_data_protection_church_warsaw_en.pdf (12.08.2019).

71 M. Niedźwiedz, M. Tarnawa-Zajączkowska, *RODO – może jednak nie dla wszystkich?*, dz. cyt., s. 58.

1.2.5. Wyłączenie z jednolitej ochrony poprzez art. 91 RODO

Jak ustalono i przyjęto w tej pracy, RODO co do zasady obejmuje swoją regulacją związki wyznaniowe. Jednakże zawiera także art. 91 ust. 1, który stanowi, że „jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem, że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia”. Ten przepis jest węzłowy dla wyłączenia aplikacji RODO wobec związków wyznaniowych.

1.2.6. Aplikacja art. 91 RODO do Kościoła katolickiego w Polsce

W literaturze przedmiotu istnieją rozbieżne poglądy na temat tego, czy Kościół katolicki w Polsce spełniał przesłanki z art. 91 ust. 1 RODO i czy w konsekwencji mógł skorzystać z możliwości wyłączenia działalności wewnętrznej tego związku wyznaniowego spod RODO. Należy do tych rozbieżności się odnieść i przeanalizować przesłanki wynikające z przywołanego przepisu. Tymi warunkami są przesłanki:

- 1) stosowanie szczegółowych zasad ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem w momencie wejścia w życie RODO,
- 2) posiadanie statusu kościoła, związku lub wspólnoty wyznaniowej,
- 3) dostosowanie własnych zasad ochrony danych osobowych do RODO.

Należy odnieść się do przesłanek nr 1 i 3. Ich zakres jest trudny do ustalenia z tego powodu, że wyrażenia, w których są one zakodowane, to prawdziwy *crux interpretum*. Z kolei przesłankę 2 można w kontekście Kościoła katolickiego pominąć jako oczywiście spełnioną przez ten związek wyznaniowy.

Trzeba wyraźnie zaznaczyć, że nie jest przesłanką konieczną do skorzystania z wyłączenia zawartego w art. 91 ust. 1 RODO utworzenie przez związek wyznaniowy niezależnego organu nadzorczego spełniającego warunki określone w rozdziale VI RODO (art. 91 ust. 2 RODO)⁷². Wyłączenie stosowania RODO w stosunku do działalności związku wyznaniowego następuje po spełnieniu przesłanek z ust. 1, zaś przepis ust. 2 może być zastosowany dodatkowo po realizacji ust. 1. Gdyby bowiem związek

⁷² Por. M. Hucał, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, dz. cyt., s. 191 oraz 211.

wyznaniowy po skorzystaniu z ust. 1 nie powołał niezależnego organu nadzorczego (o którym w ust. 2), to funkcję i zadania tego organu wypełniałby krajowy organ nadzorczy w pełnym zakresie, czyli w Polsce – Prezes UODO⁷³. Organ odrębny może bowiem mieć charakter wyznaniowy albo państwowy – RODO nie precyzuje tej kwestii.

1.2.6.1. Stosowanie szczegółowych zasad ochrony

Gdy chodzi o pierwszą przesłankę, czyli stosowanie „szczegółowych zasad ochrony”, to sprawia ona trudność interpretatorom. Różne są powody tego stanu. Pomiędzy nimi jest i to, że w polskiej wersji językowej RODO użyto (błédnego) wyrażenia, które nie oddaje sensu wyrażenia zawartego w innych wersjach językowych unijnego rozporządzenia.

Aby zilustrować powyższe stwierdzenie o trudnościach, należy przywołać pogląd z jednego z komentarzy do RODO. Jego autorka, odnosząc się do omawianej przesłanki, stwierdziła, że „w aktualnym stanie prawnym ani Konkordat i ustawy regulujące stosunek państwa i kościołów, ani ustawa o ochronie danych osobowych z 1997 r. nie przewidują alternatywnych mechanizmów ochrony danych osobowych przez kościoły i związki

---

73 Por. G. Buttarelli, *Ochrona danych osobowych w Kościołach i związkach wyznaniowych w świetle ogólnego rozporządzenia o ochronie danych*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 15–16; P. Litwiński, *Art. 91*, [w:] *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, red. P. Litwiński, Warszawa 2018. Jak wynika ze Sprawozdania z działalności Prezesa Urzędu Ochrony Danych osobowych w roku 2018, VIII kadencja Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, PU.060.1.2019, <https://uodo.gov.pl/pl/file/2356> (13.03.2020), s. 87–88, po 25 maja 2018 roku Prezes UODO został poinformowany bezpośrednio lub za pośrednictwem rządu o wyznaczeniu niezależnych organów nadzorczych przez Kościół katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP, Kościół Boży w Polsce z siedzibą w Krakowie, Społeczność Chrześcijańska Miejsce Odnowienia, Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa”, Kościół Pentakostalny w Rzeczypospolitej, Zbór Ewangelicko-Baptystyczny, Misja Pokoleń, Ewangeliczny Kościół Metodystyczny, Powszechny Kościół Ludu Bożego, Kościół „Chrystus dla Wszystkich” w Rzeczypospolitej Polskiej, Kościół Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej.

wyznaniowe”⁷⁴ i w konsekwencji uznała, że w zakresie ochrony danych osobowych Kościół katolicki powinien bezpośrednio stosować przepisy RODO, a nie prawo własne. Wynika z tego, że zdaniem komentatorki dla spełnienia przesłanki wyłączeniowej z art. 91 ust. 1 RODO muszą obowiązywać państwowe (np. ustawowe) regulacje w stosunku do związków wyznaniowych, które (1) zawierają szczególne mechanizmy ochrony danych osobowych w Kościele lub (2) uznają (legalizują na forum państwowym) takie mechanizmy zawarte w prawie kanoniczym.

Jednakże o takim wymaganiu, o którym pisze przywołana autorka, nie ma w ogóle mowy w cytowanym przepisie RODO. Regulacja zawarta w rozporządzeniu wygląda inaczej. W przepisie art. 91 ust. 1 przesłanką jest to, że „kościóły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczególne zasady”. Źródło tych zasad nie jest w ogóle w RODO określone. Może więc być ono egzogeniczne wobec wskazanych podmiotów, czyli np. państwowe, ale może być także – czego nie dostrzegła autorka – endogeniczne, czyli pochodzić od prawodawcy danego związku wyznaniowego.

W innym miejscu przywołanego komentarza autorka uznała, że wyrażenie z polskiej wersji RODO – „szczegółowe zasady ochrony”⁷⁵ należy rozumieć jako „kompleksowy system ochrony danych osobowych obowiązujący w związku wyznaniowym”⁷⁶. Jest to błędna wykładnia. W art. 91 RODO bowiem nie stanowi się o „systemie”, lecz o „zasadach”. Nie można utożsamiać „systemu” i „zasad”. Zasady bowiem nie muszą nawet, gdy są kompleksowe, być ze sobą związane i połączone tak jak elementy systemu.

74 N. Zawadzka, *Art. 91*, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt.

75 Z aprobatą natomiast trzeba odnotować, że autorka odeszła od brzmienia polskiej wersji przepisu „szczegółowe zasady ochrony” i oparła się na brzmieniu własnym tłumaczenia z innych wersji językowych RODO. Autorka ma rację, twierdząc, że polskie tłumaczenie nie jest prawidłowe. Wersja angielska bowiem stanowi o „comprehensive rules”, niemiecka – „umfassende Regeln”, francuska – „complet de règles”, a więc mówią one wszystkie o „kompleksowych regułach”, co zapewne lepiej oddaje myśl ustawodawcy niż zastosowany w RODO polski zwrot „szczegółowe zasady”. Jednakże terminy „reguły” i „zasady” można do pewnego stopnia i w pewnych rozważaniach używać zamiennie. „Reguły” i „zasady” to bowiem pewne ogólne zasady, pryncypia, metanormy, które z reguł leżą u podstaw systemu prawnego, poszczególnych kierunków rozwiązań prawnych lub instytucji prawnych. Z pewnością nie oznaczają one aktów normatywnych lub przepisów je budujących, czy też systemu norm.

76 N. Zawadzka, *Art. 91*, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt.

Owszem, niekiedy zasady mogą, choć wcale nie muszą, być *explicite* wysłowione w tekście prawnym. Dlatego słuszną jest uwaga innego z komentatorów RODO stwierdzająca, że „użyte w komentowanym przepisie sformułowanie «szczegółowe zasady» nie oznacza, że kościół czy związek lub wspólnota wyznaniowa muszą posiadać jednolitą, całościową regulację wewnętrzną (jeden akt normatywny prawa wewnętrznego danej kościoła lub związku), który reguluje problematykę ochrony danych osobowych w tym kościele czy związku, ale że posiadają własne regulacje, z których wynikają szczegółowe zasady ochrony osób w związku z przetwarzaniem danych i stosują te zasady”⁷⁷. Autor komentarza, choć pozostał wierny polskiej wersji językowej RODO, to słusznie dopatrywał się, że pochodzenie zasad (reguł) może być wieloźródłowe. Trzeba zauważyć także, że mogą być one zawarte w prawie zwyczajowym⁷⁸.

Z kolei inny przedstawiciel doktryny zaznaczył, że zwrot „szczegółowe zasady” oznacza „zasady dotyczące podstawy przetwarzania danych, poprawności danych, zabezpieczenia danych przed nieuprawnioną ingerencją lub ujawnieniem, przechowywania danych, zgodności odpisów z treścią ksiąg metrykalnych czy przekazywania danych między jednostkami organizacyjnymi związku wyznaniowego”⁷⁹. Jego zdaniem „z brzmienia przepisu [art. 91 ust. 1 RODO] nie wynika wcale, że takimi regulacjami objęte powinny być wszelkie aspekty związane z przetwarzaniem danych i ich ochroną, ani że musi być to jeden, kompleksowy akt prawny”⁸⁰.

Patrząc na przepis art. 91 ust. 1 RODO pod kątem wykładni gramatycznej, należy przyjąć, że wymogi art. 91 ust. 1 RODO spełni istnienie w danym związku wyznaniowym już dwóch szczegółowych reguł (zasad) regulujących ochronę danych osobowych⁸¹. W konsekwencji takiej wykładni nie jest uprawnionym oczekiwanie, że związek wyznaniowy

---

77 P. Fajgielski, *Komentarz do ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. Art. 91*, [w:] *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych, ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, dz. cyt., nb. 5.

78 B. Łukańko, *Kościelne modele ochrony danych osobowych*, Warszawa 2019, s. 116.

79 M. Hucal, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, dz. cyt., s. 194.

80 Tamże, s. 195; por. P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych*, Warszawa 2018, s. 885–886.

81 B. Łukańko, *Prawo do ochrony danych osobowych w ramach kościołów i związków wyznaniowych – art. 91 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, [w:] *Prawa człowieka i ich ochrona. Księga rocznicowa z okazji siedemdzie-*

musi udowodnić stosowanie systemu ochrony danych istnieniem „zasady” czy „reguły” w akcie datowanym sprzed wejścia w życie RODO. Zdziwienie i zaniepokojenie musi więc budzić fakt, że takie oczekiwanie – pozbawione podstaw prawnych – wobec Kościoła katolickiego wyrazili przedstawiciele Komisji Europejskiej na spotkaniu z przedstawicielami Konferencji Biskupów z krajów Unii Europejskiej powołanych do spraw ochrony danych osobowych dnia 21 maja 2019 r. w Brukseli⁸².

Gdy chodzi o zwrot użyty w polskiej wersji językowej art. 91 ust. 1 RODO, zamiast „szczegółowe zasady” powinien on brzmieć „kompleksowe reguły”. Mimo pozorowanej jasności nie wolno poprzestać na wykładni językowej zawierającego to wyrażenie przepisu. Trzeba – traktując zasadę *clara non sunt interpreta* w sposób nieabsolutny⁸³ – odwołać się do wykładni celowościowej i systemowej przepisu art. 91 ust. 1 RODO i zastosować dyrektywy wykładni prawa europejskiego opisywane już w niniejszej pracy.

Po ich zastosowaniu jasne jest, że chodzi w tym przepisie o „kompleksowość reguł” na miarę zakresu działalności danego związku wyznaniowego jako takiego i przetwarzania w ramach tej własnej lub wewnętrznej względnie statutowej działalności danych osobowych. Kompleksowość ma odpowiadać potrzebom danego związku wyznaniowego i jego tradycji prawnej oraz praktyce ochrony danych. W żadnym wypadku problemem lub odniesieniem dla kompleksowości reguł w regulacjach związku wyznaniowego w tej dziedzinie, czyli zakresu, który obejmują, lub ich szczegółowości, nie mogą być regulacje unijne lub państwowe. Rzutowanie cech unijnego lub krajowego systemu prawnego, w tym i rozwiązań prawnych, na system prawny związku wyznaniowego świadczy o niezrozumieniu zasady autonomii (czyli samorządności związku wyznaniowego) i pomija różnorodność systemów prawnych. Słusznym jest więc pogląd, że wymóg „szczegółowych zasad” czy też „kompleksowych reguł” należy interpretować w sposób zawężający⁸⁴.

W praktyce więc, gdy chodzi o spełnienie przez związek wyznaniowy przesłanek z art. 91 ust. 1 RODO, w tym i posiadania „szczegółowych zasad” („kompleksowych reguł”), należy opierać się np. na deklaracji

---

siątej rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, t. 2: *Trwałość i modyfikacja*, red. B. Kmiecik, K. Stępnia, Warszawa 2018, s. 507.

82 Zob. KIOD, Notatka służbowa z dnia 21 maja 2019 r. (Archiwum KIOD).

83 P. Kroczek, *Zasada „clara non sunt interpretanda” w prawie kanonicznym*, dz. cyt., s. 101–105.

84 B. Łukańko, *Kościelne modele ochrony...*, dz. cyt., s. 115.

uzyskanej np. w drodze dialogu, o którym w art. 17 ust. 3 TFUE, związku wyznaniowego w tym zakresie. Nie ustanowiono bowiem w RODO ani w innym akcie normatywnym prawa europejskiego jakiegos mechanizmu ewentualnego potwierdzenia (weryfikacji), czy dany związek wyznaniowy spełniał przesłanki z art. 91 ust. 1 RODO. Brak wskazania takiego mechanizmu nie implikuje także możliwości prawnej kontroli przez świecki (krajowy czy europejski) organ nadzorczy spełnienia komentowanej przesłanki⁸⁵.

Wbrew więc twierdzeniu przywołanego powyżej komentarza należy stwierdzić – opierając się choćby na deklaracji zawartej w preambule do Dekretu – że Kościół katolicki stosował przed wejściem w życie RODO (czyli przed 25 maja 2016) szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych⁸⁶.

Stosowanie „szczełowych zasad” („kompleksowych reguł”) potwierdzają także elementy katolickiej doktryny religijnej. Przecie *hard core* chrześcijaństwa – odnosząc go do przedmiotu badawczego niniejszej pracy – stanowi, jak już zaznaczono, wiara w stworzenie człowieka przez Boga, odkupienie człowieka przez Jezusa Chrystusa i zaproszenie człowieka do wspólnoty z Bogiem. Te prawdy wiary przekładają się na zasady postępowania obowiązujące członków Kościoła i mogą stać się pełnoprawnym źródłem norm poprzez to, że staną się zwyczajem prawnym lub na skutek decyzji i działań legislacyjnych – aktem normatywnym. Te procesy jednak nie są już wymagane dla spełnienia przesłanki z art. 91 ust. 1 RODO. Przywołany przepis bowiem wymaga jedynie „stosowania szczełowych zasad” („kompleksowych reguł”), nie okreśiając, czy muszą to być zasady („reguły”) prawne, czy też innego rodzaju, np. etyczne, moralne, praktyczne.

Takie rozwiązanie polegające na nieprecyzowaniu charakteru „zasad” („reguł”) przyjęte przez ustawodawcę unijnego należy uznać za właściwe. Niektóre bowiem związki wyznaniowe mają niechętny stosunek do prawa jako takiego, także prawa własnego, i mogą w ogóle nie uchwałać wewnętrznych aktów normatywnych lub uchwałać je w stopniu minimalnym lub też mogą nie uznawać zwyczaju jako źródła prawa⁸⁷. Te związki wyznaniowe mogą więc nie posiadać „zasad” („reguł”) o charakterze prawnym w rozumieniu pozytywistycznym, a jednocześnie mogą posiadać „zasady” („reguły”), które będą elementem np. ich systemu *stricte* etycznego.

---

85 Tamże, s. 158–159.

86 Zob. także deklarację KIOD zawartą w *Podręczniku ochrony danych*, pkt 10.

87 Na temat stosunku kościołów lub innych związków wyznaniowych do własnego prawa endogenicznego zob. P. Kroczek, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej...*, dz. cyt., s. 105–114.

Gdyby uzależniono możliwość wyłączenia obowiązywania RODO wobec działalności wewnętrznej związków wyznaniowych od posiadania prawnych zasad czy też reguł, to mogłoby to być zakwalifikowane jako naruszenie równego traktowania związków wyznaniowych i dyskryminację pod względem doktryny religijnej. W tym kontekście należy zauważyć, że preambuła do Dekretu wymienia liczne przepisy i całe akty normatywne oraz dokument typu *soft law*⁸⁸, które zawierają zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych, które bez wątpienia trzeba zakwalifikować jako spełniające przesłankę „szczegółowych zasad” („kompleksowych reguł”), o których mowa w art. 91 ust. 1 RODO⁸⁹.

Zgodzić się należy z opinią, że Instrukcja GIODO i KEP, ma „charakter edukacyjny i informacyjny, stanowi kodeks dobrych praktyk i służy uporządkowaniu praktyki przetwarzania danych w Kościele katolickim, ale nie wprowadza nowych przepisów i nie może być uznany za alternatywną regulację zasad ochrony danych osób fizycznych”⁹⁰. Nie oznacza to jednak, że Instrukcja ta nie zawiera zasad czy też reguł, które (niezależnie od innych źródeł prawnych wymienionych w preambule do Dekretu) wypełniają przedmiotową przesłankę z art. 91 ust. 1 RODO.

1.2.6.2. Dostosowanie zasad ochrony do RODO

Gdy chodzi o trzecią z wymienionych przesłanek, czyli dostosowanie przez związek wyznaniowy własnych zasad ochrony danych osobowych do RODO, to znaleźć można w literaturze przedmiotu pogląd zawierający bardzo radykalne rozumienie tej przesłanki. Jego autor, zachowując ostrożność, twierdzi, że „zakres takiego dostosowania powinien obejmować całość przepisów RODO”⁹¹. Zdaniem tego przedstawiciela doktryny prawniczej nie istnieje żaden przepis ograniczający zakres zgodności

88 *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Instrukcja opracowana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski*, Warszawa 2009, http://www.giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (13.07.2017).

89 Więcej o tych dokumentach zob. B. Łukańko, *Kościelne modele ochrony danych osobowych*, dz. cyt., s. 118–126.

90 N. Zawadzka, *Art. 91, [w:] RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt.

91 P. Litwiński, *Art. 91, [w:] Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych*, dz. cyt.

zasad z przepisami RODO⁹². To rozumienie przedmiotowej przesłanki jest stanowczo za daleko idące.

Po pierwsze, choć przyznać trzeba, iż nie ma prawnego ograniczenia zakresu zgodności prawa wewnętrznego związku wyznaniowego z przepisami RODO, to jednak oznacza to tylko i wyłącznie, że związek wyznaniowy może (lecz wcale nie musi) włączyć bez ograniczeń RODO do własnego porządku prawnego. Włączenie, o którym mowa, może się odbyć w dowolny sposób, czyli np. własnym aktem normatywnym powtarzającym w całości przepisy RODO lub poprzez nakaz przestrzegania RODO przez członków związku wyznaniowego w relacjach wewnętrznych.

Jednakże brak ograniczającego przepisu, o którym mowa, nie oznacza, że istnieje nakaz przyjęcia całej normatywnej treści RODO przez związek wyznaniowy. RODO obejmuje bowiem sprawy, które – jak wskazuje doświadczenie życiowe – leżą zwykle poza optyką związku wyznaniowego lub będą w funkcjonowaniu danego związku wyznaniowego martwe, a przynajmniej bardzo rzadko występujące, np. prawo do przenoszenia danych (art. 20 RODO) czy zautomatyzowanego podejmowania decyzji i profilowania (art. 22 RODO)⁹³.

W tym kontekście trzeba przywołać pogląd z kanonistycznej literatury przedmiotu, że prawo Kościoła katolickiego nie rości sobie pretensji do konkurowania z prawem państwowym, gdy chodzi o zakres regulacji⁹⁴. Jest to *nota bene* zapewne jedna z przyczyn, dla których Dekret jest krótszy niż RODO. Kościół katolicki stanowi własne prawo głównie ze względu na wspomnianą i wyjaśnioną już wyżej naczelną zasadę – *salus animarum suprema lex*.

To prawda, że Kościół katolicki także tworzy własne prawo po to, „aby być czytelnym znakiem dla świata” jako *acies bene ordinata*. Przy czym także prawo dla tego celu ustanowione nie jest celem dla siebie i nie chodzi w nim o stworzenie konkurencyjnego do świeckiego porządku kanonicznego⁹⁵.

Po drugie, nakaz identycznej rozległości prawa wewnętrznego Kościoła i RODO wskazywałby „istotną sprzeczność pomiędzy poszanowaniem

---

92 Tamże.

93 M. Hucal, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, dz. cyt., s. 206–207.

94 P. Kroczyński, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej...*, dz. cyt., s. 37.

95 R. Sobański, *Prawo kanoniczne a kultura prawna*, „Prawo Kanoniczne” 35 (1992) nr 1–2, s. 26.

statusu przyznanego kościołom oraz związkom lub wspólnotom wyznaniowym na mocy prawa konstytucyjnego obowiązującego w państwach członkowskich, a podporządkowaniem ich przepisom RODO”⁹⁶.

Należy więc przyjąć, że „dostosowanie” trzeba rozumieć jako przejście głównych założeń rozporządzenia pojmowanego w tym przypadku jako model. Słuszne jest stwierdzenie, że „nie wszystkie wymogi nowego rozporządzenia unijnego, odnoszące się do uprawnień osób, których dane dotyczą, będą musiały zostać inkorporowane do prawa wewnętrznego związków wyznaniowych”⁹⁷. W takim rozwiązaniu przyjętym w RODO chodzi o zagwarantowanie związkom wyznaniowym autonomii, tak aby ich prawo wewnętrzne było zgodne z doktryną religijną danego związku wyznaniowego. Bez wątplenia „zasady ochrony danych osobowych powinny być dostosowane do sytuacji danego związku wyznaniowego, aby uniknąć ich sprzeczności z zasadami doktryny i funkcjonowania związków wyznaniowych. W określaniu swoich przepisów wewnętrznych i praktyce związki wyznaniowe powinny kierować się zasadą proporcjonalności ograniczenia prawa do prywatności, do chronionej tym samym wartości w ramach wolności sumienia i religii”⁹⁸. Zaznaczyć należy, że w motywie 4 RODO napisano, że „prawo do ochrony danych osobowych nie jest prawem bezwzględny; należy je postrzegać w kontekście jego funkcji społecznej i wyważyć względem innych praw podstawowych w myśl zasady proporcjonalności”.

W konsekwencji rozporządzenie nie narusza praw podstawowych, wolności i zasad uznanych w Karcie praw podstawowych – zapisanych w traktatach – w szczególności m.in. prawa wolności sumienia i religii oraz różnorodności religijnej. W praktyce to oznacza, że jeżeli doktryna religijna sprzeciwia się określonym modelowym regulacjom, które zawiera RODO, to w stosunkach wewnętrznych związków wyznaniowych nie musi ich wiernie przenosić do swojego prawa wewnętrznego, a jedynie ma do tych rozwiązań dostosowywać swoje regulacje.

---

96 P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych*, Warszawa 2018, s. 886.

97 A. Mezglewski, *Perspektywa i zakres implementacji nowych przepisów Unii Europejskiej dotyczących przetwarzania danych osobowych przez związki wyznaniowe*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 50.

98 M. Hucał, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, dz. cyt., s. 216.

W celu dostosowania zasad do RODO KEP wydała w dniu 13 marca 2018 r. Dekret. Ten akt normatywny jest w dużej części literalną kopią RODO. Gdy pominąć artykuły wprowadzające, Dekret i RODO, czyli art. 44 Dekretu i odpowiedni art. 99 RODO, to na 43 merytoryczne artykuły Dekretu aż 36 ma swoje analogiczne lub niemal identyczne odpowiedniki w postaci artykułów w RODO. Do plusów takiego rozwiązania przyjętego przez kościelnego ustawodawcę, czyli kopiowania, bez wątpienia należy zminimalizowanie niebezpieczeństwa niespełnienia przesłanki 3 z art. 91 ust. 1 RODO⁹⁹. Z kolei o niektórych minusach była już mowa wyżej.

1.2.7. Celowość dostosowania własnych zasad przez Kościół katolicki do RODO

Przyjmując sformułowaną wcześniej w pracy tezę, że RODO ma jednak *in genere* zastosowanie do związków wyznaniowych, należy bliżej określić cele dostosowania przez Kościół własnych zasad ochrony do RODO.

Pierwszy cel to (już wyżej opisany) wyłączenie działalności własnej Kościoła spod regulacji RODO. *Prima facie* wydawać by się mogło, że niezależność i autonomia (w tej właśnie dziedzinie) są zagwarantowane w polskim prawie konstytucyjnym (zob. art. 25 ust. 3 Konstytucji) i prawie międzynarodowym (zob. art. 1 Konkordatu), czyli aktach normatywnych teoretycznie wyższych hierarchicznie niż prawo unijne, którym w tym przypadku jest RODO. Czytelnie o tym wyraził się NSA w wyroku z dnia 22 marca 2013 r. (OSK 597/12): „W ramach autonomii kościoła państwo nie może władczo wkraczać w proces przetwarzania na potrzeby kościoła danych osobowych osób należących do kościoła”.

Jednakże powszechność obowiązywalności RODO (o czym też była już wzmianka) sprawiła, że jedynie spełniając przesłanki z art. 91 ust 1 RODO, Kościół mógł skorzystać z wyłączenia swojej wewnętrznej działalności spod RODO. Zaś wyłączenie było konieczne, aby Kościół zachował

---

99 Ustawodawca dekretu hiszpańskiego wprost stwierdził w art. 1 Decreto General, że ta ustawa jest kompilacją głównych norm Kościoła katolickiego dotyczących ochrony danych osobowych stosowanych przed rokiem 2016 oraz ich dostosowaniem do odpowiednich przepisów europejskich i hiszpańskich: „El presente Decreto General es una compilación de las principales de normas propias de la Iglesia Católica anteriores a 2016, que están en vigor, y su adaptación a la pertinente legislación europea y española”.

niezależność i autonomię w zakresie danych osobowych przetwarzanych w ramach statutowej działalności¹⁰⁰. Dzięki temu Kościół może zachować zgodność własnej praktyki administracyjnej z religijną doktryną.

Widać to wyraźnie w art. 14 ust. 4 Dekretu. Ustawodawca kościelny ograniczył realizację prawa osoby, której dane dotyczą, do żądania usunięcia danych, zamieniając je na radykalne ograniczenie przetwarzania (które sprowadza się do przechowywania z zakazem skorzystania z nich), gdy „dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby” (art. 14 ust. 4 Dekretu). Wniosek o usunięcie danych powinien zostać odnotowany w zbiorze i zobowiązuje administratora do niewykorzystywania danych objętych wnioskiem bez zgody ordynariusza miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego” (art. 14 ust. 4 Dekretu).

Drugi cel to, jak wskazano w preambule do Dekretu, „uszczegółowienie przepisów kodeksu prawa kanonicznego i uaktualnienie przepisów prawa partykularnego w Polsce”. RODO w tej optyce było tylko przyczynkiem do działania ustawodawcy kościelnego, który mając z woli Boga obowiązek czuwania nad wspólnotą wiernych, ma za zadanie nieustannie troszczyć się o nią także poprzez działalność prawodawczą¹⁰¹. Wskazują na ten cel zdania z preambuły Dekretu rozpoczynające się od słów: „przypominając” i „mając”. Jasne jest jednak to – co wskazano już powyżej – że prawo Kościoła katolickiego ma na celu stworzenie alternatywnego systemu normatywnego wobec prawa państwowego. Także w ochronie danych Kościół stanowi regulacje na tyle, na ile jest to mu potrzebne do prowadzenia działalności i misji powierzonej Kościołowi przez Jezusa Chrystusa.

Podsumowując, ogłoszenie Dekretu należy uznać za celowe i słuszne. Ustawa ta powinna gwarantować skuteczną realizację misji Kościoła w warunkach, które stwarza ustawodawstwo świeckie. Dzięki Dekretowi (pomijając jego niedociągnięcia lub legislacyjne i kanoniczne błędy) ma szansę podnieść się stopień ochrony danych osobowych wiernych oraz panować większa jasność sytuacji prawnej podmiotów Kościoła

100 Por. P. Mazurkiewicz, *Ochrona danych osobowych w Kościołach i związkach wyznaniowych w świetle Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46 WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński i P. Drobek, Warszawa 2016, s. 30.

101 P. Kroczek, *The Art of Legislation: the Principles of Lawgiving in the Church*, wyd. 3, Kraków 2017, s. 249–250, <https://doi.org/10.21906/9788376431383>.

w kontekście prawa świeckiego. Należy więc przyjąć, że ustawodawca kościelny w Polsce celowo i słusznie zdecydował, aby dostosować w Polsce ochronę przetwarzanych przez Kościół danych do RODO.

1.2.8. Dekret jako ustawa kościelna

Dekret to ustawa kościelna, a konkretnie jest to ustawa partykularna dla Kościoła w Polsce. Ustawa partykularna zwykle nosi kodeksową nazwę dekret ogólny (*decretum generale*, kan. 29 i kan. 30 CIC; bez odpowiednika w CCEO). Tego typu akty zawierają przepisy ogólne, to znaczy takie, które kodują normy generalne i abstrakcyjne¹⁰². Do Dekretu stosuje się przepisy kodeksowe o ustawach, czyli kan. 7–21 CIC (kan. 1488–1505 CCEO)¹⁰³. Zważywszy na powyższe ustalenia, pojawiają się dwa zagadnienia:

- 1) problem ustawodawcy Dekretu,
- 2) miejsce Dekretu w hierarchii ustaw kościelnych.

1.2.8.1. Problem ustawodawcy

Dekret, jak wskazuje jego tytuł, został wydany przez KEP na podstawie kan. 455 CIC¹⁰⁴, a to oznacza, że w jego powstanie została zaangażowana władza rządzenia w funkcji ustawodawczej. Problematiczne jednak może być wskazanie ustawodawcy doktrynalnego Dekretu¹⁰⁵ mimo pozornej jasności wynikającej z jego tytułu. Istota tej problematyczności

102 Por. R. Sobański, [Komentarz do kan. 29], [w:] J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, dz. cyt., s. 88.

103 Por. R. Sobański, [Komentarz do kan. 30], [w:] J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, dz. cyt., s. 89

104 Kan. 455 § 1 CIC: „Konferencja Episkopatu może wydawać dekrety ogólne jedynie w tych sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne, albo określa szczególne polecenie Stolicy Apostolskiej, wydane przez nią z własnej inicjatywy lub na prośbę samej Konferencji („Episcoporum conferentia decreta generalia ferre tantummodo potest in causis, in quibus ius universale id praescripserit aut peculiare Apostolicae Sedis mandatum sive motu proprio sive ad petitionem ipsius conferentiae id statuerit”).

105 Prawoznawstwo rozróżnia prawodawcę dogmatycznego i prawodawcę faktycznego. Prawodawcą dogmatycznym jest podmiot, któremu przypisuje się wytwór działalności prawotwórczej. Natomiast prawodawcą faktycznym jest podmiot (lub podmioty), które biorą udział w procesie przygotowania tekstu prawnego – zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, dz. cyt., s. 278.

zasadza się na trudnościach z określeniem charakteru prawnego instytucji *recognitio*¹⁰⁶.

Po pierwsze, można bowiem twierdzić, że poprzez *recognitio* Stolica Apostolska stała się ustawodawcą doktrynalnym (choć niewykazanim w zatytułowaniu Dekretu). Co więcej, *recognitio* poprzedziły zmiany, które Stolica Apostolska wniosła do Dekretu, stała się więc w tej właśnie części także ustawodawcą faktycznym.

Jednakże, po drugie, dopuszczalne jest twierdzenie, że *recognitio* to „akt czujności ze strony Stolicy Apostolskiej nad prawdziwą władzą ustawodawczą Konferencji Episkopatu”¹⁰⁷. Jest to akt najwyższej władzy, który „autoryzuje ogłoszenie ustawy” wydanej przez władzę niższego stopnia¹⁰⁸. Można dodać, że zatwierdzenie i ewentualna poprawa aktu normatywnego przez władzę nadrzędną nie przekreśla kompetencji ustawodawczej władzy podrzędnej, a jedynie jakby realizuje zasadę *lex superior derogat legi inferiori* już na etapie stanowienia prawa jako jeden z etapów jego stanowienia. Byłaby to swoista kontrola legalności ustaw partykularnych. W tym samym duchu budowane były argumenty w czasie rewizji kodeksu prawa kanonicznego: „Actus tamen (lex vel decretum) non fit auctoritatis superioris sed manet semper actus auctoritatis quae illum statuit et promulgat.”¹⁰⁹

Rozwiązanie powyższej kwestii ma poważne konsekwencje praktyczne – szczególnie zważywszy na liczne i poważne wady legislacyjne Dekretu. Wskazuje bowiem, kto może dokonać interpretacji autentycznej Dekretu według kan. 16 § 1 i 2 CIC (kan. 1498 § 1 i 2 CCEO) – KEP czy Stolica Apostolska.

106 Zob. U. Rhode, *Die Recognitio von Statuten, Dekreten und Liturgischen Büchern*, „Archiv für katholisches Kirchenrecht” 169 (2000), s. 433–468.

107 Opinia M. Żurowskiego, [w:] T. Pieronek, *Sesje naukowe kanonistów*, „Prawo Kanoniczne” 14 (1971) z. 1–2, s. 369.

108 A. Kaczor, *Papieska Rada Tekstów Prawnych i interpretacje autentyczne*, „Kościół i Prawo” 15 (2013) nr 2, s. 139.

109 Pontificia Commissio Codicis Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab em.mis atque exc.mis patribus commissions ad novissimum schema codicis iuris canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*, Citta del Vaticano 1981, s. 192: „Akt zatem (ustawa lub dekret) nie przynależą do władzy nadrzędnej, lecz pozostają zawsze aktem tej władzy, która go wydała i promulgowała” (przekł. własny).

1.2.8.2. Zagadnienie miejsca Dekretu w hierarchii ustaw kościelnych

Należy jeszcze naświetlić kwestię miejsca Dekretu w hierarchii kościelnych źródeł prawa. Dekret (jak każda inna ustawa partykularna) nie może być sprzeczny z CIC i CCOE. Zgodnie bowiem z kan. 135 § 2 CIC zdanie drugie oraz kan. 985 § 1 CCOE zdanie drugie – ustawa niższego rzędu (w omawianym przypadku ustawa partykularna dla całego Kościoła katolickiego w Polsce) nie może być sprzeczna z ustawą rzędu wyższego (prawem powszechnym Kościoła).

Gdy chodzi o odniesienie Dekretu do ustaw lub innych aktów normatywnych obowiązujących w porządku terytorialnym (diecezjalnym) i personalnym (w instytucjach zakonnych, instytucjach świeckich, czy stowarzyszeniach życia apostołskiego, stowarzyszeniach wiernych lub fundacjach), są one podporządkowane Dekretowi. Wynika to z tego, że Dekret zgodnie z art. 1 reguluje ochronę danych osobowych w (całym) Kościele katolickim w Polsce, a więc także w wymienionych podmiotach zbiorowych. Takie podporządkowanie nie przekreśla kompetencji ustawodawczych lub normatywnych podmiotów, które mają władzę ustawodawczą, np. biskupów diecezjalnych. Oznacza to, że te podmioty mogą stanowić prawo w zakresie ochrony danych osobowych, jednak nie może być ono sprzeczne z Dekretem.

1.2.9. Charakter genezy przepisów RODO w Dekrecie

Szukając charakteru genezy przepisów RODO w Dekrecie, można spotkać opinię, że ustawodawca kościelny, stanowiąc Dekret, dokonał kanonizacji norm zawartych w rozporządzeniu¹¹⁰. Jest to błędny pogląd. Kanonizacja bowiem polega na nakazaniu przez ustawodawcę kościelnego (w różnej formie) uznania w prawie własnym prawa obcego (świeckiego), o ile nie jest to prawo przeciwne prawu Bożemu i o ile prawo kanoniczne czegoś innego nie zastrzega.

Formy takiego uznania są zasadniczo dwie. Po pierwsze, niektóre przepisy prawa ustanowione przez prawodawcę świeckiego stają się normami prawa kościelnego i mają być zachowane z mocą prawa Kościoła, tak

---

¹¹⁰ Tak uważa np. P. Zając, *RODO a Kościół Katolicki w Polsce...*, dz. cyt.

jakby były utworzone przez prawodawcę kościelnego (zob. np. kan. 197, kan. 1268, kan. 1290, kan. 1492 § 1 kan. 1714 CIC). Po drugie, niektórym normom z systemu prawa cywilnego przyznaje się skuteczność na forum kanonicznym. Nie są one włączane do systemu kanonicznego, jedynie ich skutki mają być uznane przez prawo kanoniczne. Przykładowo prawo kanoniczne uznaje dokonane w oparciu o prawo świeckie usamodzielnienie małoletniego (kan. 105 § 1 CIC), adopcję (kan. 110 CIC) i jej konsekwencje, gdy chodzi o pochodzenie dziecka (kan. 877 § 3 CIC), zaręczyny (kan. 1062 § 1 CIC)¹¹¹.

W przypadku Dekretu ustawodawca nie kanonizował, ale skopiował tekst RODO na etapie redakcji i tę skopiowaną treść, zawartą już w Dekrecie, ustanowił jako prawo własne (endogeniczne). W rezultacie kopiowania i autonomicznego ustanowienia Dekret i RODO są niezależnymi aktami normatywnymi, gdy chodzi o tzw. w doktrynie prawniczej „własne życie prawa”¹¹². Oznacza to przykładowo, że gdy RODO zostanie znowelizowane, wówczas nie będzie obowiązywać w Kościele jego zmieniona wersja, lecz Dekret.

Można zgodzić się z opinią, że gdyby polski ustawodawca kościelny przyjął model kanonizacji ustawodawstwa świeckiego w dziedzinie ochrony danych osobowych, to w ten sposób niejako naturalnie ochrona danych w Kościele podążałaby za ewolucją przepisów świeckich i doktryny prawnej w tym zakresie. To zjawisko należałoby uznać za korzystne dla standardu i praktyki ochrony danych osobowych wiernych. *Nota bene* model kanonizacji RODO wraz ze świeckim ustawodawstwem krajowym, a więc działanie według innych założeń legislacyjnych, przyjął Kościół katolicki w Austrii¹¹³.

111 Por. R. Sobański, *Kanon 22*, [w:] J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, dz. cyt., s. 77–78.

112 R. Tokarczyk, *Sprawiedliwość jako naczelną wartość prawa*, [w:] *Teoria prawa, filozofia prawa, współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń 1998, s. 352.

113 Por. § 2 ust. 4 KDV: „Die Verarbeitung von Daten unterliegt den geltenden datenschutzrechtlichen Bestimmungen und Vorgaben. Soweit besondere kirchliche, staatliche oder unionsrechtliche Rechtsvorschriften auf das Verarbeiten von Daten anzuwenden sind, gehen sie den Vorschriften dieses Dekretes vor” („Przetwarzanie danych podlega obowiązującym przepisom i regulacjom w zakresie ochrony danych. W zakresie, w jakim do przetwarzania danych mają zastosowanie szczególne przepisy prawa kościelnego, stanowego lub unijnego, mają one pierwszeństwo przed przepisami niniejszego dekretu”) i bardzo liczne odniesienia w tym dekrecie do RODO.

1.2.10. Zakresy obowiązywania kościelnych regulacji o ochronie danych osobowych

W konsekwencji konieczności aplikacji prawa świeckiego do działalności Kościoła katolickiego trzeba określić zakresy obowiązywania prawa endogenicznego Kościoła i prawa egzogenicznego.

1.2.10.1. Zakres przedmiotowy

Gdy chodzi o zakres przedmiotowy regulacji kościelnych dotyczących ochrony danych osobowych na poziomie prawa powszechnego, jest on prosty do określenia. Prawo kanoniczne, o ile nie zostało to w sposób wyraźny zaznaczone, obowiązuje wszystkich katolików na całym świecie.

Z kolei kwestia zakresu przedmiotowego Dekretu od początku jego stosowania stanowiła *crux interpretum*. Jest to bowiem sprawa bardzo zagramatwana. Zakres ten niestety nie został *expressis verbis* ustalony przez ustawodawcę, co z racji kluczowości tej kwestii należy uznać za błąd.

W literaturze przedmiotu obecny jest pogląd¹¹⁴, który *nota bene* został przyjęty przez praktykę zarówno KIOD¹¹⁵, jak i Prezes UODO¹¹⁶, mówiący, że o ile cała działalność podmiotów kościelnych jest regulowana prawem kanonicznym, to prawem powszechnie obowiązującym regulowane są wyłącznie niektóre kategorie tej działalności. Z kolei słuszne jest stwierdzenie, że „Kościół lub związek wyznaniowy, który nie stosuje wskazanych w art. 91 RODO szczegółowych zasad ochrony danych musi w pełni przestrzegać postanowień RODO. Jeżeli kościoły lub związki wyznaniowe, które stosują autonomiczne regulacje o ochronie danych osobowych,

---

114 P. Kroczek, *Kilka uwag dotyczących Dekretu KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim na podstawie przypadku przedszkola*, „Annales Canonici” 14 (2018) 1, s. 9–22, <https://doi.org/10.15633/acan.2471>; P. Zając, *RODO a Kościół Katolicki w Polsce...*, dz. cyt.

115 *Podręcznik ochrony danych*, pkt 1.

116 Zob. § 4 Porozumienia o współpracy i wzajemnym przekazywaniu informacji zawartego w Warszawie dnia 10 maja 2019 r. pomiędzy Prezesem Urzędu Ochrony Danych Osobowych Panią Edytą Bielak-Jomaa a Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych, będącym niezależnym organem nadzorczym Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ks. Piotrem Krocziem (Archiwum KIOD).

prowadzą także działalność regulowaną prawem państwowym, to do niej stosuje się bezpośrednio RODO¹¹⁷.

Dla bardziej jasnego wyłożenia zakresu obowiązywania Dekretu trzeba przedstawić obszary działania Kościoła i wskazać obowiązujące w nich prawo¹¹⁸.

Pierwszy obszar działalności Kościoła katolickiego to działalność mieszcząca się wyłącznie w zakresie działalności Kościoła jako związku wyznaniowego. Jest to działalność prowadzona „w swoim zakresie” (art. 25 ust. 3 Konstytucji RP), „w swojej dziedzinie” (art. 1 Konkordatu), w zakresie „swoich [czyli Kościoła] spraw” (art. 2 u.s.p.k.k.). Co do zasady, są to wewnętrzne sprawy związku wyznaniowego, do których organy państwowe lub inne niekościelne, np. samorządowe – zważywszy na konstytucyjne zasady autonomii i niezależności – nie mogą ingerować. Są to np. sprawy prowadzenia ksiąg parafialnych, udzielania sakramentów, wychowania i ustanawiania duchowieństwa.

Druga kategoria spraw w działalności Kościoła to sprawy mieszane kościelno-państwowe, czyli te, które leżą w kompetencjach i Kościoła, i państwa. Działalność z tej kategorii wykracza poza własną i typową dla Kościoła jako związku wyznaniowego działalność zawartą w kategorii pierwszej i jednocześnie leży także w optyce prawa świeckiego – np. wychowanie, szkolnictwo, cmentarze, budownictwo sakralne.

W trzecim obszarze mieści się działalność Kościoła podlegająca (praktycznie) wyłącznie regulacji prawa świeckiego – np. podatki i daniny publiczne, prowadzenie działalności gospodarczej, plan zagospodarowania przestrzennego.

Jedynie wówczas, gdy przetwarzanie danych osobowych odbywać się będzie w ramach czynności z kategorii pierwszej, będzie się ono odbywać co do zasady wyłącznie na podstawie przepisów prawa kanonicznego. Jeżeli zaś zadania realizowane przez Kościół będą wykraczać poza ten obszar, a więc będą należeć do drugiej i trzeciej z wyżej wymienionych kategorii, zastosowanie będą miały także regulacje świeckie. Oznacza to, że w tych dwóch ostatnich przypadkach podmioty kościelne zobowiązane są symultanicznie stosować dwie regulacje prawne: własną i świecką.

117 Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Ochrony Danych osobowych w roku 2018, VIII kadencja Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, PU.060.1.2019, <https://uodo.gov.pl/pl/file/2356> (13.02.2020), s. 85.

118 *Podręcznik ochrony danych*, pkt 1; Pismo Kościelnego Inspektora Ochrony Danych w sprawie zawisłej przed Naczelnym Sądem Administracyjnym o sygn. akt I OSK 1294/17, O.1.8.2018 (Archiwum KIOD).

Nie stanowi to w istocie naruszenia autonomii Kościoła. Kościół bowiem wypełniając swoją misję w przestrzeni publicznej, ma obowiązek znać i zachowywać w tej przestrzeni także regulacje państwowe¹¹⁹ (por. GS 43). Takie rozwiązanie w praktyce może jednak okazać się trudne do realizacji.

1.2.10.2. Zakres podmiotowy

Zakres podmiotowy regulacji o ochronie danych osobowych w Kościele katolickim, podobnie jak zakres przedmiotowy, jest odmienny dla regulacji prawa powszechnego i dla prawa partykularnego.

Przepisy kodeksowe obejmują wszystkie podmioty kościelne, czyli osoby fizyczne, prawne i inne podmioty. Tylko niekiedy niekatolicy (wyłącznie osoby fizyczne) są adresatami norm ustanowionych przez kościelnego prawodawcę. Ma to przykładowo miejsce, gdy prawodawca daje prawo każdemu człowiekowi, aby był ewangelizowany (zob. np. kan. 748 § 1, kan. 851 CIC) lub gdy dopuszcza, aby „każdy, zarówno ochrzczony, jak i nieochrzczony” mógł występować przed sądem (kan. 1476 CIC)¹²⁰. Niekatolicy są także adresatami norm dotyczących małżeństwa (zob. np. kan. 1086, kan. 1117, kan. 1135 CIC).

Natomiast Dekret określa swój zakres przedmiotowy w art. 4, stanowiąc, że ma on zastosowanie do publicznych kościelnych osób prawnych. Takie rozwiązanie w literaturze przedmiotu spotkało się z ambiwalentną oceną. Z jednej bowiem strony zasługuje ono na aprobatę – wskazuje się w przepisie na ściśle jasną cechę diagnostyczną, czyli posiadanie publicznej osobowości prawnej, a ta musi być nadana (w CIC: „ustanowiona”, łac. *constituuntur*) albo na mocy samego przepisu prawa, albo przez specjalne przyznanie kompetentnej władzy wydane w formie dekretu (kan. 114 § 1 CIC). Z drugiej jednak strony można mieć zastrzeżenia co do sensu takiego rozwiązania. „Trudno znaleźć przyczynę, dla której prawodawca wyłączył spod obowiązywania Dekretu prywatne osoby prawne, czyli właściwie prywatne stowarzyszenia wiernych”¹²¹. Wskazane pod-

---

119 R. Sobański, *Prawo kanoniczne a krajowy porządek prawny*, „Państwo i Prawo” 1999 z. 6, s. 15; P. Kroczeck, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej...*, dz. cyt., s. 37.

120 P. Kroczeck, *The Art of Legislation: the Principles of Lawgiving in the Church*, dz. cyt., s. 204–205.

121 P. Kroczeck, *Kilka uwag dotyczących Dekretu KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele*

mioty są związane ochroną danych osobowych wyłącznie obecną w prawie kanonicznym powszechnym, czyli głównie w CIC.

Omawiając zakres podmiotowy, należy zauważyć, że czasem dany obowiązek prawny ciąży z mocy prawa kanonicznego zawartego w CIC np. na proboszczu, czyli osobie fizycznej, zaś administratorem danych osobowych w Dekrecie jest parafia. Przykładowo zgodnie z kan. 877 § 1 CIC to proboszcz miejsca udzielenia chrztu powinien bezzwłocznie i dokładnie zapisać w księdze ochrzczonych nazwisko ochrzczonego, czyniąc wzmiankę o szafarzu, rodzicach, chrzestnych oraz o świadkach, jeśli występują, jak również o miejscu i dacie udzielonego chrztu, podając również datę i miejsce urodzenia. Jednakże zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 Dekretu w działalności publicznych kościelnych osób prawnych przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne, jeżeli jest ono niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze – tym zaś w związku z art. 5 pkt 4 Dekretu jest nie proboszcz, ale parafia.

1.2.11. Problem związków wyznaniowych lub zasad ochrony powstałych po wejściu w życie RODO

W odniesieniu do związków wyznaniowych powstałych po wejściu w życie RODO, czyli po 24 maja 2016 roku, oraz do sytuacji początku stosowania zasad ochrony danych osobowych przez związek wyznaniowy po tej dacie rysuje się następujący problem. Z literalnego brzmienia art. 91 ust. 1 RODO, a dokładnie mówiąc ze zdania: „Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczególne zasady” wynikałoby bowiem, że RODO uznaje jedynie istniejące w granicznej dacie „szczególne zasady” i niemożliwe jest objęcie wyłączeniem z art. 91 ust. 1 RODO związków wyznaniowych, które (1) przed wejściem w życie RODO nie istniały albo (2) nie stosowały dotąd takich zasad.

Rysujące się *prima facie* rozwiązanie prawne budzi wątpliwości dotyczące jego zgodności z zasadą równego traktowania związków wyznaniowych, co jest przecież konstytucyjną zasadą w RP (art. 25 ust. 1 Konstytucji). Wykluczenie tych dwóch grup związków wyznaniowych byłoby także sprzeczne z motywem 165 preambuły RODO, który w połączeniu z art. 17 TFUE ma być gwarancją respektowania statusu tych związków

---

katolickim na podstawie kazusu przedszkola, dz. cyt., s. 9–22.

w krajowym porządku prawnym. Należy przyjąć, że takie wykluczenie naruszałoby także zasadę poszanowania różnorodności religijnej (art. 22 KPP) i zasadę równości wobec prawa (art. 20 KPP). Niektórzy autorzy słusznie dostrzegają również możliwość naruszenia poprzez zastosowanie takiej gramatycznej wykładni art. 14 w związku z art. 9 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, czyli zakazu dyskryminacji także ze względu na religię oraz samego art. 9 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowiącego o wolności myśli, sumienia i wyznania¹²².

Literalna wykładnia cytowanego przepisu art. 91 ust. 1 RODO, chociaż jest jasna, nie może być przyjęta z uwagi na argumenty podane wyżej. Konieczne jest zastosowanie wykładni systemowej, która – co do tego raczej nie można mieć wątpliwości – lepiej oddaje *mens legislatoris* unijnego ustawodawcy. Bez wątpienia bowiem dla koherencji systemu prawnego UE należy przyjąć dwie konsekwencje normatywne płynące z art. 91 ust. 1 RODO.

Po pierwsze, odwołanie się ustawodawcy w art. 91 ust.1 RODO do momentu wejścia w życie rozporządzenia nie jest błędem, lecz ma na celu nakazanie związkom wyznaniowym, które posiadały własne regulacje, dostosowanie ich do wymogu RODO. Nie mogą one więc poprzestać na utrzymaniu tych zasad w dotychczasowej (*sit venia verbo* – nierodowskiej) formie.

Po drugie, w dalszej konsekwencji zastosowania wykładni systemowej należy przyjąć, że te związki wyznaniowe, które do 24 maja 2016 roku (1) nie istniały albo (2) nie stosowały własnych szczegółowych zasad w zakresie ochrony danych osobowych, mogą takie zasady stworzyć i je stosować. Jednakże zasady te muszą od chwili ich wdrożenia w pełni realizować standard RODO i obejmuje ich proces dostosowania do RODO.

Wokół przedstawionego zagadnienia prawnego związanego z art. 91 ust. 1 RODO będzie zapewne toczył się spór. Jednakże odmienna od zaproponowanej interpretacja wymagałaby uznania przez TS art. 91 ust. 1 RODO za niezgodny z art. 17 TFUE i podjęcie stosownej modyfikacji przepisu przez prawodawcę unijnego.

---

122 M. Hucał, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, dz. cyt., s. 196.

2. Transgraniczność jako cecha przetwarzania danych osobowych

W rozdziale drugim pracy przedmiotem zainteresowania jest zagadnienie transgraniczności przetwarzania danych osobowych, to znaczy tej cechy procesu, która powstaje wraz z przekroczeniem przez dane granic państw.

2.1. Ujęcie transgranicznego przetwarzania danych osobowych w Dekrecie i RODO

Ustawodawca kościelny i świecki w pewnym zakresie odmiennie regulują zagadnienie transgraniczności przetwarzania danych.

2.1.1. Transgraniczność w Dekrecie

Gdy chodzi o Dekret, to choć nie używa się wyrażenia „transgraniczne”, to stanowi się w nim o „przekazywaniu danych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” (np. art. 8 ust. 2, art. 11 ust. 2, art. 21 ust. 1 pkt 5, art. 21 ust. 2 pkt 3, art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu). Oznacza to, że każde przetwarzanie danych osobowych, które jest dokonywane z przekroczeniem granicy RP, jest tak samo traktowane przez prawodawcę kościelnego.

Należy zauważyć w tym miejscu sygnalizowaną już w pracy pewną niekonsekwencję terminologiczną ustawodawcy Dekretu, gdy chodzi o znaczenie terminu „przekazywanie”. W art. 34 ust. 1 Dekretu do „przekazania danych osobowych” dochodzi wówczas, gdy są one eksportowane do innego kościelnego zbioru danych i to niezależnie od tego, czy dokonuje się to z przekroczeniem granic Polski czy też nie. Podobnie w art. 34 ust. 2

Dekretu termin „przekazanie” odnosi się do sytuacji, w której kościelne publiczne osoby prawne przekazują dane osobowe „innym podmiotom” i również w tym przypadku jest bez znaczenia to, czy fakt przekroczenia przez dane osobowe granicy państwowej miał miejsce czy też nie. Wyrażenie „inne podmioty” wobec podmiotów, którymi są „kościelne publiczne osoby prawne”, oznacza nie tylko niekościelne podmioty (podmioty mające swoje umocowanie w prawie świeckim), ale także podmioty kościelne, które nie mają kanonicznego statusu publicznych osób prawnych. Mogą to być przykładowo prywatne osoby prawne (por. art. 116 § 2 CIC)¹.

2.1.2. Transgraniczność w RODO

W RODO przetwarzanie danych osobowych pomiędzy państwami jest określane dwoma terminami. W rozporządzeniu stanowi się o:

- 1) „transgranicznym przetwarzaniu danych osobowych”,
- 2) „przekazywaniu danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych”.

Terminy te odpowiadają dwóm rodzajom przetwarzania danych mającym cechę transgraniczności w rozumieniu języka potocznego, to znaczy łączącą się – co do zasady – z przekroczeniem granicy państwowej.

Także w tym zakresie należy zauważyć pewną niekonsekwencję użycia wymienionych terminów przez ustawodawcę unijnego. W motywie 116 RODO stanowi się bowiem o „transgranicznym przekazywaniu danych osobowych poza Unię”. Ten zwrot stanowi połączenie dwóch wymienionych wyżej terminów przetwarzania danych, które odbywa się z przekroczeniem granicy państwa.

---

1 Podstawową różnicą pomiędzy (1) kanonicznymi osobami prawnymi publicznymi a (2) kanonicznymi osobami prawnymi prywatnymi jest to, że te pierwsze nabywają osobowość prawną mocą samego prawa lub przez specjalny dekret kompetentnej władzy przyznający im wyraźnie taką osobowość; natomiast te drugie otrzymują tę osobowość tylko specjalnym dekretem kompetentnej władzy przyznającym wyraźnie taką osobowość (kan. 116 § 2 CIC).

2.1.2.1. Transgraniczne przetwarzanie danych osobowych

Gdy chodzi o pierwszy z wyżej wskazanych terminów, czyli o „transgraniczne przetwarzanie danych osobowych”, to zgodnie z art. 4 pkt 23 lit. a i b RODO jest nim:

- a) przetwarzanie danych osobowych, które odbywa się w Unii w ramach działalności jednostek organizacyjnych w więcej niż jednym państwie członkowskim administratora lub podmiotu przetwarzającego w Unii posiadającego jednostki organizacyjne w więcej niż jednym państwie członkowskim,
- b) przetwarzanie danych osobowych, które odbywa się w Unii w ramach działalności pojedynczej jednostki organizacyjnej administratora lub podmiotu przetwarzającego w Unii, ale które znacznie wpływa lub może znacznie wpłynąć na osoby, których dane dotyczą, w więcej niż jednym państwie członkowskim.

Jednym słowem, zgodnie z RODO transgraniczne przetwarzanie danych to przetwarzanie odbywające się w ramach Unii Europejskiej.

Kluczowe dla obydwu tych sposobów jest to, że przetwarzanie odbywa się „w Unii”, czyli „Unii Europejskiej”, którą między sobą zawarły umawiające się strony (art. 1 TUE).

Co do zasady, w ramach UE istnieje swoboda przekazywania, czyli transferu danych osobowych. Wskazuje na tę zasadę wyraźnie art. 1 ust. 3 RODO: „Nie ogranicza się ani nie zakazuje swobodnego przepływu danych osobowych w Unii z powodów odnoszących się do ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych” (por. art. 1 ust. 2 dyrektywy 95/46/WE). Ta z kolei zasada wynika z podstawowych zasad UE, które wprowadził Traktat Rzymski z 1957 r. ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą².

Zawarta w RODO zasada swobodnego transferu danych osobowych w granicach państw członkowskich UE obejmuje nie tylko państwa UE, lecz także państwa EOG. Wynika to z zawartej 2 maja 1992 roku w Porto i obowiązującej od 1 stycznia 1994 roku umowy stanowiącej podstawę prawną istnienia strefy wolnego handlu zrzeszającej państwa członkowskie UE oraz Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (*The European Free Trade Association, EFTA*) – Islandię, Liechtenstein i Norwegię.

---

² Wersja pierwotna w różnych wersjach językowych dostępna pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT> (12.08.2019).

Podsumowując, trzeba wskazać, że co do zasady przetwarzanie danych pomiędzy wymienionymi państwami tworzącymi EOG jest nieskrępowane, co oznacza z mocy prawa obowiązywanie zasady wykluczającej zakazy lub ograniczenia transgranicznego przepływu danych osobowych.

2.1.2.2. Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych

Drugim rodzajem przetwarzania danych odbywającym się pomiędzy państwami jest przetwarzanie danych w postaci „przekazywania danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych”. Temu procesowi przekazywania danych został poświęcony cały rozdział V RODO (art. 44–50 RODO).

Wyrażenie prawne „przekazywania danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych” wymaga wyjaśnienia poprzez przedstawienie znaczenia części jego składowych.

2.1.2.2.1. Przekazywanie danych osobowych

Wyrażenie „przekazywanie danych osobowych” nie zostało wymienione w słowniczku RODO. W art. 4 pkt 2 RODO zdefiniowano termin „przetwarzanie”. „Przetwarzanie” to „operacja lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, m.in. taka jak: ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie”. Należy zauważyć, że „przekazania” w tej definicji nie wymieniono. Jednakże – jak słusznie zauważono w literaturze przedmiotu – „przekazywanie danych stanowi jedną z postaci przetwarzania danych osobowych – jest [bowiem] operacją wykonywaną na danych osobowych”³.

Dla lepszego naświetlenia znaczenia terminu „przekazanie” można przytoczyć wyrok TS z 6 listopada 2003 r. sprawie *Bodil Lindqvist v. Aklagarkammaren i Jönköping* (C-101/01)⁴, który uznał, że „przekazywanie danych do państw trzecich” w rozumieniu art. 25 i art. 26 dyrektywy 95/46/WE (zob. art. 44–50 RODO) nie ma miejsca w przypadku zamieszczenia danych osobowych na stronie internetowej przechowywanej przez dostawcę usług hostingowych mającego swoją siedzibę w państwie EOG,

3 B. Fischer, D. Karwala, *Transfer danych osobowych do państw trzecich*, „Państwo i Prawo” 2007 nr 1, s. 102.

4 Legalis nr 67277.

czyniąc w ten sposób te dane dostępnymi dla osób, które znajdują się w państwie trzecim.

A contrario, przekazywanie danych do państwa trzeciego musi obejmować swoim zakresem te wszystkie operacje na danych, w wyniku których dane osobowe zostają fizycznie przekazane do państwa trzeciego, czyli to, czy dane osobowe przekraczają granice państwa. Stanowi więc przekazanie danych osobowych umieszczenie ich na serwerze umieszczonym poza EOG, niezależnie od tego, dla obywateli którego kraju dane te są przeznaczone⁵. „Nie wykazuje przy tym prawnej doniosłości sposób przekazania danych (przesłanie za pośrednictwem sieci teleinformatycznej, przekazanie na nośniku) czy forma prawna, w wyniku której dochodzi do przekazania danych”⁶.

Jednakże wykładnia zaprezentowana przez TS w przytoczonym wyżej wyroku i jej konsekwencje powodują, że przy zastosowaniu Internetu – ze względu na techniczne jego cechy, czyli np. możliwość łączyć się z serwerem z dowolnego kraju – wszelkie normatywne ograniczenia transferu poprzez zastosowanie fizycznego przekazania przez granicę nie mają właściwie żadnego praktycznego znaczenia. Dlatego też literaturze przedmiotu wskazuje się, że obecnie TS raczej rozstrzygnąłby odmiennie niż w przytoczonym wyroku z 2003 roku⁷. Tym samym trzeba przyjąć, że „przekazanie danych osobowych” może polegać na umożliwieniu do nich dostępu przez podmioty znajdujące się na terenie państw trzecich, czyli że należy interpretować go szerzej niż jedynie fizyczne przeniesienie danych poza granicę.

2.1.2.2.2. Państwo trzecie

W RODO nie zdefiniowano terminu prawnego „państwo trzecie”. Termin ten występuje w prawie pierwotnym UE, czyli np. w art. 21 ust. 1, art. 32 TUE i art. 28 ust. 1 i ust. 2, art. 29 TUF, i oznacza państwa nienależące do EOG. Tak też należy rozumieć ten termin w obszarze ochrony danych osobowych w RODO. W tym samym znaczeniu przedmiotowego terminu używa polski ustawodawca w art. 7 pkt 7 u.o.d.o.1997.

---

5 P. Barta, *Art. 47*, [w:] P. Barta, P. Litwiński, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2016, Legalis.

6 B. Fischer, D. Karwala, *Transfer danych osobowych do państw trzecich*, dz. cyt., s. 102.

7 Tak np. C. Kuner, *Art. 44*, [w:] *The EU General Data Protection Regulation (GDPR). A Commentary*, ed. by C. Kuner, L. A. Bygrave, C. Docksey, Oxford 2020, s. 763.

2.1.2.2.3. Organizacja międzynarodowa

Termin „organizacja międzynarodowa” został zdefiniowany w art. 4 pkt 26 RODO i oznacza „organizację i organy jej podlegające działające na podstawie prawa międzynarodowego publicznego lub inny organ powołany w drodze umowy między co najmniej dwoma państwami lub na podstawie takiej umowy”.

Organizacja międzynarodowa ma podmiotowość prawnomiędzynarodową w zakresie przyznanym jej w umowie międzynarodowej (statucie) przez państwa założycielskie (członkowskie). Organizacje mogą w pewnym stopniu uniezależnić się od państw członkowskich i anektować część zadań krajowych administracji publicznych.

2.1.3. Wspólne cechy transgranicznego transferu danych w RODO i Dekrecie

Zarówno dla RODO, jak i dla Dekretu wspólne jest to, że o zaistnieniu „przekazania danych” przesądza samo przemieszczenie danych poza granicę państwową (granica EOG jest zawsze granicą państwową).

Nie ma znaczenia późniejsze wykorzystanie danych ani to, że przykładowo przetwarzanie odbywa się w ramach jednej struktury organizacyjnej administratora danych i jest wewnętrznym przetwarzaniem danych. Nie jest także istotne, czy dane są przekazane wewnątrz danego podmiotu, wewnątrz grupy, do której należy przekazujący dane administrator, ani to czy dane są wysłane do podmiotu przetwarzającego, odbiorcy, osoby trzeciej. Znaczenie ma to, że dane osobowe przekraczają granicę. Wówczas taki proces jest procesem o cesze transgraniczności i podlega reżimowi tej formy przetwarzania.

2.2. *Ratio legis* regulacji transferów danych pomiędzy państwami

Dla jasnego wyłożenia regulacji dotyczących „przekazania” danych osobowych, czyli transgranicznego transferu danych, należy poznać *ratio legis* przyjęcia w przepisach kanonicznych i przepisach unijnych szczególnych zasad dotyczących przekazywania danych osobowych poza granice państwa.

2.2.1. Dekret

Gdy chodzi o ustawodawcę kościelnego, to ujawnienia jego zamysłu – zgodnie z teorią prawodawstwa – należałoby się spodziewać w preambule do Dekretu⁸. Nie ma tam jednak żadnej, nawet *implicite*, wzmianki na ten temat.

Można więc założyć, że specjalne potraktowanie danych przekazywanych poza granice ma za cel:

- 1) zachowanie zasady terytorialności obowiązywania prawa kanonicznego,
- 2) realizację przesłanki z art. 91 ust. 1 RODO dostosowania regulacji kanonicznych do RODO,
- 3) zachowanie standardu ochrony niezależnie od miejsca przetwarzania danych (zob. art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu).

2.2.2. RODO

Gdy chodzi o ustawodawcę unijnego, należy zauważyć, że w przypadku transgranicznego przetwarzania danych osobowych bezpieczeństwo danych osobowych jest zapewnione przez obowiązujące w krajach EOG to samo rozporządzenie.

Ewentualne różnice w jego normatywnym działaniu mogą się jednak pojawić. Wynikają one będą z prawa wewnętrznego danego kraju regulującego ochronę danych osobowych, a także mogą one wynikać z odmiennych interpretacji RODO dokonywanych przez organ nadzorczy w danym państwie. W Polsce „jedynym właściwym i wyspecjalizowanym w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych jest Prezes UODO, który ma status i kompetencje organu nadzorczego określone w RODO. Z tego względu dokonywanie oficjalnej interpretacji prawa w tym zakresie leży po stronie Prezesa UODO. Zgodnie z RODO jest to wyłączną kompetencją organów nadzorczych oraz Europejskiej Rady Ochrony Danych. Tym samym UODO jest jedynym organem umocowanym prawnie do wydawania wytycznych i interpretowania w tym zakresie przepisów prawa”⁹.

---

8 P. Kroczek, P. Skonieczny, *Preamble of Law: Perspective of Legislator and Interpreter*, „*Angelicum*” 90 (2013) fasc. 4, s. 883–884.

9 Oświadczenie Prezesa UODO w związku z planowaną konferencją Ministerstwa Cyfryzacji z dnia 22 stycznia 2019 r., <https://www.uodo.gov.pl/pl/138/672> (12.08.2019).

Z kolei gdy chodzi o transfer do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych, to w motywie 101 RODO jasno wyłożono, że „w każdym przypadku przekazywanie danych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych może się odbywać wyłącznie w pełnej zgodzie z niniejszym rozporządzeniem” oraz, że „przekazywanie może mieć miejsce wyłącznie w przypadkach, gdy administrator lub podmiot przetwarzający przestrzegają warunków określonych w przepisach niniejszego rozporządzenia dotyczących przekazywania danych osobowych państwom trzecim lub organizacjom międzynarodowym – z zastrzeżeniem pozostałych przepisów niniejszego rozporządzenia”.

Oznacza to, że zamysłem ustawodawcy RODO było to, aby przekazując dane osobowe z UE do administratorów, podmiotów przetwarzających lub innych odbiorców w państwach trzecich lub do organizacji międzynarodowych, nie obniżać stopnia ochrony osób fizycznych zapewnianego w UE przez przepisy RODO. Ta zasada ma zastosowanie także w przypadkach dalszego przekazywania danych osobowych, czyli z państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej administratorom lub podmiotom przetwarzającym w tym samym lub w innym państwie trzecim lub tej samej lub innej organizacji międzynarodowej. Chodzi więc o to, aby przekazywanie danych osobowych poza Unię nie spowodowało wzrostu ryzyka, że osoby fizyczne nie będą mogły wykonywać prawa do ochrony danych osobowych, w szczególności w celu ochrony przed niezgodnym z prawem wykorzystaniem lub ujawnieniem tych informacji (motyw 101 RODO; zob. motyw 116 RODO).

Podsumowując, zgodzić się należy z powszechnymi głosami obecnymi w literaturze przedmiotu, że unijnemu ustawodawcy chodziło o jak najpełniejszą ochronę praw osób fizycznych z UE¹⁰.

---

¹⁰ Por. M. Czerniawski, *Aktualny i projektowany zakres terytorialny unijnych przepisów o ochronie danych osobowych*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2015 nr 5, s. 4–6; M. Czerniawski, Art. 3, [w:] *RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt., s. 148, nb. 1 i 2.

2.3. Zakres terytorialny regulacji o ochronie danych osobowych

Zakres terytorialny stosowania regulacji o ochronie danych osobowych ma duże znaczenie dla określenia, czy przetwarzanie odbywa się z przekroczeniem granic oraz według jakiego prawa ma się ono odbywać.

2.3.1. Prawo kanoniczne

Gdy chodzi o prawo kanoniczne, to CIC i CCOE, mają charakter powszechny, czyli ogólnoświatowy, jak wskazuje kategoria aktów normatywnych, do których należą.

Z kolei Dekret – jako ustawa partykularna obowiązująca w Polsce – zgodnie z art. 1 określa szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych „w Kościele katolickim w Polsce”. Określenie takie jest zgodne z obowiązującą w prawie kanonicznym ogólną zasadą terytorialności, stanowiącą, że ustawy partykularne obowiązują jedynie na terenie jurysdykcji danej władzy kościelnej, która akt uchwaliła (por. kan. 381, 475, 476, 479, 596, 620 CIC; kan. 178, 245, 246, 248 § 1 i 2, 418 § 1, 441 § 1, 2 i 3, 511 § 1 i 2, 557, 995 CCEO).

Przypomnieć należy w tym miejscu przepisy art. 6 ust. 2 i 3 Konkordatu stanowiące, iż „żadna część terytorium polskiego nie będzie włączona do diecezji lub prowincji kościelnej mającej swą stolicę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej” oraz że „żadna diecezja mająca swą stolicę w Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie się rozciągała poza granice Państwa Polskiego”.

Interpretacja zakresu terytorialnego określonego w art. 1 Dekretu terminem: „w Polsce” musi być prowadzona przede wszystkim w oparciu o dane z prawa kanonicznego, lecz musi być także uzupełniona o normy z prawa polskiego. Takie rozwiązanie wynika z samego prawa kanonicznego. Ustawodawca bowiem – jak o tym już pisano w pracy – w kan. 17 CIC nakazuje uwzględnić przy interpretacji każdej ustawy kościelnej m.in. kontekst ustawy oraz cel jej wydania. Dla Dekretu będzie to m.in.

- 1) kontekst jego powstania, którym jest art. 91 ust. 1 RODO,
- 2) cel Dekretu, którym jest utworzenie ochrony danych osobowych w Kościele w Polsce „dostosowanej” do RODO (por. art. 91 ust. 1 RODO).

Zgodnie z przedstawioną dyrektywą wykładni prawa kanonicznego termin „w Polsce” z art. 1 Dekretu jest tożsamy z terminem „w granicach

Rzeczypospolitej Polskiej” z art. 6 ust. 2 Konkordatu. Z kolei „granicą Rzeczypospolitej Polskiej” jest zgodnie z definicją z art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej¹¹ powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną, oddzielająca terytorium państwa polskiego od terytoriów innych państw i od morza pełnego. Granica państwa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wody i wnętrze ziemi¹².

Nie ma prawnych podstaw, aby rozszerzać obowiązywanie Dekretu i *nota bene* tym samym władzy KEP poza granice RP. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że nie wydaje się, by istniało jakieś pewne kryterium kanoniczne, w oparciu o które można by było kanonicznie terytorium diecezji rozciągać na pokład statku lub samolotu, które znajdują się odpowiednio na międzynarodowych wodach lub w powietrzu poza granicami Polski¹³. Nie można także tego rozszerzenia robić na placówki konsularne czy dyplomatyczne.

Poza granicami RP polskie prawo kanoniczne w postaci Dekretu nie ma więc zastosowania, chyba że zakres ten zostanie zmodyfikowany, o czym mowa będzie poniżej.

2.3.2. RODO

Z kolei RODO określa zakres swojego stosowania w art. 3 ust. 1–3. To rozporządzenie ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych w związku z działalnością prowadzoną przez jednostkę organizacyjną administratora lub podmiotu przetwarzającego w Unii, niezależnie od tego, czy przetwarzanie odbywa się w Unii, czy też nie. Rozporządzenie bowiem ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych osób, których dane dotyczą, przebywających w UE przez administratora lub podmiot przetwarzający niemających jednostek organizacyjnych w UE, jeżeli czynności przetwarzania wiążą się z:

---

¹¹ Dz.U. z 2018 r. poz. 1869.

¹² Por. art. 2 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543; art. 1 Konwencji rządzącej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dnia 13 października 1919 r. (Dz.U. z 1929 r. Nr 6, poz. 54); art. 1 i 2 Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, podpisanej w Chicago dnia 7 grudnia 1944 r. (Dz.U. z 1959 r. Nr 35, poz. 212).

¹³ Zob. P. Majer, *Ślub na pokładzie statku lub samolotu: problem kanonicznej formy zawarcia małżeństwa*, „Ius Matrimoniale” 8 (2014), s. 78.

- 1) oferowaniem towarów lub usług takim osobom, których dane dotyczą, w Unii – niezależnie od tego, czy wymaga się od tych osób zapłaty,
- 2) monitorowaniem ich zachowania, o ile do zachowania tego dochodzi w Unii.

Wystarczy więc, że istnieje związek pomiędzy czynnością przetwarzania danych i działalnością jednostki organizacyjnej, albo też przetwarzanie było tylko „nakierowane” na osoby z Unii Europejskiej (por. art. 3 ust. 2 RODO). W przypadku koncepcji „nakierowania” administrator lub podmiot przetwarzający nie mają jednostki organizacyjnej na terytorium Unii Europejskiej, ale oferują usługi (przykładowo darmową pocztę e-mail) czy monitorują osoby z Unii Europejskiej (na przykład przez pliki *cookies* lub odpowiednim oprogramowaniem). Podobnie jest „nakierowanie” rozumiane w motywach 23 i 24 RODO¹⁴.

RODO ma także zastosowanie do przetwarzania danych osobowych przez administratora niemającego jednostki organizacyjnej w Unii, ale posiadającego jednostkę organizacyjną w miejscu, w którym na mocy prawa międzynarodowego publicznego ma zastosowanie prawo państwa członkowskiego.

Dla zapewnienia spójnej interpretacji terytorialnego zakresu stosowania RODO oraz wyjaśnienia stosowania rozporządzenia w różnych sytuacjach, zwłaszcza gdy administrator lub podmiot przetwarzający nie mają jednostki organizacyjnej w UE, EROD przyjęła podczas listopadowej sesji plenarnej (16 listopada 2018) wytyczne 3/2018 dotyczące terytorialnego zakresu stosowania RODO (*Guidelines 3/2018 on the territorial scope of the GDPR (Article 3)*¹⁵ – *Version for public consultation*). Wytyczne te zostały przekazane do publicznych konsultacji. Koniec konsultacji nastąpił 18 stycznia 2019 roku.

2.4. Niedostosowanie zakresu terytorialnego Dekretu do art. 3 RODO

Analiza regulacji kanonicznych (Dekretu) i świeckich (RODO) dotyczących zakresu ich obowiązywania prowadzi do wniosku o istnieniu braku

---

14 Por. M. Czerniawski, *Art. 3, [w:] RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt., s. 149–150, nb. 4.

15 https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_3_2018_territorial_scope_en.pdf (12.08.2019).

koherencji pomiędzy tymi regulacjami w przedmiocie zakresu terytorialnego ich obowiązywania.

Zgodnie bowiem z art. 3 ust. 1 i 2 RODO unijną regulację stosuje się do każdego przetwarzania danych osobowych, jeżeli ma ono jakikolwiek związek z UE. W Dekrecie natomiast obowiązuje zasada terytorialności. Ma on więc zastosowanie, jeżeli dotyczy danych osobowych znajdujących się w Polsce. Dekret to bowiem prawo partykularne obowiązujące – co do zasady – tylko na terenie tych diecezji, których biskupi diecezjalni należą do KEP, czyli na terenie RP.

Wyłączenie spod działania wspomnianej zasady terytorialności prawa kanonicznego i Dekretu nie leży w kompetencji KEP. W takiej sytuacji możliwa jest prośba KEP o stosowną dyspensę od ogólnych przepisów kodeksów, czyli kan. 13 § 1 CIC, do Stolicy Apostolskiej.

Należy jednak nadmienić, że Dekret jako akt dostosowujący zasady ochrony danych w Kościele katolickim w Polsce do RODO nie musi zawierać norm identycznych do tych ustanowionych w rozporządzeniu. Ograniczenie stosowania Dekretu do terytorium RP nie jest niezgodne z zasadą „dostosowania” z art. 91 ust. 1 RODO, gdyż nie wprowadza w Dekrecie zmian do zasadniczych założeń zawartych w rozporządzeniu.

2.5. Możliwość modyfikacji zakresu Dekretu

Wprawdzie zgodnie z zasadą terytorialności prawa kanonicznego Dekret obejmuje terytorium RP, to jednak możliwa jest modyfikacja zakresu terytorialnego jego obowiązywania.

2.5.1. Akt władzy wykonawczej

Ta modyfikacja może odbyć się poprzez akt podmiotu posiadającego władzę wykonawczą, o którym w kan. 136 CIC (kan. 986 CCEO). Przepis ten stanowi, że władzę wykonawczą może ktoś wykonywać – jeżeli coś innego nie wynika z natury rzeczy lub z przepisu prawa – nawet przebywając poza terytorium w stosunku do podwładnych, także nieobecnych na terytorium. W stosunku do podróżnych aktualnie przebywających na terytorium, jeśli chodzi o udzielenie tego, co korzystne, albo wykonanie tego, co nakazane prawem powszechnym lub partykularnym, którym są związani na mocy kan. 13 § 2 nr 2 CIC, który stanowi, że podróżni – czyli zgodnie z kan. 100 CIC ci, którzy znajdują się poza miejscem stałego lub tymcza-

sowego zamieszkania – nie są związani ustawami terytorium, na którym przebywają z wyjątkiem tych, które zaradzają porządkowi publicznemu albo określają formalności aktów, albo dotyczą rzeczy nieruchomości, położonych na tym terytorium.

Oznacza to, przykładowo, że ordynariusz miejsca (np. biskup diecezjalny z którejś z polskich diecezji) będzie mógł zastosować Dekret wobec swoich wiernych przebywających poza granicami RP, a nawet poza granicami EOG, a także wobec wiernych przebywających na terenie jego diecezji, choć na nim nie mieszkających stale lub tymczasowo (podróżnych), w tym, co jest dla nich korzystne.

2.5.2. Akt władzy ustawodawczej

Innym sposobem modyfikacji zakresu obowiązywania Dekretu jest akt władzy ustawodawczej. W akcie normatywnym nakazać można zastosowanie Dekretu poza granicami RP. Taka ustawa nie musi powtarzać Dekretu. Wystarczy, że do niego będzie wyraźnie odsyłać.

Przykładowo w sytuacji, gdy terytorialna jednostka organizacyjna zakonu (np. prowincja) obejmuje terytorium RP i terytorium innego kraju, to możliwe jest ujednoczenie obowiązującej regulacji w zakresie danych osobowych poprzez rozciągnięcie regulacji obowiązującej w jednym z tych państw na obszar prowincji w drugim państwie właśnie poprzez ustawę prawa specjalnego. Wówczas np. Dekret obowiązuje poza granicami RP, czerpiąc moc prawną z władzy ordynariusza w funkcji ustawodawczej (por. kan. 135 § 1 CIC).

2.5.3. Problemy związane z modyfikacją zakresu terytorialnego Dekretu

Przy modyfikacji zakresu terytorialnego stosowania Dekretu powstaje kilka problemów. Dwa z nich wydają się z racji praktycznych szczególnie warte przedstawienia i podjęcia próby rozwiązania.

2.5.3.1. Problem wyboru ustawy

Pierwszy z problemów powstaje w sytuacji, gdy na terytorium części jednostki organizacyjnej podmiotu kościelnego (np. prowincji zakonnej)

obowiązują różne regulacje kościelne dotyczące ochrony danych – różne ustawy. Powstaje wówczas następujące zagadnienie: którą z tych regulacji należy przyjąć jako obowiązującą w całej jednostce organizacyjnej i na podstawie jakich kryteriów.

Gdy wszystkie wspomniane części leżą w obrębie EOG, można domniemywać, że niezależnie od tego, czy Kościół w danym państwie skorzystał z wyłączenia na podstawie art. 91 ust. 1 RODO, czy też nie, standard obowiązywania ochrony danych na terytorium tych części będzie standardem RODO. W pierwszym przypadku bowiem regulacje te muszą być dostosowane do RODO, zaś w drugim będzie to samo RODO.

Jeżeli natomiast terytorium którejś z części jednostki organizacyjnej podmiotu kościelnego będzie poza EOG, to standard ochrony może być uwarunkowany przez:

- 1) prawo kościelne, np. lokalną ustawę podobną do Dekretu,
- 2) prawo świeckie obowiązujące na tym terytorium, chyba, że prawo to dopuszcza będzie wyłączenie na wzór art. 91 ust. 1 RODO.

Gdy chodzi o rozwiązanie powyższego zagadnienia, można wskazać, że odnośnie pierwszego problemu przyjęcie obowiązującego prawa powinno być podyktowane kilkoma kryteriami zastosowanymi w zaproponowanej poniżej kolejności, a mianowicie:

- 1) poziomem standardu ochrony danych,
- 2) podobieństwem do standardu ochrony danych zawartym w powszechnym prawie kanonicznym,
- 3) przystawalnością rozwiązań ochrony danych do praktyki duszpasterskiej i instytucjonalnej Kościoła,
- 4) wielkością terytorium objętego określoną ustawą lub liczbą wiernych podlegających ustawie, która ma być przyjęta,
- 5) miejscem siedziby tzw. klasztoru matki prowincji, czyli pierwszego klasztoru inicjującego prowincję,
- 6) miejscem siedziby wyższego przełożonego (np. prowincjała).

Odpowiedzi na powyższe pytania w zakresie konkurencyjnych aktów normatywnych pomogą wybrać tę ustawę, która powinna być przyjęta dla całej jednostki organizacyjnej.

2.5.3.2. Problem kolizji ustaw

Drugi problem dotyczy kolizji ustaw kościelnych i świeckich obowiązujących na danych terytoriach w przypadku niedokonania wyboru jednej z nich dla danej jednostki organizacyjnej podmiotu kościelnego, obejmu-

jącej te terytoria i przy założeniu, że ustawy te nie są w danej kwestii normatywnie zgodne.

Można ten problem rozłożyć przynajmniej na następujące kwestie:

- a) kolizja różnych ustaw kościelnych,
- b) kolizja różnych ustaw świeckich, do których przestrzegania są podmioty kościelne zobowiązane,
- c) kolizja ustawy kościelnej i świeckiej,
- d) kolizja ustaw kościelnych wcześniejszej i późniejszej,
- e) kolizja ustaw świeckich wcześniejszej i późniejszej.

Podobny problem dostrzeżono w literaturze przedmiotu dotyczącej ochrony danych wyłącznie w ramach prawa świeckiego. Istotą problemu jest możliwość zaistnienia kolizji norm w przypadku rozbieżności regulacji wewnętrznych krajowych dotyczących ochrony danych osobowych. Przykładowo, problem ten może dotyczyć wyrażania zgody przez małoletnich na przetwarzanie ich danych osobowych w przypadku usług społeczeństwa informacyjnego oferowanych bezpośrednio dziecku (art. 8 ust. 1 RODO) albo wyłączenia w prawie krajowym możliwości przetwarzania pewnych kategorii danych osobowych, m.in. wyznania (art. 9 ust. 2 lit. a RODO), co do zasady dopiero od 16 roku życia, chyba że próg wiekowy państwo obniży w swoim prawie wewnętrznym. W Niemczech i w Polsce taki próg wiekowy wynosi 16 lat, a w Austrii – 14 lat¹⁶. Przepisy RODO nie zawierają reguł kolizyjnych i nie harmonizują zakresów terytorialnych praw państwowych¹⁷.

Taki sam problem może zaistnieć w praktyce działalności podmiotów kościelnych. Można założyć, że gdy przetwarzanie danych osobowych dotyczy tylko Kościołów na terenie państw członkowskich UE, to z punktu widzenia prawa kanonicznego nie będzie dużego pola do konfliktu tych ustaw kościelnych w zakresie głównych założeń i standardów ochrony danych osobowych, np. praw jednostki, które są określone w RODO i muszą być zachowane w prawie kanonicznym (zob. art. 91 ust. 1 RODO). Podobnie nie powinno być konfliktu przy dopuszczalnej przez RODO modyfikacji tych założeń i standardów w kwestii danych przetwarzanych przy okazji sprawowania sakramentów.

Problem ten jednak jest już widoczny w zakresie (kluczowych) definicji, np. administratora, co ma znaczenie dla stosowania całej ustawy. Ustawodawca polskiego Dekretu bardzo poważnie zaingerował w definicję

---

¹⁶ Dane za: M. Czerniawski, *Art. 3, [w:] RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych...*, dz. cyt., s. 153–154, nb. 11.

¹⁷ Por. tamże.

przedmiotowego terminu z art. 4 pkt 7 RODO, wykreślając z niej np. „osobę fizyczną”. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że ta ingerencja nie miała na celu dostosowania do specyficznej sytuacji Kościoła i w związku z tym była nieuprawniona. Na tak poważną ingerencję nie zdecydowali się kościelni ustawodawcy partykularni z Włoch i Niemiec (por. art. 2 pkt 7 *Decreto generale* oraz § 4 pkt 9 KDG).

Ponadto, gdy przetwarzanie tych danych przez podmioty kościelne odbywa się nie tylko według prawa kanonicznego, ale także według prawa świeckiego (symultaniczne stosowanie regulacji wobec tych samych procesów przetwarzania), wówczas mogą nałożyć się odmienne (skolidowane ze sobą) regulacje świeckie.

2.5.3.3. Droga rozwiązywania trudności

W tym kontekście ważnym z punktu widzenia praktycznego zagadnieniem jest wskazanie obowiązywania określonej ustawy np. Dekretu w instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego, które często mają charakter międzynarodowy. Gdy prowincja zakonu będzie wykraczała poza granice RP (*nota bene* Konkordat reguluje tylko granice diecezji), przesłanie danych nawet wewnątrz tego samego administratora (prowincji zakonnej) może mieć w danej sytuacji charakter przepływu danych poza granice RP (Dekret) i jednocześnie przepływu transgranicznego (RODO) albo przekazania do państwa trzeciego (RODO). W tym pierwszym przypadku trzeba liczyć się z potencjalnym konfliktem przepisów świeckich (np. w sytuacji przekazania danych z Polski do kraju, gdzie pełnoletność określona jest granicą wieku poniżej 18 roku życia).

Rozwiązanie tego problemu na gruncie kościelnym jest implikowane odpowiedzią na pytanie, czy któraś z ustaw (kościelnych lub świeckich) dopuszcza własne wyłączenie w stosowaniu w sytuacji przyjęcia innego rozwiązania prawnego. Może bowiem być tak, że partykularny ustawodawca kościelny lub świecki dokona samoograniczenia swojej władzy i dopuści egzogeniczne rozwiązanie – czy to kościelne, czy to świeckie. Od decyzji ustawodawcy zależy, czy przyjęte prawo deroguje prawo obowiązujące i w jakim zakresie.

Jeżeli jednak przyjęto ustawę egzogeniczną bez wskazania zasad pogodzenia jej z ustawą endogeniczną, należy odpowiedzieć na pytania, jaki jest zakres rozwiązań w prawie obowiązującym i mającym być przyjętym oraz jaka jest ich szczegółowość. Relacje dwóch konkurencyjnych aktów normatywnych wyznaczać powinna zasada kolizyjna *lex specialis derogat*

legi generali wyłączająca stosowanie ustawy ogólniejszej na korzyść bardziej szczegółowej.

2.6. Legalność przekazania danych nielegalnie przetwarzanych

Należy zastanowić się nad jeszcze jednym problemem, a mianowicie nad legalnością przekazania danych nielegalnie przetwarzanych. W literaturze przedmiotu można znaleźć opinię głoszącą, iż „jest oczywiste, że administrator danych nie może legalnie przekazywać tych danych osobowych, które np. nielegalnie zebrał”¹⁸. Opinia ta powstała w oparciu o poprzednio obowiązującą dyrektywę 95/46/WE, a więc co do zasady powinna zachować swoją ważność. Chcąc odnieść się do tak wyraźnie postawionego stanowiska, trzeba powiedzieć, że nie jest ono słuszne.

Po pierwsze, przekazanie danych nie musi łączyć się z uprzednim stwierdzeniem lub udowodnieniem, że dotychczasowe przetwarzanie było legalne. Takiej przesłanki nie ma ani w RODO, ani w Dekrecie.

Po drugie, samo przekazanie danych może odbywać się zgodnie z prawem – to znaczy po zaistnieniu przesłanek legalizujących tę konkretną formę przetwarzania. Przesłanki te mogą być oderwane od innych przesłanek pozwalających na zgodne z prawem przetwarzanie poza przekazywaniem. Wprawdzie ich katalog jest ten sam (np. art. 6 i art. 9 RODO), lecz z tego katalogu można do każdej czynności przetwarzania wziąć inną podstawę legalizującą.

---

18 A. Drozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2004, s. 287.

3. Procedura przekazania danych poza granice RP

3.1. Podstawy prawnokanoniczne i mechanizmy przekazania danych

3.1.1. Podstawy prawnokanoniczne

Zgodnie z zasadami prawa kanonicznego administrator danych nie może przekazać danych poza terytorium Polski, jeżeli nie ma do tej czynności podstawy prawnej. Zasada legalizmu z RODO ma w tym zakresie w prawie kanonicznym pełne zastosowanie. Jednakże uznać należy, że doznaje ona ograniczenia ze względu na wyższe zasady prawa kanonicznego, w tym ze względu na zasadę *salus animarum*, o której była już w pracy mowa.

Przesłanki prawne procedury przekazania danych poza terytorium Polski są w Dekrecie ujęte pod kątem zakresu podmiotowego obowiązywania przepisów, co wydaje się ułatwiać ich stosowanie.

Dwie z tych podstaw prawnych określa art. 34 ust. 1 Dekretu. Stanowi się w nim, że przekazanie przez administratora danych do innego kościelnego zbioru danych może nastąpić tylko na wniosek:

- 1) osoby, której dane dotyczą,
- 2) każdego docelowego administratora zbioru danych, czyli tego, w którym mają zostać użyte wnioskowane dane.

Dodatkowo, zgodnie z art. 34 ust. 2 Dekretu przekazywanie danych osobowych przez kościelne publiczne osoby prawne innym podmiotom może nastąpić w przypadku, gdy:

- 1) jest to niezbędne dla wykonania zadań określonych w przepisach prawa,
- 2) osoba, której dane dotyczą, została o tym poinformowana i uprzednio wyraziła zgodę na przekazanie danych w formie pisemnej,
- 3) przekazanie jest niezbędne dla wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą lub przekazanie jest niezbędne w interesie osoby, której dane miałyby zostać przekazane,
- 4) przekazanie jest niezbędne ze względu na ważne względy interesu publicznego.

Z przywołanego przepisu wynika, że adresatem norm w nim zawartych jest wyłącznie administrator będący kościelną publiczną osobą prawną. Należy zauważyć, że w prawie kanonicznym obowiązującym na terytorium RP w zakresie przetwarzania danych administratorem zgodnie z definicjami w art. 5 pkt 4 Dekretu mogą być:

- 1) osoba prawna (niezależnie od tego, czy jest to prywatna czy publiczna osoba prawna¹),
- 2) inna jednostka organizacyjna,

o ile podmioty te ustalają cele i sposoby przetwarzania danych osobowych.

Oznacza to, że administratorzy będący prywatnymi osobami prawnymi i innymi jednostkami organizacyjnymi nie mogą dokonać przekazania danych poza terytorium Polski na podstawie art. 34 ust. 2 Dekretu. Mogą jednak się powołać na art. 34 ust. 1 Dekretu i przekazać dane nie z własnej inicjatywy, ale na wniosek osoby, której dane dotyczą.

Inne podstawy prawnokanoniczne przekazania danych dostępne każdemu administratorowi to przekazanie danych:

---

1 Kan. 116 § 1 CIC: „Publicznymi osobami prawnymi są zespoły osób lub rzeczy, które są ustanowione przez kompetentną władzę kościelną, by wykonywały w imieniu Kościoła w oznaczonym dla nich zakresie, zgodnie z przepisami prawa, własne zadania im zleczone dla publicznego dobra; pozostałe osoby prawne są prywatnymi. § 2. Osoby prawne publiczne otrzymują tę osobowość bądź mocą samego prawa, bądź specjalnym dekretem kompetentnej władzy, przyznającym ją wyraźnie; osoby prawne prywatne otrzymują tę osobowość tylko specjalnym dekretem kompetentnej władzy, przyznającym wyraźnie tę osobowość” („Personae iuridicae publicae sunt universitates personarum aut rerum, quae ab ecclesiastica auctoritate competenti constituuntur ut intra fines sibi praestitutos nomine Ecclesiae, ad normam praescriptorum iuris, munus proprium intuitu boni publici ipsis commissum expleant; ceterae personae iuridicae sunt privatae. §2. Personae iuridicae publicae hac personalitate donantur sive ipso iure sive speciali competentis auctoritatis decreto eandem expresse concedenti; personae iuridicae privatae hac personalitate donantur tantum per speciale competentis auctoritatis decretum eandem personalitatem expresse concedens”).

- 1) dla celów badawczych, z zachowaniem kryteriów metodologicznych i deontologicznych odnoszących się do badań historycznych, a w szczególności wskazanych w regulacjach dotyczących archiwów kościelnych,
- 2) dla celów statystycznych po uprzednim usunięciu danych identyfikujących osoby (art. 34 ust. 3 Dekretu).

3.1.2. Mechanizmy RODO przekazania danych

Transgraniczne przetwarzanie danych osobowych – co znaczy w nomenklaturze RODO: przetwarzanie w ramach EOG – nie wymaga specjalnych mechanizmów, lecz odbywa się ono na zasadach przetwarzania krajowego.

Natomiast przekazanie danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych odbywa się zgodnie z mechanizmami określonymi w RODO.

Ogólna zasada przekazywania danych w tej procedurze zgodnie z art. 44 RODO brzmi następująco: „Przekazanie danych osobowych, które są przetwarzane lub mają być przetwarzane po przekazaniu do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej, następuje tylko, gdy – z zastrzeżeniem innych przepisów niniejszego rozporządzenia – administrator i podmiot przetwarzający spełnią warunki określone w niniejszym rozdziale [V], w tym warunki dalszego przekazania danych z państwa trzeciego lub przez organizację międzynarodową do innego państwa trzeciego lub innej organizacji międzynarodowej”.

Ta ogólna zasada jest w RODO uszczegółowiona kilkoma mechanizmami, a mianowicie:

- 1) mechanizmem decyzji Komisji (art. 45 RODO),
- 2) mechanizmem odpowiedniego zabezpieczenia ochrony danych osobowych i decyzji administratora (art. 46–47 RODO),
- 3) mechanizmem specjalnych sytuacji (art. 49 RODO).

Te trzy mechanizmy legalizacji transferów danych osobowych są współzależne i hierarchicznie uporządkowane². Priorytet ma pierwszy z wymienionych mechanizmów. Mechanizm drugi w kolejności może być uruchomiony, jeżeli nie została wydana decyzja Komisji; zaś mechanizm trzeci może być uruchomiony, jeżeli nie została wydana decyzja Komisji (mechanizm

---

2 D. Lubasz, *Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych*, dz. cyt., s. 70.

pierwszy) i nie są spełnione przesłanki z art. 46–47 RODO (mechanizm drugi) i gdy zaistnieje jedna z sytuacji wskazanych w art. 49 RODO.

3.1.2.1. Decyzja Komisji (art. 45 RODO)

Gdy chodzi o pierwszy mechanizm, to przekazanie danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej może nastąpić, gdy Komisja stwierdzi w drodze aktu wykonawczego poprzez przyjęcie decyzji stwierdzającej (art. 45 ust. 2 RODO), że to państwo trzecie, terytorium lub określony sektor, lub określone sektory w tym państwie trzecim, lub dana organizacja międzynarodowa zapewniają „odpowiedni stopień ochrony”. Wówczas przekazanie danych nie wymaga specjalnego zezwolenia (art. 45 ust. 1 RODO).

Komisja publikuje w „Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej” i na swojej stronie internetowej wykaz państw trzecich, terytoriów i określonych sektorów w państwie trzecim oraz organizacji międzynarodowych, co do których przyjęła decyzję stwierdzającą odpowiedni stopień ochrony lub jego brak (art. 45 ust. 8 RODO). Rozsądnym rozwiązaniem jest mechanizm z art. 45 ust. 9 RODO stanowiący, że decyzje przyjęte przez Komisję na mocy art. 25 ust. 6 dyrektywy 95/46/WE pozostają w mocy do czasu ich zmiany, zastąpienia lub uchylecia nową decyzją Komisji³.

---

3 Komisja stwierdziła, że odpowiedni stopień ochrony danych zapewniają (w porządku chronologicznym): Szwajcaria (Decyzja Komisji 2000/518/WE z dnia 26 lipca 2000 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Szwajcarii, Dz. Urz. UE L 215, 25.8.2000, s. 1–3); Kanada (Decyzja Komisji 2002/2/WE z dnia 20 grudnia 2001 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych zapewnionej w ustawie kanadyjskiej o ochronie informacji osobowych i dokumentów elektronicznych, Dz. Urz. UE L 2, 4.1.2002, s. 13–16); Argentyna (Decyzja Komisji 2003/490/WE z dnia 30 czerwca 2003 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Argentynie, Dz. Urz. UE L 168, 5.7.2003, s. 19–22); Wyspa Guernsey (Decyzja Komisji 2003/821/WE z dnia 21 listopada 2003 r. w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Guernsey, Dz. Urz. UE L 308, 25.11.2003, s. 27–28); Wyspa Man (Decyzja Komisji 2004/411/WE z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych na wyspie Man, Dz. Urz. UE L 151, 30.4.2004, s. 51–52); Wyspy Owcze (Decyzja Komisji 2010/146/UE z dnia 5 marca 2010 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie właściwej ochrony na podstawie ustawy Wysp Owczych w sprawie ochrony danych osobowych, Dz. Urz. UE L 58, 9.3.2010, s. 17–19); Ando-

Komisja zgodnie z art. 45 ust. 2 pkt a, b, c RODO swoje nowe opinie ma budować, uwzględniając w szczególności takie elementy jak:

- 1) praworządność, poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, odpowiednie ustawodawstwo, w tym w dziedzinie bezpieczeństwa publicznego, obrony, bezpieczeństwa narodowego i prawa karnego oraz dostępu organów publicznych do danych osobowych, a także wdrażanie takiego ustawodawstwa, zasady ochrony danych osobowych, zasady dotyczące wykonywania zawodu, środki bezpieczeństwa, w tym zasady dalszego przekazywania danych osobowych do kolejnego państwa trzeciego lub innej organizacji międzynarodowej, których przestrzega się w tym państwie lub w organizacji międzynarodowej, orzecznictwo, a także istnienie skutecznych i egzekwowlanych praw osób, których dane dotyczą, oraz prawa osób, których dane dotyczą, których dane osobowe są przekazywane, do skutecznych administracyjnych i sądowych środków zaskarżenia,
- 2) istnienie i skuteczne działanie co najmniej jednego niezależnego organu nadzorczego w państwie trzecim lub w stosunku do organizacji międzynarodowej, mającego obowiązek zapewniać i egzekwować

---

ra (Decyzja Komisji 2010/625/UE z dnia 19 października 2010 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Andorze, Dz. Urz. UE L 277, 21.10.2010, s. 27–29); Państwo Izrael (Decyzja Komisji 2011/61/UE z dnia 31 stycznia 2011 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Państwie Izrael w odniesieniu do zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych, Dz. Urz. UE L 27, 1.2.2011, s. 39–42); Wschodniej Republiki Urugwaju (Decyzja wykonawcza Komisji 2012/484/UE z 21 sierpnia 2012 r. z dnia 21 sierpnia 2012 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych przez Wschodnią Republikę Urugwaju w odniesieniu do zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych, Dz. Urz. UE L 227, 23.8.2012, s. 11–14); Nowa Zelandia (Decyzja wykonawcza Komisji 2013/65/UE z dnia 19 grudnia 2012 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Nowej Zelandii, Dz. Urz. UE L 28, 30.1.2013, s. 12–14); Japonia (Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/419 z dnia 23 stycznia 2019 r. na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679, stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Japonię na mocy ustawy o ochronie informacji osobowych, Dz. Urz. UE L 76, 19.3.2019, s. 1–58). Można dodać, że Grupa Robocza Art. 29 uznała ponadto za odpowiedni poziom ochrony danych w Monako (Opinia 07/2012 w sprawie poziomu ochrony danych osobowych w Księstwie Monako przyjęta dnia 19 lipca 2012 r., WP 198, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp198_pl.pdf).

przestrzeganie przepisów o ochronie danych – w tym posiadające odpowiednie uprawnienia do egzekwowania przestrzegania przepisów – pomagać i doradzać osobom, których dane dotyczą, w toku wykonywania przysługujących im praw, a także współpracować z organami nadzorczymi państw członkowskich,

- 3) międzynarodowe zobowiązania zaciągnięte przez dane państwo trzecie lub daną organizację międzynarodową lub inne obowiązki wynikające z prawnie wiążących konwencji lub instrumentów oraz z udziału w systemach wielostronnych lub regionalnych, w szczególności w dziedzinie ochrony danych osobowych.

Powyższe kryteria Komisja jest zobowiązana uwzględnić w swojej decyzji. Może ona wziąć pod uwagę w postępowaniu także inne kryteria, które wynikają z podstawowych wartości, na których opiera się UE, a w szczególności te związane z ochroną praw człowieka (por. motyw 104 preambuły do RODO).

Komisja powinna także przewidzieć mechanizm okresowego (czyli przynajmniej raz na cztery lata) przeglądu podstaw merytorycznych decyzji, podczas którego uwzględnia się wszelkie mające znaczenie zmiany w państwie trzecim lub organizacji międzynarodowej.

Dodatkowo Komisja na bieżąco monitoruje zmiany w państwach trzecich i organizacjach międzynarodowych mogące wpłynąć na obowiązywanie przyjętych decyzji (art. 44 ust. 4 RODO).

W przypadku stwierdzenia, że dane podmioty przestały zapewniać odpowiedni stopień ochrony, Komisja w niezbędnym zakresie uchyla, zmienia lub zawiesza decyzję w drodze aktów wykonawczych bez mocy wstecznej (art. 45 ust. 5 RODO; zob. art. 45 ust. 7 RODO). W należycie uzasadnionych i szczególnie pilnych przypadkach Komisja przyjmuje akty wykonawcze mające natychmiastowe zastosowanie (art. 45 ust. 5 RODO). W obu przypadkach Komisja jest zobowiązana podjąć konsultacje z państwem trzecim lub organizacją międzynarodową w celu zaradzenia sytuacji będącej przyczyną decyzji przyjętej (art. 45 ust. 6 RODO).

Komisja ma także obowiązek wynikający z art. 50 RODO podjęcia międzynarodowej współpracy na rzecz ochrony danych osobowych.

3.1.2.2. Decyzja z zastrzeżeniem odpowiednich zabezpieczeń (art. 46 RODO)

Przekazywanie przez administratora lub podmiot przetwarzający danych może odbyć się z zastrzeżeniem odpowiednich zabezpieczeń i pod warunkiem, że obowiązują egzekwowalne prawa osób, których dane dotyczą,

i skuteczne środki ochrony prawnej (art. 46 ust. 1 RODO). Środki legalizujące transfer w tym drugim mechanizmie można podzielić na dwie kategorie. Są to środki:

- 1) wywołujące skutki bez zezwolenia organu nadzorczego,
- 2) wymagające dla swej skuteczności zezwolenia organu nadzorczego.

Gdy chodzi o pierwszą kategorię, odpowiednie zabezpieczenia transferu danych można zapewnić za pomocą:

- 1) prawnie wiążącego i egzekwowalnego instrumentu między organami lub podmiotami publicznymi,
- 2) wiążących reguł korporacyjnych zgodnie z art. 47 RODO,
- 3) standardowych klauzul ochrony danych przyjętych przez Komisję zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 93 ust. 2 RODO,
- 4) standardowych klauzul ochrony danych przyjętych przez organ nadzorczy i zatwierdzonych przez Komisję zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 93 ust. 2 RODO,
- 5) zatwierdzonego kodeksu postępowania zgodnie z art. 40 RODO wraz z wiążącymi i egzekwowalnymi zobowiązaniami administratora lub podmiotu przetwarzającego w państwie trzecim do stosowania odpowiednich zabezpieczeń, w tym w odniesieniu do praw osób, których dane dotyczą,
- 6) zatwierdzonego mechanizmu certyfikacji zgodnie z art. 42 RODO wraz z wiążącymi i egzekwowalnymi zobowiązaniami administratora lub podmiotu przetwarzającego w państwie trzecim do stosowania odpowiednich zabezpieczeń, w tym w odniesieniu do praw osób, których dane dotyczą.

W tych przypadkach nie jest konieczne uzyskanie specjalnego zezwolenia ze strony organu nadzorczego.

Gdy chodzi o drugą kategorię, czyli środki wymagające dla swej skuteczności zezwolenia organu nadzorczego, to mogą być w szczególności stosowane takie środki jak:

- 1) klauzule umowne między administratorem lub podmiotem przetwarzającym a administratorem, podmiotem przetwarzającym lub odbiorcą danych osobowych w państwie trzecim lub organizacji międzynarodowej,
- 2) postanowienia uzgodnień administracyjnych między organami lub podmiotami publicznymi, w których przewidziane będą egzekwowne i skuteczne prawa osób, których dane dotyczą.

Jak już powiedziano, w tych dwóch przypadkach konieczne jest zezwolenie właściwego organu nadzorczego (art. 46 ust. 3 RODO), który stosuje mechanizm spójności, o którym mowa w art. 63 RODO.

Jako słuszne rozwiązanie należy przyjąć, że zezwolenia wydane przez państwo członkowskie lub organ nadzorczy na podstawie art. 26 ust. 2 dyrektywy 95/46/WE zachowują ważność do czasu ich zmiany, zastąpienia lub uchylecia w razie potrzeby przez ten organ (art. 46 ust. 5 RODO).

3.1.2.3. Mechanizm specjalnych sytuacji (art. 49 RODO)

Trzeci z mechanizmów opisany w art. 49 RODO składa się z dwóch zbiorów przesłanek, które muszą być zastosowane w następującej kolejności – pierwszy zbiór i drugi zbiór.

3.1.2.3.1. Art. 49 RODO akapit pierwszy

Pierwszy z tych zbiorów jest ściśle określony w prawie unijnym. Obejmuje on sytuacje szczególne, które właśnie ze względu na swoją specyfikę dopuszczają prawną możliwość jednorazowego lub wielokrotnego przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej, pomimo że nie zaistniałyby przesłanki z mechanizmu pierwszego lub drugiego. Przekazanie może nastąpić wyłącznie pod warunkiem, że:

- 1) osoba, której dane dotyczą, poinformowana o ewentualnym ryzyku, z którym – ze względu na brak decyzji stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony oraz na brak odpowiednich zabezpieczeń – może się dla niej wiązać proponowane przekazanie, wyraźnie wyraziła na nie zgodę,
- 2) przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy między osobą, której dane dotyczą, a administratorem lub do wprowadzenia w życie środków przedumownych podejmowanych na żądanie osoby, której dane dotyczą,
- 3) przekazanie jest niezbędne do zawarcia lub wykonania umowy zawartej w interesie osoby, której dane dotyczą, między administratorem a inną osobą fizyczną lub prawną,
- 4) przekazanie jest niezbędne ze względu na ważne względy interesu publicznego, który to interes publiczny musi być uznany w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator (zob. art. 49 ust. 4 RODO),
- 5) przekazanie jest niezbędne do ustalenia, dochodzenia lub ochrony roszczeń,

- 6) przekazanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innych osób, jeżeli osoba, której dane dotyczą, jest fizycznie lub prawnie niezdolna do wyrażenia zgody,
- 7) przekazanie następuje z rejestru, który zgodnie z prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego ma służyć za źródło informacji dla ogółu obywateli i który jest dostępny dla ogółu obywateli lub dla każdej osoby mogącej wykazać prawnie uzasadniony interes – ale wyłącznie w zakresie, w jakim w danym przypadku spełnione zostały warunki takiego dostępu określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego. Przekazanie nie może objąć całości danych osobowych ani też całych kategorii danych osobowych zawartych w rejestrze. Jeżeli rejestr jest dostępny dla osób mających prawnie uzasadniony interes, przekazanie następuje wyłącznie na żądanie tych osób lub gdy mają one być odbiorcami.

3.1.2.3.2. Art. 49 RODO akapit drugi

Drugi ze zbiorów przesłanek ma zastosowanie, jeżeli nie ma zastosowania żaden z wyjątków w szczególnych sytuacjach opisanych powyżej (art. 49 RODO akapit pierwszy). Wówczas to przekazanie do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej może nastąpić wyłącznie, gdy przekazanie:

- 1) nie jest powtarzalne,
- 2) dotyczy tylko ograniczonej liczby osób, których dane dotyczą,
- 3) jest niezbędne ze względu na ważne prawnie uzasadnione interesy realizowane przez administratora wobec których charakteru nadzrędnego nie mają interesy ani prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, a administrator ocenił wszystkie okoliczności przekazania danych i na podstawie tej oceny zapewnił odpowiednie zabezpieczenia w zakresie ochrony danych osobowych.

Powyższe przesłanki muszą być spełnione łącznie.

W tej sytuacji administrator informuje organ nadzorczy o przekazaniu oraz spełnia inne obowiązki. Poza informacjami, o których mowa w art. 13 i 14 RODO, administrator podaje osobie, której dane dotyczą, także informacje o przekazaniu i o ważnych prawnie uzasadnionych interesach realizowanych przez niego.

Co do zasady przesłanki:

- 1) poinformowania osoby o ewentualnym ryzyku i wyraźne wyrażenie zgody,

- 2) niezbędności przekazania do wykonania umowy między osobą, której dane dotyczą, a administratorem lub do wprowadzenia w życie środków przedumownych,
- 3) niezbędności do zawarcia lub wykonania umowy zawartej w interesie osoby, której dane dotyczą,
- 4) ograniczenia jednorazowości, ograniczoności osób i ograniczoności treści

nie mają zastosowania do działalności prowadzonej przez organy publiczne w ramach wykonywania przysługujących im uprawnień publicznych.

Bez wątplenia stosowanie odstępstw z art. 49 RODO z akapitu drugiego powinno być ograniczone do przypadków nielicznych i o znikomym ryzyku. Zgodnie bowiem z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* odstępstwa – jako wyjątki od generalnej zasady adekwatnej ochrony danych podlegających transferowi – muszą być interpretowane ściśle⁴.

3.2. Przesłanki negatywne przekazania w Dekrecie i RODO

Istnieją sytuacje, w których przekazywanie danych osobowych jest niedozwolone na mocy prawa kanonicznego lub prawa UE. Te sytuacje to negatywne przesłanki.

Podstawowe negatywne przesłanki wynikające z Dekretu to brak podstawy prawnej do przekazania danych, brak uprzedniej zgody na przekazanie danych lub wniosku osoby, której dane dotyczą, odnoszącego się do przekazania czy też brak wniosku administratora zbioru danych, w którym mają zostać użyte wnioskowane dane, o ich przekazanie (art. 34 ust. 1 Dekretu). Dodatkowo, jak już zaznaczono, zgodnie z Dekretem dane wrażliwe nie mogą być przekazane poza Kościół katolicki „bez zgody osób, których dane dotyczą” (art. 7 ust. 2 Dekretu).

Oczywiście te negatywne przesłanki mogą zostać przełamane przez nakaz uprawnionego organu państwa⁵. Zasada autonomii jurysdykcyjnej Kościoła w zakresie przekazania danych nie może oznaczać ograniczenia uprawnień np. sądu, prokuratora, policji czy innego organu. Na przykład

---

4 M. Krzysztofek, *Ochrona danych osobowych w Unii Europejskiej po reformie. Komentarz do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, Warszawa 2016, art. 49/2.

5 Zob. M. Tomkiewicz, *Czynności przeszukania w pomieszczeniach kościołów i innych związków wyznaniowych. Zatrzymanie dokumentów i innych rzeczy*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 123–146, <https://doi.org/10.15633/acan.2476>.

w sytuacji, gdy dowód jest niezastępowalny i ma charakter kluczowy dla ustalenia zasadniczych kwestii postępowania niezbędnych dla wydania decyzji merytorycznej, mimo że władze kościelne nie wyrażą zgody na przekazanie danych, uzasadnione jest skorzystanie z instytucji określonej w art. 217 kodeksu postępowania karnego⁶, czyli przymusowego odebrania oraz zatrzymania rzeczy⁷.

Z kolei prawo unijne określa sytuacje, w których przekazywanie lub ujawnianie jest niedozwolone na mocy prawa UE. Ta negatywna przesłanka zachodzi, gdy dane mają być przez administratora lub podmiot przetwarzający przekazane lub ujawnione na podstawie wyroku sądu lub trybunału oraz decyzji organu administracyjnego państwa trzeciego, zaś wyrok ten lub decyzja mogą zostać uznane lub być egzekwowalne wyłącznie, gdy opierają się na umowie międzynarodowej, takiej jak umowa o wzajemnej pomocy prawnej, obowiązującej między wzywającym państwem trzecim a Unią lub państwem członkowskim, bez uszczerbku dla innych podstaw przekazania na mocy V rozdziału RODO (art. 48 RODO). W przypadku braku takiej umowy o wzajemnej pomocy prawnej przekazanie lub ujawnienie nie mogą nastąpić.

Następne negatywne przesłanki przekazania danych poza granice to brak spełnienia warunków przy przekazywaniu danych zgodnie z mechanizmem specjalnych sytuacji z art. 49 RODO. Do tych negatywnych przesłanek określonych przez RODO należy to, że dane, które mają być przekazane, stanowią „całość danych osobowych” lub „całe kategorie danych osobowych zawartych w rejestrze” (art. 49 ust. 2 RODO). Prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego może z uwagi na ważne względy interesu publicznego wyraźnie nakładać i inne ograniczenia na przekazywanie konkretnych kategorii danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej (art. 49 ust. 5 RODO).

---

6 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 30).

7 Pismo Prokuratury Krajowej z dnia 23 stycznia 2019 r. do Prokuratorów Regionalnych nr PK I BP 029.12.2018 (Archiwum KIOD).

3.3. Czynności wstępne administratora przy przekazaniu danych

Prawo kanoniczne określa czynności wstępne administratora danych, które musi on podjąć przed rozpoczęciem przekazania danych.

Po pierwsze, administrator ma prawo i jednocześnie obowiązek sprawdzania standardu ochrony danych poza granicami Polski. *Implicitie* to prawo i obowiązek są określone w art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu i – co ma znaczenie przy wykładni Dekretu – w zasadzie prawnej z art. 91 ust. 2 RODO dostosowania przepisów związku wyznaniowego do RODO.

Po drugie, w przypadku wątpliwości odnośnie standardu ochrony danych poza granicami Polski administrator ma obowiązek zwrócić się do KIOD, aby ten podjął decyzję dotyczącą dopuszczalności przekazywania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium RP.

Nota bene nie wiadomo, dlaczego ustawodawca kościelny nie uznał apriorycznie krajów należących do EOG za kraje bezpieczne dla przekazywanych danych osobowych. Powinien był to uczynić, skoro w tych krajach Kościół katolicki albo stosuje RODO do swojej działalności, albo stosuje endogeniczne przepisy dostosowane, czyli spełniające standardy RODO zgodnie z art. 91 ust. 1 RODO.

Przekazania danych osobowych i odpowiedniego poziomu ich ochrony oraz kompetencji organów ochrony danych dotyczy również wyrok TS z dnia 6 października 2015 r. w sprawie C-362/14⁸. Zgodnie z tym wyrokiem art. 25 ust. 6 Dyrektywy 95/46/WE w związku z art. 7, 8 i 47 KPP należy interpretować w ten sposób, że decyzja podjęta na podstawie tego przepisu nie stoi na przeszkodzie rozpatrzenia przez organ nadzorczy państwa członkowskiego w rozumieniu art. 28 tej dyrektywy w zmienionym brzmieniu skargi danej osoby związanej z ochroną jej praw i wolności w zakresie przetwarzania dotyczących jej danych osobowych przekazanych z państwa członkowskiego do tego państwa trzeciego, gdy osoba ta podnosi, że prawo i praktyka obowiązujące w tym państwie trzecim nie zapewniają odpowiedniego stopnia ochrony⁹.

---

8 Legalis nr 1385645.

9 Pojęcie przekazania i odpowiedniego poziomu ochrony oraz kompetencje organów ochrony danych określa wyrok TS C-362/14 *Schrems v Data Protection Commissioner*.

3.4. Obowiązki kościelnego administratora danych

3.4.1. Rozszerzenie prawa do informacji

Prawo kanoniczne przewiduje rozszerzenie prawa do informacji osób, których dane są przekazywane poza RP. To prawo osób generuje obowiązki po stronie administratora. Rozszerzenie, o którym mowa, polega na tym, że administrator, wskazując cel przetwarzania danych, poza standardowymi informacjami, takimi jak dane identyfikujące administratora i pozwalające się z nim skontaktować lub dane kontaktowe inspektora ochrony danych oraz podstawa prawna przetwarzania (art. 8 ust. 1 Dekretu), musi podać także dodatkowe informacje. Te inne informacje można podzielić na dwie kategorie.

Pierwsza kategoria to informacje o podmiotach, którym dane mają być przekazane w przypadku zbierania danych od osoby, której dane dotyczą. Administrator musi poinformować o odbiorcach oraz zamiarze przekazania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium RP. Należy zauważyć, że ten drugi obowiązek po stronie administratora istnieje wyłącznie w przypadku przekazania danych wewnątrz Kościoła i to tylko do publicznej kościelnej osobie prawnej, która jest administratorem zgodnie z prawem własnym, czyli niepolskim prawem partykularnym.

Druga kategoria informacji to dane o zabezpieczeniach związanych z przekazaniem danych, jeżeli dane osobowe są przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium RP.

Interesujące jest to, w jaki sposób prawodawca zrehabilitował przepis art. 8 ust. 1 Dekretu. Znajduje się w nim wyrażenie – „osoba ma prawo zostać poinformowana”. Nie zdefiniowano wprost obowiązku administratora, co może spowodować, że administrator nie będzie wychodził z inicjatywą w tym zakresie, lecz będzie czekał na żądanie osoby.

Dekret z reguły nie określa terminów, w których administrator ma dokonać czynności, o których mowa. Jednakże z uwagi na to, iż Dekret uszczegóławia przepisy CIC, należy przyjąć, że wszystkie terminy nieuregulowane wprost w Dekrecie wynoszą 3 miesiące od daty wpłynięcia pisma do administratora (zob. kan. 57 CIC)¹⁰.

---

¹⁰ *Podręcznik ochrony danych*, pkt 2.

3.3.2. Rozszerzenie danych w rejestrze przetwarzania

Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 5 Dekretu każdy administrator prowadzi rejestr czynności przetwarzania danych osobowych, za które odpowiada. W rejestrze tym zamieszcza się następujące informacje o przekazywaniu danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium RP. Analogiczny obowiązek ma podmiot przetwarzający (art. 21 ust. 2 pkt 3 Dekretu). Realizację tego obowiązku może kontrolować KIOD lub Prezes UODO w zakresie czynności, które nadzorują.

3.5. Zadania organów nadzorczych

3.5.1. KIOD

Artykuł 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu stanowi, że do zadań KIOD należy „podejmowanie decyzji dotyczących dopuszczalności przekazywania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli istnieją uzasadnione wątpliwości odnośnie do ochrony tych danych”.

Zgodnie z *Podręcznikiem ochrony danych* należy przyjąć, że podmiot kościelny wątpliwości nie powinien mieć w odniesieniu do:

- 1) krajów UE oraz EOG,
- 2) krajów trzecich lub organizacji międzynarodowych takich jak Izrael, Argentyna, Kanada, Nowej Zelandia, Szwajcaria, Urugwaj, Monako, Andora, Wyspy Guernsey, Wyspy Jersey, Wyspy Man, Wyspy Owcze¹¹.

W przypadkach tych państw przekazywanie danych osobowych należy uznać za bezpieczne i odbywać się może bez potrzeby uzyskania od KIOD decyzji dopuszczającej przekazywanie danych.

Jeżeli dane osobowe mają być przekazane do innych krajów niż wymienione powyżej, administrator ocenia to, czy istnieje wątpliwość dotycząca bezpieczeństwa danych osobowych przekazanych do danego kraju. Jeżeli uzna, że dane będą w tym kraju bezpieczne, to nie musi występować do KIOD o wydanie przedmiotowej decyzji. Ocena dokonana przez

---

¹¹ W *Podręczniku ochrony danych* nie uwzględniono wszystkich państw certyfikowanych przez Komisję.

administratora powinna być rzetelna i – zgodnie z zasadą rozliczalności obowiązującej administratora (art. 6 ust. 2 Dekretu) – udokumentowana. Rzetelność oceny może być kontrolowana przez KIOD (art. 28 ust. 2 Dekretu).

3.5.2. Charakter decyzji KIOD dotyczącej dopuszczalności przekazywania danych

Istnieje problem dotyczący prawnego charakteru kanonicznego „decyzji dotyczących dopuszczalności przekazywania danych”, o czym mowa w art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu. Przyjąć należy, że nie jest to decyzja o charakterze administracyjnym, czyli wiążącym dla administratora – decyzja o dopuszczeniu. Jest to raczej opinia KIOD będąca realizacją zadania tego organu wskazanego w art. 37 ust. 1 pkt 3 Dekretu, którym jest doradzanie administratorom danych w zakresie ochrony danych osobowych. Decyzję o przesłaniu danych poza granice RP podejmuje administrator i to on odpowiada za jej konsekwencje w postaci ewentualnego naruszenia bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych.

W stosunku do decyzji administratora o tym, czy prześle on dane, czy też nie, niezależnie, czy zgodnie z opinią KIOD, czy też wbrew niej, osoba, której dane dotyczą, może wnieść skargę do KIOD dotyczącą nieprzestrzegania przepisów ustanowionych w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych przez administratora (art. 37 ust. 1 pkt 5 Dekretu). W tym przypadku KIOD będzie rozstrzygał sprawę indywidualną. Opinia KIOD w omawianym zakresie powinna być (dla celów dowodowych) wydana na piśmie.

3.5.3. Prezes UODO

Zadania Prezesa UODO związane z przekazaniem danych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych zostały już opisane w pracy przy okazji przedstawiania środków mających zastosowanie w przypadku drugiego mechanizmu przekazania danych i wymagających dla swej skuteczności zezwolenia organu nadzorczego (art. 46 ust. 3 RODO).

Dodatkowo trzeba zaznaczyć, że zgodnie z art. 58 ust. 2 pkt j RODO organowi nadzorcemu przysługuje uprawnienie naprawcze w postaci nakazania zawieszenia przekazywania danych do odbiorcy w państwie trzecim lub do organizacji międzynarodowej.

3.6. Przekazywanie danych przez podmioty kościelne w praktyce

Z praktycznego punktu widzenia znaczenie ma jasne wskazanie, które akty normatywne z systemu prawa kościelnego czy prawa świeckiego mają zastosowanie w przypadku przesyłania danych osobowych przez:

- 1) kościelne podmioty objęte regulacją Dekretu (czyli publiczne osoby prawne takie jak np. parafie, diecezje, zakony),
- 2) kościelne podmioty nieobjęte Dekretem (czyli np. prywatne osoby prawne takie jak katolickie stowarzyszenia prywatne)

do:

- 1) kościelnych podmiotów (niezależnie od tego, czy są objęte Dekretem, czy też nie),
- 2) innych niż kościelne podmioty (czyli np. podmioty związku wyznaniowego niekatolickiego lub podmioty świeckie).

Rozważyć te kwestie trzeba nie tylko w kontekście podmiotowym, ale także przedmiotowym. Oznacza to, że na siatkę podmiotową należy nałożyć siatkę przedmiotową, czyli zakres celów, dla których realizacji dane były pozyskiwane (sprawy czysto kościelne).

3.6.1. Przekazywanie do podmiotów kościelnych

W przypadku przekazania danych przez:

- I. podmioty kościelne podlegające Dekretowi do podmiotów kościelnych katolickich (niezależnie od ich kanonicznego statusu i rodzaju) należy stosować:

1. w sprawach czysto kościelnych prawo kanoniczne w postaci:
  - regulacji kodeksowych,
  - Dekretu,
  - innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,
2. w sprawach nie czysto kościelnych:
  - a. prawo kanoniczne w postaci
    - regulacji kodeksowych,
    - Dekretu,
    - innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,

oraz

b. prawo świeckie, czyli:

- RODO,
- prawo państwa, z którego terytorium dane są przekazywane,

II. podmioty kościelne katolickie niepodlegające Dekretowi do podmiotów kościelnych katolickich (niezależnie od ich kanonicznego statusu i rodzaju) należy stosować:

1. w sprawach czysto kościelnych prawo kanoniczne w postaci:

- regulacji kodeksowych,
- innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,

2. w sprawach nie czysto kościelnych:

a. prawo kanoniczne w postaci

- regulacji kodeksowych,
- innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,

oraz

b. prawo świeckie, czyli:

- RODO,
- prawo państwa, z którego terytorium dane są przekazywane.

3.6.2. Przekazywanie do innych niż podmioty kościelne

Z kolei w przypadku przekazania danych przez:

I. podmioty kościelne podlegające Dekretowi do podmiotów niekościelnych należy stosować w:

1. w sprawach czysto kościelnych – taki przypadek może mieć miejsce na przykład przy przekazaniu danych do państwa, w którym jakiś związek wyznaniowy pełni funkcje i zadania administracji publicznej i dane czysto kościelne, jak np. fakt chrztu, ma znaczenie cywilnoprawne – prawo kanoniczne w postaci:

- regulacji kodeksowych,
- Dekretu,
- innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,

2. w sprawach nie czysto kościelnych:

a. prawo kanoniczne w postaci

- regulacji kodeksowych,
- Dekretu,

- innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,
- oraz
- b. prawo świeckie, czyli:
- RODO
  - prawo państwa, z którego terytorium dane są przekazywane,
- II. podmioty kościelne katolickie niepodlegające Dekretowi do podmiotów niekościelnych należy stosować:
1. w sprawach czysto kościelnych prawo kanoniczne w postaci:
    - regulacji kodeksowych,
    - innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,
  2. w sprawach nie czysto kościelnych:
    - a. prawo kanoniczne w postaci
      - regulacji kodeksowych,
      - innych przepisów kanonicznych obejmujących dany podmiot, np. prawo specjalne,
- oraz
- b. prawo świeckie, czyli:
- RODO,
  - prawo państwa, z którego terytorium dane są przekazywane.

3.7. Przykładowe problemy z przekazywaniem danych w działalności parafii

W praktyce przekazywania danych osobowych za granicę RP przez parafie z pewnością kluczową rolę będzie odgrywać przesyłanie danych w związku z sakramentami. Najbardziej złożona wydaje się być sprawa przesyłania danych w związku z zawarciem małżeństwa, niezależnie od tego, czy będzie ono sakramentem, czy też będzie to niesakramentalne małżeństwo, np. pomiędzystronąkatolickąi stronąnieochrzczoną(zob. kan. 1055§ 1 CIC).

W przypadku przesyłania danych nupturientów z zagranicy do Polski zgodnie z Dekretem ogólnym o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego z dnia 8 października 2019 r.¹² w zależności od okoliczności

12 Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanoniczne-

prawnych i faktycznych dane przesyłane mogą być przed i po zawarciu małżeństwa.

Gdy chodzi o przesłanie dokumentów zawierających dane osobowe, przed zawarciem małżeństwa może zaistnieć obowiązek wysłania „deklaracji (licencji)”¹³, którą przesyła proboszcz parafii z zagranicy po przygotowaniu do małżeństwa osoby mieszkającej za granicą i po sprawdzeniu jej stanu wolnego za pośrednictwem swojej kurii diecezjalnej, do właściwej kurii diecezjalnej w Polsce, która, „po otrzymaniu licencji, upoważni proboszcza w Polsce do asystowania przy zawieraniu małżeństwa” (nr 12 Dekretu o przygotowaniu do małżeństwa)¹⁴.

Z kolei po zawarciu małżeństwa proboszcz zgodnie z kan. 535 § 2 CIC i kan. 1122 § 2 CIC powinien powiadomić o małżeństwie parafię chrztu świętego małżonków, a jeżeli małżeństwo zostało zawarte w oparciu o licencję z innej parafii (kan. 1070 CIC) – także parafię, z której nadeszła licencja. W przypadku, gdy powyższe zawiadomienia mają być przesłane za granicę RP, przesłać je można za pośrednictwem kurii diecezjalnej (nr 113 Dekretu o przygotowaniu do małżeństwa). Wydaje się, że zawiadomienia nie muszą być już przesłane do zagranicznej kurii, lecz bezpośrednio do parafii – nie jest to jednak jasno zapisane w Dekrecie o przygotowaniu do małżeństwa, zważywszy procedurę przesyłania „deklaracji (licencji)” do Polski.

Warto w tym miejscu rozważyć z punktu widzenia Dekretu status kurii polskiej i zagranicznej. O ile bowiem administratorami danych są parafie (polska i zagraniczna), wydaje się, że kurie diecezjalne to „quasi podmioty przetwarzające”. Takie przyporządkowanie, o ile jest słuszne, musi prowadzić do wniosku, że prawo kanoniczne na poziomie partykularnym

---

go [26 listopada 2019], „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2019 nr 31, s. 28–93. Na mocy uchwały nr 9/385/2019 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2019 r. Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego wszedł w życie 1 czerwca 2020.

- 13 Tak napisano w nr 12 Dekretu ogólnego o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego. Jednakże, trzeba zauważyć, że „deklaracja” (łac. *declaratio*) to oświadczenie stanu wiedzy lub woli, zaś licencja (łac. *licentia*) to zezwolenie.
- 14 Zastanawiać musi status prawny „upoważnienia” udzielanego przez kurię. Po pierwsze, „upoważnienie” – jakkolwiek je rozumieć – jest zbędne w przypadku, gdy proboszcz ma prawo asystowania przy małżeństwie na swoim terytorium (por. kan. 1108 § 1 CIC); po drugie, kuria to urząd – instytucje i osoby świadczące biskupowi pomoc w zarządzaniu całą diecezją (por. kan. 469 CIC), który nie ma możliwości podejmowania w swoim imieniu jakiegokolwiek decyzji.

w Polsce jest bardzo niespójne, gdy chodzi o ochronę danych osobowych. Nie można jednak za to winić prawodawców faktycznych Dekretu o przygotowaniu do małżeństwa. Ustawa ta została przygotowana znacznie wcześniej niż rozpoczęto pracę nad Dekretem. Stroną winną tej niekoherencji jest Kongregacja ds. Biskupów, która dała *recognitio* dla obu dekretów.

3.8. Przekazywanie danych do Stolicy Apostolskiej

Jak uczy doświadczenie życiowe, wiele danych osobowych jest przekazywanych przez podmioty kościelne do Stolicy Apostolskiej. To zagadnienie można analizować na kilku płaszczyznach.

Po pierwsze, regulacje Dekretu nie naruszają zasady swobody komunikacji osób prawnych i fizycznych ze Stolicą Apostolską, z Konferencjami Biskupów, z Kościołami partykularnymi, a także między sobą i z innymi wspólnotami, instytucjami, organizacjami i osobami w kraju i za granicą (art. 43 zd. 1 Dekretu).

Prawodawca zdecydował się także na wprowadzenie reguły interpretacyjnej mającej zastosowanie do przepisów Dekretu zakazującej interpretowania jego przepisów „w sposób, który w istotnym stopniu ograniczyłby tę swobodę” (art. 43 zdanie 2 Dekretu). Jak zauważono w literaturze przedmiotu¹⁵, takie rozwiązanie legislacyjne jest błędne z punktu widzenia zasad prawodawczych. Jest to bowiem przepis zbędny w kontekście istnienia kan. 18 CIC. Kanon ten zawiera identyczną dyrektywę interpretacyjną opartą na jednej z reguł prawa kanonicznego – „*odia restringi, et favores convenit amplirati*”¹⁶,

Po drugie, jak stanowi art. 37 ust. 2 Dekretu, KIOD nie jest uprawniony do monitorowania i ingerencji w przekazywanie danych do Stolicy Apostolskiej w ramach czynności własnych Kościoła. Oznacza to, że przekazanie danych do Stolicy Apostolskiej w związku z wykonywaniem zadań określonych np. prawem kanonicznym jest poza kompetencją

---

15 M. Chojara-Sobiecka, K. Karsten, P. Kroczek, *Transgraniczny przepływ danych osobowych wiernych Kościoła katolickiego z Polski – na przykładzie kazusu*, dz. cyt., s. 36.

16 Bonifatio PP. VIII, *De regulis iuris* [3 marca 1298], [w:] *Corpus Iuris Canonici. Liber sextus decretalium*, editio Lipsiensi secunda post Ae. L. Richter curas ad librorum manuscriptorum et editionis romanae fidem recognovit et adnotatione critica instruxit Ae. Friedberg, t. 2, Lipsiae 1881, kol. 1122, reguła 15.

KIOD. Jednocześnie to przekazanie danych z terytorium RP musi odbywać się zgodnie z regulacjami kanonicznego prawa powszechnego i zgodnie z Dekretem.

W tej płaszczyźnie leży jeszcze problem dotyczący tego, czy wyłączenie spod kompetencji KIOD przekazywania danych do Stolicy Apostolskiej dotyczy także przekazania danych osobowych do Nuncjatury Apostolskiej w Polsce. Wydaje się, że nie. „Pomieszczenia misji” Nuncjatury Apostolskiej – oznaczające zgodnie z definicją zawartą w Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych sporządzonej w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r.¹⁷ „budynki lub części budynków i tereny przyległe do nich, niezależnie od tego, kto jest ich właścicielem, użytkowane dla celów misji, łącznie z rezydencją szefa misji” – nie są eksterytorialne, lecz „nietykalne” (art. 22 w zw. z art. 1 pkt (i) Konwencji).

Po trzecie, przekazanie danych osobowych do Stolicy Apostolskiej nie wymaga ze strony administratora ubiegania się o podjęcie przez KIOD decyzji o dopuszczalności przekazania danych (art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu). Administrator samodzielnie podejmuje decyzję w tym zakresie. Na marginesie można wskazać na sytuację, w której administrator nie przekaże danych osobowych – mimo że wymaga tego prawo kanoniczne lub wynika to z decyzji Stolicy Apostolskiej – powołując się na prawo o ochronie danych. Wówczas jednak należy rozważyć odpowiedzialność administratora polegającą na tym, że zachowując w swojej ocenie prawo dotyczące ochrony danych będzie działał z pogwałceniem prawa nakazującego dostarczenie danych. W tym przypadku chodzić może przykładowo o obowiązek przesyłania akt sprawy procesów przeciw wierze oraz najcięższych przestępstw popełnionych *contra mores* przy sprawowaniu sakramentów. Akta te, zawierające dane osobowe, powinny być z urzędu jak najszybciej przesłane do Kongregacji Nauki Wiary (art. 26 § 1 *Normae de gravioribus delictis*)¹⁸. W tym zakresie o bezprawności nieprzekazania danych rozstrzygać będzie nie KIOD, a Stolica Apostolska.

Wprawdzie KIOD nie może monitorować ani ingerować w przetwarzanie danych dokonywane przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości (art. 37 ust. 3 Dekretu), jednak przekazanie tych danych także musi odbywać się z poszanowaniem Dekretu i innych przepisów. Kompetentną władzą dla sprawdzania ich realizacji w tym zakresie jest ordynariusz miejsca.

---

17 Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232.

18 Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delictis* [21 maja 2010], „Acta Apostolicae Sedis” 102 (2010), s. 419–434.

Na sam koniec trzeba dodać, że Stolica Apostolska jest podmiotem prawa międzynarodowego¹⁹ i państwem trzecim w rozumieniu prawa dotyczącego ochrony danych UE. Jak wynika z informacji posiadanych przez KIOD, Stolica Apostolska będzie się starać o status państwa bezpiecznego, który byłby objęty mechanizmem z art. 45 RODO²⁰. Uzyskanie takiego statusu znacznie uprościłoby sprawę przekazywania danych na gruncie prawa świeckiego.

---

19 R. J. Araujo, *The International Personality and Sovereignty of the Holy See*, „Catholic University Law Review” 50 (2001), s. 359.

20 Taką opinię wyraził na spotkaniu przedstawicieli Konferencji Biskupów z krajów Unii Europejskiej powołanych do spraw ochrony danych osobowych dnia 21 maja 2019 r. zorganizowanym przez COMECE przedstawiciel Stolicy Apostolskiej Mons. Monsignor Massimiliano Boiardi, zob. KIOD, Notatka służbowa z dnia 21 maja 2019 r. (Archiwum KIOD).

Zakończenie

Przedmiotem badawczym pracy były prawne aspekty przetwarzania danych osobowych z przekroczeniem granic RP dokonywane przez podmioty kościelne. Wybór takiego obszaru dla badań był podyktowany m.in. tym, że temat ten choć jest doniosły naukowo, to ciągle pozostaje *terra ignota* dla prawników i kanonistów. Nie było jeszcze prac naukowych na ten temat – ta jest więc pierwsza.

Z tej racji, że podmioty kościelne w pewnym obszarze swoich działań funkcjonują zarówno pod rządami prawa kanonicznego, jak i prawa powszechnie obowiązującego – obszar badań musiał być tak określony, aby uwzględnił oba te porządki prawne.

Odpowiedzi na pytania powstające na gruncie wskazanego przedmiotu badawczego (czyli problem badawczy pracy) dotyczące m.in.

- 1) warunków legalności (wynikającej z prawa świeckiego i kanonicznego) przesyłania danych poza granice RP,
- 2) procedur z tym związanych czy też
- 3) odpowiedzialności podmiotów dokonujących takiego transgranicznego przekazywania danych oraz
- 4) praw i obowiązków osób fizycznych, których dane są w ten sposób przetwarzane

mają duże znaczenie praktyczne dla podmiotów kościelnych. To znaczenie potęgowane jest przez zjawiska migracji, globalizacji i inne stymulujące wymianę danych osobowych z przekroczeniem granic państw.

W odpowiedzi na to, celem pracy było więc

- 1) przedstawienie sytuacji prawnej podmiotów kościelnych dokonujących wymiany danych osobowych z przekroczeniem granic RP,
- 2) wskazanie praktycznych rozwiązań w tym zakresie.

Trudności w realizacji przedstawionych celów było kilka. Najważniejsze to:

- 1) literalna zbieżność RODO i Dekretu, która nie przekłada się na zbieżność normatywną tych ustaw,
- 2) zawikłania w wykładni i aplikacji Dekretu wynikające z podjętych przez prawodawcę decyzji na etapie stanowienia prawa oraz błędów w redakcji tej ustawy,
- 3) nieprzystawalność rozwiązań normatywnych Dekretu w obszarze ochrony danych osobowych do funkcji i działalności Kościoła (np. instytutów zakonnych).

Podsumowując rozważania przeprowadzone w pracy, należy stwierdzić, że przekazywanie danych poza granice (w tym i granice RP) jest trudnym i skomplikowanym zadaniem, które ogniskuje w sobie problemy z dwóch porządków prawnych (świeckiego i kanonicznego). Podmioty przekazujące dane muszą w swoim działaniu realizować często jednocześnie normy kanoniczne i normy prawa świeckiego, czyli prawa powszechnie obowiązującego. Symultaniczność regulacyjna norm w sytuacji ich pełnego zbiegu, czyli pokrywania się ich zakresów (podmiotowego i przedmiotowego), może powodować, że adresat normy zostaje postawiony w sytuacji niekomfortowej, a mianowicie – w przypadku niezgodności dyspozycji tych norm – wyboru pomiędzy postępowaniem zgodnym z pierwszą albo drugą normą.

Możliwa jest także i taka sytuacja, w której podmiot, wypełniając normę prawną ze świeckiego porządku, nieintencjonalnie będzie wypełniał normę kanoniczną i *vice versa*. To zjawisko w formie idealnej, czyli w sytuacji pełnego zbiegu zakresów (przedmiotowego i podmiotowego) i dyspozycji norm, będzie w przypadku Dekretu i RODO rzadkie. Powodów rzadkiego występowania tego zjawiska jest kilka.

Pierwszy z nich to specyfika prawa kanonicznego odróżniająca ten system od systemu prawa świeckiego. Różnica naczelnego celu prawa, odmiennosc treści dyrektyw i wykładni powodują, że normy zakodowane w Dekrecie i RODO są elementami własnych systemów, co powoduje ich modyfikację przez inne współistniejące normy systemowe.

Drugi powód, przez który zjawisko idealnego zbiegu norm Dekretu i RODO nie będzie częste, to błędy ustawodawcy Dekretu w realizacji przyjętej koncepcji modelu ochrony danych w Kościele. W zamyśle ustawodawcy model ten miał – jak można sądzić ze zbieżności literalnej RODO i Dekretu – być modelem zbieżnym z modelem świeckim. Niestety, ustawodawca kościelny wybiórczo skopiował rozwiązania legislacyjne lub nieudolnie je zmodyfikował.

Jako trzeci powód można podać to, że Dekret nie jest – mimo że tego od ustawy oczekuje nauka prawodawstwa także kanonicznego – ustawą

kompletną. Dekret bowiem nie zawiera norm pokrywających cały obszar przetwarzania danych osobowych. Między innymi brakuje w Dekrecie spójnego i kompleksowego uregulowania przekazywania danych poza granice RP.

Na tym tle można sformułować postulat *de lege ferenda*, który w swojej treści jest bardzo ogólny, lecz rozwiązuje on wszystkie zauważone problemy i niespójności pomiędzy RODO i Dekretem. Postulat ten brzmi następująco: w przypadku przekazywania danych poza granice RP należy w sprawach czysto kościelnych stosować odpowiednio zarówno regulacje RODO, jak i własne. Nie wydaje się, aby realizacja powyższego postulatu naruszała autonomię Kościoła – Kościół bowiem sam *sua sponte* recypowałby świeckie ustawodawstwo. Oczywiście ta kanonizacja prawa europejskiego musi dokonać się z uwzględnieniem specyfiki Kościoła i jego prawa. Dokonując nowelizacji Dekretu¹, można w tym zakresie wprowadzić przepis, który całość regulacji RODO dotyczących przesyłania danych poza granice RP po prostu kanonizuje. Taki przepis może zawierać nakaz stosowania w tym zakresie RODO na forum Kościoła jak prawa własnego.

Bez wątplenia przyjęcie powyższego rozwiązania przez Kościół katolicki w państwach EOG spowoduje pewność prawną podmiotów kościelnych w obszarze przesyłania danych osobowych poza granice państw.

---

1 Sposobność do tej nowelizacji wkrótce zapewne się pojawi. Reforma Księgi VI CIC *De sanctionibus in Ecclesia* spowoduje, że przepisy karne Dekretu zapewne (ujmując tę kwestię z perspektywy prawnego pozytywizmu) przestaną obowiązywać.

Wykaz skrótów

can. – canon

CCEO – *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 18 października 1990.

CIC – *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25 stycznia 1983.

Dekret – Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r.

Decreto generale – Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale *Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza*, 21–24 maja 2018.

Decreto General – Conferencia Episcopal Española, Decreto General sobre la protección de datos de la Iglesia Católica en España, 16–20 kwietnia 2018.

Dyrektywa 95/46/WE – Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych

Dz. Urz. UE – „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy (European Economic Area, EEA)

EROD – Europejska Rada Ochrony Danych

GS – Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio pastoralis *Gaudium et spes* de Ecclesia in mundo huius temporis, 7 grudnia 1965 (Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*)

kan. – kanon

KDG – Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz (KDG) in der Fassung des einstimmigen Beschlusses der Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands vom 20. November 2017.

KDV – Österreichische Bischofskonferenz, Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung), 6–9 listopada 2017.

KEP – Konferencja Episkopatu Polski

KIOD – Kościelny Inspektor Ochrony Danych

KKK – *Katechizm Kościoła Katolickiego*

Konkordat – Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 1993 roku

kol. – kolumna

KPP – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

nb. – numer bieżący

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

Podręcznik ochrony danych – KIOD, *Podręcznik ochrony danych osobowych w kościołach katolickich. Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki dla administratorów danych osobowych (głównie parafii) oraz inspektorów ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych opracowane przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych*, wersja 3

Prezes UODO – Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych

RODO – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych

RP – Rzeczpospolita Polska

TFUE – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

TK – Trybunał Konstytucyjny

TS – Trybunał Sprawiedliwości

TUE – Traktat o Unii Europejskiej

u.o.d.o.1997 – Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych

u.o.d.o.2018 – Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych

u.p.a.s.c. – Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego

u.s.p.k.k. – Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej

UE – Unia Europejska

UODO – Urząd Ochrony Danych Osobowych

Skróty ksiąg Pisma Świętego (sigla) według: *Pismo Świętego Starego i Nowego Testamentu*, w przekładzie z języków oryginalnych, opracował zespół biblistów polskich z inicjatywą benedyktynów tyńskich, Poznań–Warszawa 1983, s. 13.

Bibliografia

1. Źródła

1.1. Akty normatywne

IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2003.

Bonifatio PP. VIII, *De regulis iuris* [3 marca 1298], [w:] *Corpus Iuris Canonici. Liber sextus decretalium*, editio Lipsiensi secunda post Ae. L. Richteri curas ad librorum manuscriptorum et editionis romanae fidem recognovit et adnotatione critica instruxit Ae. Friedberg, t. 2, Lipsiae 1881, kol. 1122–1124.

Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus [18 października 1990], „Acta Apostolicae Sedis” 82 (1990), s. 1045–1353; [tekst łacińsko-polski:] *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli Pp. II promulgatus. Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez papieża Jana Pawła II*, wydanie polsko-łacińskie, Lublin 2000.

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus [25 stycznia 1983], „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983) pars 2, s. 1–301; [tekst łacińsko-polski:] *Kodeks prawa kanonicznego*, przekład zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 1984.

Conferencia Episcopal Española, Decreto General sobre la protección de datos de la Iglesia Católica en España, 16–20 kwietnia 2018, <https://lavozdelosobispos.wordpress.com/2018/05/25/decreto-general-sobre-la-proteccion-de-datos-de-la-iglesia-catolica-en-espana/> (25.04.2020).

Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale *Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza* [21–24 maja 2018], <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/Decreto-generale.pdf> (25.04.2020).

Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delictis* [21 maja 2010], „Acta Apostolicae Sedis” 102 (2010), s. 419–434.

Decyzja Komisji 2000/518/WE z dnia 26 lipca 2000 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Szwajcarii (Dz. Urz. UE L 215, 25.8.2000, s. 1–3).

Decyzja Komisji 2002/2/WE z dnia 20 grudnia 2001 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobo-

- wych zapewnionej w ustawie kanadyjskiej o ochronie informacji osobowych i dokumentów elektronicznych (Dz. Urz. UE L 2, 4.1.2002, s. 13–16).
- Decyzja Komisji 2003/490/WE z dnia 30 czerwca 2003 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Argentynie (Dz. Urz. UE L 168, 5.7.2003, s. 19–22).
- Decyzja Komisji 2003/821/WE z dnia 21 listopada 2003 r. w sprawie właściwej ochrony danych osobowych w Guernsey (Dz. Urz. UE L 308, 25.11.2003, s. 27–28).
- Decyzja Komisji 2004/411/WE z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych na wyspie Man (Dz. Urz. UE L 151, 30.4.2004, s. 51–52).
- Decyzja Komisji 2010/146/UE z dnia 5 marca 2010 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie właściwej ochrony na podstawie ustawy Wysp Owczych w sprawie ochrony danych osobowych (Dz. Urz. UE L 58, 9.3.2010, s. 17–19).
- Decyzja Komisji 2010/625/UE z dnia 19 października 2010 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Andorze (Dz. Urz. UE L 277, 21.10.2010, s. 27–29).
- Decyzja Komisji 2011/61/UE z dnia 31 stycznia 2011 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Państwie Izrael w odniesieniu do zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych (Dz. Urz. UE L 27, 1.2.2011, s. 39–42).
- Decyzja wykonawcza Komisji 2012/484/UE z 21 sierpnia 2012 r. z dnia 21 sierpnia 2012 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych przez Wschodnią Republikę Urugwaju w odniesieniu do zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych (Dz. Urz. UE L 227, 23.8.2012, s. 11–14).
- Decyzja wykonawcza Komisji 2013/65/UE z dnia 19 grudnia 2012 r. na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych w Nowej Zelandii (Dz. Urz. UE L 28, 30.1.2013, s. 12–14).
- Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/419 z dnia 23 stycznia 2019 r. na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679, stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Japonię na mocy ustawy o ochronie informacji osobowych (Dz. Urz. UE L 76, 19.3.2019, s. 1–58).
- Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2016/1250 z dnia 12 lipca 2016 r. przyjęta na mocy dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w sprawie adekwatności ochrony zapewnianej przez Tarczę Prywatności UE–USA (Dz. Urz. UE L 207, 1.8.2016, s. 1–112).
- Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. 4.2 (1511–1870): *Lateran V, Trydent, Watykan I*, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007.
- Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. UE L 281, 23.11.1995, s. 31–50).
- Franciszek, List apostolski motu proprio *Vos estis lux mundi* [9 maja 2019], oryginalna wersja włoska: „L'Osservatore Romano” 159 (2019) n. 106, s. 10; wersja polska: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20190507_vos-estis-lux-mundi.html (12.08.2019).
- Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz (KDG) in der Fassung des einstimmigen Beschlusses der Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands vom 20. November 2017.

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 326, 26.10.2012, s. 391–407). *Katechizm Kościoła Katolickiego. Corrigenda*, Poznań 2002.
- Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2018 nr 30, s. 31–54.
- Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego [26 listopada 2019], „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2019 nr 31, s. 28–93.
- Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104.
- Konferencja Episkopatu Polski, Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1998 nr 1, s. 85–137.
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318).
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543).
- Konwencja o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, podpisana w Chicago dnia 7 grudnia 1944 r. (Dz.U. z 1959 r. Nr 35, poz. 212).
- Konwencja zarządzająca żeglugę powietrzną, podpisana w Paryżu dnia 13 października 1919 r. (Dz. U. z 1929 r. Nr 6, poz. 54).
- Österreichische Bischofskonferenz, Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung) [6–9 listopada 2017], „Amtsblatt der Österreichischen Bischofskonferenz” 2018 nr 74, s. 9–13.
- Rozporządzenie nr 1 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. L 17, 6.10.1958, s. 385–386).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119, 4.5.2016, s. 1–88)
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio pastoralis *Gaudium et spes* de Ecclesia in mundo huius temporis [7 grudnia 1965], „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 1025–1115; [tekst łacińsko-polski:] Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2008, s. 824–981.
- Statuty I Synodu Diecezji Pelplińskiej*, Pelplin 2001.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) (Dz. Urz. UE C 326, 26.10.2012, s. 47–390).
- Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) (Dz. Urz. UE C 326, 26.10.2012, s. 13–390).
- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, dokument 11957E/TXT, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>.

- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1000).
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1869).
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2018 r. poz. 380).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2224).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 922).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 30).

1.2. Judykaty

- NSA, wyrok z dnia 18 października 2013 r. (I OSK 2541/12), Legalis nr 1330262.
- NSA, wyrok z dnia 24 października 2013 r. (I OSK 1828/12), Legalis nr 806801.
- TS, wyrok z dnia 5 lutego 1963 r. w sprawie C-26/62 *N. V. Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.
- TS, wyrok z dnia 12 listopada 1969 r. w sprawie C-29/69 *Erich Stauder gegen Stadt Ulm, So-zialamt*, ECLI:EU:C:1969:57.
- TS, wyrok z dnia 10 lipca 2018 r. w sprawie C-25/17 *Tietosuojavaltuutettu v. Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdykskunta*, ECLI:EU:C:2018:551.
- TS, wyrok z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie C414/16 *Egenberger vs Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV*, ECLI:EU:C:2018:257.
- TS, wyrok z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie C-101/01 *Bodil Lindqvist v. Aklagarkam-maren i Jönköping*, Legalis nr 67277.
- TS, wyrok z dnia 6 października 2015 r. w sprawie C-362/14 *Schrems v Data Protection Commissioner*, Legalis nr 1385645.
- TK, wyrok z dnia 2 grudnia 2009 r. (U 10/07), Legalis nr 178953.

1.3. Inne

- Decretum magistri Gratiani* [1140], [w:] *Corpus Iuris Canonici*, editio Lipsiensis secunda post Ae. L. Richter curas ad librorum manuscriptorum et editionis romanae fidem recognovit et adnotatione critica instruxit Ae. Friedberg, vol. 1, Lipsiae 1881.
- European Data Protection Board, *Guidelines 3/2018 on the territorial scope of the GDPR (Article 3) – Version for public consultation*, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_3_2018_territorial_scope_en.pdf (12.08.2019).
- Pontificia Commissio Codicis Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab em.mis atque exc.mis patribus commissions ad novissimum schema codicis iuris canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*, Citta del Vaticano 1981.

- Grupa Robocza Art. 29, Opinia 07/2012 w sprawie poziomu ochrony danych osobowych w Księstwie Monako przyjęta dnia 19 lipca 2012 r., WP 198, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp198_pl.pdf (23.09.2016).
- Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej Komunii świętej, [w:] *Statuty I Synodu Diecezji Pelplińskiej*, Pelplin 2001, s. 188–191.
- Ivo Carnotensis, *Epistula 60*, [w:] Ivo Carnotensis, *Opera omnia*, accurate J. P. Migne, Parisiis 1854, kol. 74 (Patrologiae Cursus Completus. Series Latina, 162).
- KIOD, Notatka służbowa z dnia 21 maja 2019 r. (Archiwum KIOD).
- KIOD, *Podręcznik ochrony danych osobowych w kościele katolickim. Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki dla administratorów danych osobowych (głównie parafii) oraz inspektorów ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych opracowane przez Kościelny Inspektora Ochrony Danych*, wersja 3, bmw., brw.
- Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Instrukcja opracowana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski*, Warszawa 2009, http://www.giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (13.07.2017).
- Oświadczenie Prezes UODO w związku z planowaną konferencją Ministerstwa Cyfryzacji z dnia 2019-01-22, <https://www.uodo.gov.pl/pl/138/672> (12.08.2019).
- Pismo kościelnego inspektora ochrony danych w sprawie zawisłej przed Naczelny Sąd Administracyjny o sygn. akt I OSK 1294/17, O.1.8.2018 (Archiwum KIOD).
- Pismo Prokuratury Krajowej z dnia 23 stycznia 2019 r. do Prokuratorów Regionalnych, PK I BP 029.12.2018 (Archiwum KIOD).
- Porozumienie o współpracy i wzajemnym przekazywaniu informacji zawarte w Warszawie 10 maja 2019 r. pomiędzy Prezesem Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Panią Edytą Bielak-Jomaa a Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych, będącym niezależnym organem nadzorczym Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ks. Piotrem Krocziem (Archiwum KIOD).
- Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Dokument zatwierdzony przez Księżą Biskupów podczas 375. Zebrania Plenarnego KEP w Warszawie 13–14 marca 2017, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/kep/wskazania_bierzmowanie_14032017.html (13.03.2020).

2. Literatura przedmiotu

- Araujo R. J., *The International Personality and Sovereignty of the Holy See*, „Catholic University Law Review” 50 (2001), s. 292–360.
- Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R., *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Kraków 2004.
- Bączkowiec F., *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, przygotował do druku i uzupełnił J. Baron i W. Stawinoga, wyd. 3, Opole 1958.
- Bielak-Jomaa E., *Obowiązek państwa zapewnienia prawa do ochrony danych osobowych*, [w:] *Polski system ochrony praw człowieka w dobie kryzysu demokracji liberalnej*, t. 3, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Toruń 2020, s. 262–276.

- Bielak-Jomaa E., *Ochrona prywatności osób zatrudnionych przez Kościół*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 149–170.
- Borecki P., *Autonomia kościołów i innych związków wyznaniowych we współczesnym prawie polskim*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 15 (2012), s. 85–108.
- Buttarelli G., *Speech to a Conference organised by the Polish Inspector for Personal Data Protection, Cardinal Stefan Wyszyński University of Warsaw, Opole University and the University of Szczecin* (Warszawa, 25 lutego 2016), https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-02-25_personal_data_protection_church_warsaw_en.pdf (12.08.2019).
- Chojara-Sobiecka M., Karsten K., Kroczek P., *Transgraniczny przepływ danych osobowych wiernych Kościoła katolickiego z Polski – na przykładzie przypadku*, „Annales Canonici” 15 (2019) z. 1, s. 35–47, <https://doi.org/10.15633/acan.3394>.
- Czerniawski M., *Aktualny i projektowany zakres terytorialny unijnych przepisów o ochronie danych osobowych*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2015 nr 5, s. 4–6.
- Ćwil B., *Prawo do prywatności w Kościele katolickim*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 13 (2010), s. 243–260.
- Fajgielski P., *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych, ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Fischer B., Karwala D., *Transfer danych osobowych do państw trzecich*, „Państwo i Prawo” 2007 nr 1, s. 102–112.
- Helios J., Jedlecka W., *Wykładnia prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*, Wrocław 2018.
- Hucał M., *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 185–222, <https://doi.org/10.31743/spw.264>.
- Jan Paweł II – obrońca godności człowieka: materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji VII Dnia Papieskiego, red. M. Rybka, Poznań 2008.
- Jedlecka W., *Godność człowieka jako podstawa aksjologiczna porządku prawa Unii Europejskiej*, [w:] *Współczesne koncepcje ochrony wolności i praw podstawowych*, red. M. Maciejewski [et al.], Wrocław 2013, s. 167–177.
- Kaczor A., *Papieska Rada Tekstów Prawnych i interpretacje autentyczne*, „Kościół i Prawo” 15 (2013) nr 2, s. 133–163.
- Koncewicz T. T., *Jak interpretować prawo europejskie?*, „Palestra” 2014 nr 5–6, s. 216–222.
- Kroczek P., *Czy prawodawca potrzebuje wyobraźni?*, „Analecta Cracoviensia” 46 (2014), s. 297–306, <https://doi.org/10.15633/acr.968>.
- Kroczek P., *Kilka uwag dotyczących Dekretu KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim na podstawie przypadku przedszkola*, „Annales Canonici” 14 (2018) 1, s. 9–22, <https://doi.org/10.15633/acan.2471>.
- Kroczek P., *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej. Klauzule generalne*, Kraków 2017, <http://doi.org/10.15633/9788374385749>.
- Kroczek P., *Prawodawca i jego sztuka*, „Prawo Kanoniczne” 50 (2007) nr 1–2, s. 167–184.
- Kroczek P., *The Art of Legislation: the Principles of Lawgiving in the Church*, wyd. 3, Kraków 2017, <https://doi.org/10.21906/9788376431383>.
- Kroczek P., *Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt praktyczny*, „Annales Canonici” 6 (2010), s. 213–223.

- Kroczek P., *Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt teoretyczny i prawny*, „Polonia Sacra” 14 (2010) nr 27, s. 153–163.
- Kroczek P., *Zasada „clara non sunt interpretanda” w prawie kanonicznym*, Kraków 2004.
- Kroczek P., Skonieczny P., *Preamble of Law: Perspective of Legislator and Interpreter*, „Angelicum” 90 (2013) fasc. 4, s. 883–884.
- Krukowski J., *Podstawowe zagadnienia prawa konkordatowego*, „Studia Prawnicze” 1995 z. 1–4, s. 105–134.
- Krukowski J., *Kościół i państwo w prawie Unii Europejskiej*, [w:] *Katolickie zasady relacji państwo Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Lublin 2015, s. 335.
- Krukowski J., *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008.
- Krukowski J., Sobański R., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1: *Księga 1. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003.
- Krzysztofek M., *Ochrona danych osobowych w Unii Europejskiej po reformie. Komentarz do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, Warszawa 2016
- Litwiński P., *Transfer danych osobowych do państw trzecich w pracach nad ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych – stracona szansa*, [w:] *Polska i europejska reforma ochrony danych osobowych*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2016, s. 294–304.
- Litwiński P., Barta P., Kawecki M., *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych*, Warszawa 2018.
- Lubasz D., *Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych*, „Monitor Prawniczy” 2016 nr 20, s. 69–74.
- Łukańko B., *Kościelne modele ochrony danych osobowych*, Warszawa 2019.
- Łukańko B., *Prawo do ochrony danych osobowych w ramach kościołów i związków wyznaniowych – art. 91 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, [w:] *Prawa człowieka i ich ochrona. Księga rocznicowa z okazji siedemdziesiątej rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, t. 2, *Trwałość i modyfikacja*, red. B. Kmiecik, K. Stępiak, Warszawa 2018.
- Majer P., *Ochrona prywatności w kanonicznym porządku prawnym*, [w:] *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 83–123.
- Majer P., *Ślub na pokładzie statku lub samolotu – problem kanonicznej formy zawarcia małżeństwa*, „Ius Matrimoniale” 14 (2008) nr 8, s. 71–86, [https://doi.org/10.21697/im.2003.8\(14\).05](https://doi.org/10.21697/im.2003.8(14).05).
- Mazurkiewicz P., *Ochrona danych osobowych w Kościołach i związkach wyznaniowych w świetle Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46 WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński i P. Drobek, Warszawa 2016, s. 19–34.
- Mednis A., *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Mezglewski A., Misztal H., Stanisław P., *Prawo wyznaniowe*, wyd. 3, Warszawa 2011.

- Mezglewski A., *Perspektywa i zakres implementacji nowych przepisów Unii Europejskiej dotyczących przetwarzania danych osobowych przez związki wyznaniowe*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 35–52.
- Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, hrsg. von K. Lüdicke, t. 2: *cann. 145–433*, Essen 1984.
- Niedźwiedź M., Tarnawa-Zajązkowska M., *RODO – może jednak nie dla wszystkich? Problem zakresu zastosowania unijnej regulacji w praktyce*, „Casus” 2018 nr 89, s. 55–58.
- Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Komentarz*, red. nauk. M. Sakowska-Baryła, Warszawa 2018.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 1986.
- Pieronek T., *Sesje naukowe kanonistów*, „Prawo Kanoniczne” 14 (1971) z. 1–2, s. 363–372.
- Pietrzak M., *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005.
- Rhode U., *Die Recognitio von Statuten, Dekreten und Liturgischen Büchern*, „Archiv für katholisches Kirchenrecht” 169 (2000) nr 2, s. 433–468, <https://doi.org/10.30965/2589045X-16902005>.
- RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. nauk. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, red. P. Litwiński, Warszawa 2018.
- Sadowski M., *Godność człowieka – aksjologiczna podstawa państwa i prawa*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 1 (2007), s. 7–28.
- Skonieczny P., *La buona fama. Problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di diritto canonico latino*, Romae 2010.
- Skonieczny P., *Zamieszkanie w prawie kanonicznym. Założenia i ewolucja koncepcji*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 87–122, <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2475>.
- Sobański R., *Eklezjologia nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 28 (1985) nr 1–2, s. 3–30.
- Sobański R., *Prawo kanoniczne a krajowy porządek prawny*, „Państwo i Prawo” 1999 z. 6, s. 3–17.
- Sobański R., *Prawo kanoniczne a kultura prawna*, „Prawo Kanoniczne” 35 (1992) nr 1–2, s. 15–33.
- Stanisz P., *Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie*, [w:] *Katolickie zasady relacji Państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Lublin 2015.
- The EU General Data Protection Regulation (GDPR). A Commentary*, ed. by C. Kuner, L. A. Bygrave, C. Docksey, Oxford 2020.
- Tokarczyk R., *Sprawiedliwość jako naczelną wartość prawa*, [w:] *Teoria prawa, filozofia prawa, współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń 1998, s. 347–377.
- Tomkiewicz M., *Czynności przeszukania w pomieszczeniach kościołów i innych związków wyznaniowych. Zatrzymanie dokumentów i innych rzeczy*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 123–146, <https://doi.org/10.15633/acan.2476>.

- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1 (art. 1–89), red. nauk. D. Miąsik, Warszawa 2012.
- Wijlens M., *Salus animarum suprema lex: Mercy as a Legal Principle in the Application of Canon Law?*, „The Jurist” 54 (1994), s. 560–590.
- Wróblewski B., *Język prawny i prawniczy*, Kraków 1948.
- Zajac P., *RODO a Kościół Katolicki w Polsce. Określenie zakresu działalności Unii Europejskiej*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 2018 nr 31, wersja on-line: <http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php/artykuly/biuletyn-nr-31/143-pawel-zajac-rodo-a-kosciol-katolicki-w-polsce-okreslenie-zakresu-dzialalnosci-unii-europejskiej> (12 sierpnia 2019).
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2002.

Abstract

Processing of personal data by the subjects of the Catholic Church in Poland: transfer between countries

The theme of the monograph is the processing of personal data between countries by subjects of the Catholic Church in Poland in accordance with the regulations of the universally binding law and church law. The author answers the questions about the conditions of legality of transborder personal data transfer, legal and canonical responsibility of the subjects who make this form of data transfer, as well as rights and obligations of the persons whose data are processed in this way.

The first chapter of the book discusses the protection of personal data in the perspective of the Catholic Church. Also, the European law and the Polish law, as the legal environment for the activities of the Catholic Church in Poland are presented.

The second chapter of the book concerns the transborder nature of data, i.e., the specific feature of data processed when crossing the state border according to the secular and church regulations of substantive law. This chapter indicates the discrepancies between the General Decree on the Protection of Individuals in Connection with the Processing of Personal Data in the Catholic Church issued by the Polish Bishops' Conference on 13 March 2018 and the Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) as regards the scope of these two normative acts.

The last third chapter of the monograph mainly covers the presentation of procedural regulations concerning the process of transferring of personal data and the subjects of this process, i.e., the data subject, the controller, and the supervisory authority. This part of the book also discusses the issue of data transfer to the Holy See.

The conclusions specify the sources of difficulties in the simultaneous application of the norms of the church and secular law by the subjects of the Catholic Church in Poland when processing personal data, the errors and omissions of the Church decree regulating this matter. The Author also formulated the postulate *de lege ferenda* concerning church regulations governing the transfer of personal data between countries.

Keywords: personal data, Code of Canon Law, Polish Bishops' Conference, Catholic Church, Poland, GDPR, Holy See, cross-border data transfer

Spis treści

Wstęp	5
1. Stan badań nad przedmiotem badań pracy	5
2. Problem badawczy i cel pracy	6
3. Uzasadnienie badań podjętych w pracy	7
4. Źródła dla badań i metody badań użyte w pracy	7
5. Struktura pracy	7
6. Uwagi dotyczące języka pracy	8
1. Ochrona danych osobowych przez Kościół katolicki	11
1.1. Koncepcja i definicja, cel oraz środki ochrony danych osobowych w Kościele	11
1.1.1. Normatywne znaczenie godności człowieka w prawie Kościoła katolickiego	11
1.1.2. Uniwersalny zakres ochrony	13
1.1.3. Ograniczenia ochrony	13
1.1.4. Koncepcja powstania ochrony danych osobowych	14
1.1.5. Definicja danych osobowych	17
1.1.6. Dane osobowe specjalnego traktowania	19
1.1.7. Cel ochrony danych osobowych	20
1.1.8. Endogeniczne źródła norm regulujących ochronę danych w Kościele katolickim	22
1.1.8.1. Akt normatywny i jego pochodzenie	22
1.1.8.2. Prawo zwyczajowe	24
1.1.9. Zasady wykładni prawa kanonicznego	24
1.1.9.1. Kanon 17 CIC	25
1.1.9.2. Kanon 18 CIC	25
1.1.9.3. Kanon 19 CIC	26
1.2. Ochrona danych osobowych przez Kościół katolicki w kontekście prawa świeckiego	27

1.2.1.	Pozycja prawna związków wyznaniowych w RP i UE ze szczególnym uwzględnieniem Kościoła katolickiego	27
1.2.1.1.	Polskie zasady konstytucyjne	27
1.2.1.2.	Unijne zasady	29
1.2.2.	Prawo świeckie jako regulator działań związków wyznaniowych <i>in genere</i>	30
1.2.3.	Wykładnia prawa świeckiego	32
1.2.3.1.	Wykładnia prawa polskiego	32
1.2.3.2.	Wykładnia prawa europejskiego	33
1.2.4.	Zastosowanie RODO do związków wyznaniowych	34
1.2.5.	Wyłączenie z jednolitej ochrony poprzez art. 91 RODO	37
1.2.6.	Aplikacja art. 91 RODO do Kościoła katolickiego w Polsce	37
1.2.6.1.	Stosowanie szczegółowych zasad ochrony	38
1.2.6.2.	Dostosowanie zasad ochrony do RODO	43
1.2.7.	Celowość dostosowania własnych zasad przez Kościół katolicki do RODO	46
1.2.8.	Dekret jako ustawa kościelna	48
1.2.8.1.	Problem ustawodawcy	48
1.2.8.2.	Zagadnienie miejsca Dekretu w hierarchii ustaw kościelnych	50
1.2.9.	Charakter genezy przepisów RODO w Dekrecie	50
1.2.10.	Zakresy obowiązywania kościelnych regulacji o ochronie danych osobowych	52
1.2.10.1.	Zakres przedmiotowy	52
1.2.10.2.	Zakres podmiotowy	54
1.2.11.	Problem związków wyznaniowych lub zasad ochrony powstałych po wejściu w życie RODO	55

2. Transgraniczność jako cecha przetwarzania danych osobowych 57

2.1.	Ujęcie transgranicznego przetwarzania danych osobowych w Dekrecie i RODO	57
2.1.1.	Transgraniczność w Dekrecie	57
2.1.2.	Transgraniczność w RODO	58
2.1.2.1.	Transgraniczne przetwarzanie danych osobowych	59
2.1.2.2.	Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych	60
2.1.2.2.1.	Przekazywanie danych osobowych	60
2.1.2.2.2.	Państwo trzecie	61
2.1.2.2.3.	Organizacja międzynarodowa	62

2.1.3.	Wspólne cechy transgranicznego transferu danych w RODO i Dekrecie	62
2.2.	<i>Ratio legis</i> regulacji transferów danych pomiędzy państwami	62
2.2.1.	Dekret	63
2.2.2.	RODO	63
2.3.	Zakres terytorialny regulacji o ochronie danych osobowych	65
2.3.1.	Prawo kanoniczne	65
2.3.2.	RODO	66
2.4.	Niedostosowanie zakresu terytorialnego Dekretu do art. 3 RODO	67
2.5.	Możliwość modyfikacji zakresu Dekretu	68
2.5.1.	Akt władzy wykonawczej	68
2.5.2.	Akt władzy ustawodawczej	69
2.5.3.	Problemy związane z modyfikacją zakresu terytorialnego Dekretu	69
2.5.3.1.	Problem wyboru ustawy	69
2.5.3.2.	Problem kolizji ustaw	70
2.5.3.3.	Droga rozwiązywania trudności	72
2.6.	Legalność przekazania danych nielegalnie przetwarzanych	73
3.	Procedura przekazania danych poza granice RP	75
3.1.	Podstawy prawnokanoniczne i mechanizmy przekazania danych	75
3.1.1.	Podstawy prawnokanoniczne	75
3.1.2.	Mechanizmy RODO przekazania danych	77
3.1.2.1.	Decyzja Komisji (art. 45 RODO)	78
3.1.2.2.	Decyzja z zastrzeżeniem odpowiednich zabezpieczeń (art. 46 RODO)	80
3.1.2.3.	Mechanizm specjalnych sytuacji (art. 49 RODO)	82
3.1.2.3.1.	Art. 49 RODO akapit pierwszy	82
3.1.2.3.2.	Art. 49 RODO akapit drugi	83
3.2.	Przesłanki negatywne przekazania w Dekrecie i RODO	84
3.3.	Czynności wstępne administratora przy przekazywaniu danych	86
3.4.	Obowiązki kościelnego administratora danych	87
3.4.1.	Rozszerzenie prawa do informacji	87
3.3.2.	Rozszerzenie danych w rejestrze przetwarzania	88
3.5.	Zadania organów nadzorczych	88
3.5.1.	KIOD	88
3.5.2.	Charakter decyzji KIOD dotyczącej dopuszczalności przekazywania danych	89
3.5.3.	Prezes UODO	89
3.6.	Przekazywanie danych przez podmioty kościelne w praktyce	90

3.6.1. Przekazywanie do podmiotów kościelnych	90
3.6.2. Przekazywanie do innych niż podmioty kościelne	91
3.7. Przykładowe problemy z przekazywaniem danych w działalności parafii	92
3.8. Przekazywanie danych do Stolicy Apostolskiej	94
Zakończenie	97
Wykaz skrótów	101
Bibliografia	103
Abstract	113

Książka ks. Piotra Krocza to monografia o charakterze dogmatycznym, która jednakże odnosi się w sposób trafny do przykładów praktycznych dotyczących stosowania prawa. Biorąc pod uwagę, że problematyka ochrony danych osobowych na przestrzeni 2–3 ostatnich lat zyskała należne jej miejsce, a kwestia przekazywania transgranicznego tychże danych jest jeszcze mniej rozpoznawana, praca stanowi ewidentne *novum* i ma charakter absolutnie unikatowy. Pod względem merytorycznym praca ta jest bez zarzutu – poprawnie wyodrębniono i przeanalizowano podstawowe problemy definiujące badaną materię. Podkreślić należy bogactwo wykorzystanych źródeł zarówno z zakresu doktryny prawniczej i kanonicznej (w tym publikacje zagraniczne), jak również źródła prawa obowiązującego (krajowego, kościelnego, międzynarodowego i europejskiego).

prof. dr hab. Paweł Czubik SSN
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Praca ta wypełnia istotną lukę w literaturze przedmiotu. Autor prezentowanego opracowania w logiczny i w pełni przekonujący sposób przedstawia analizowaną problematykę. Na tle ogólnych rozważań poświęconych ochronie danych osobowych przez Kościół katolicki dokonuje badania kwestii transgranicznego przetwarzania danych osobowych. Autor dostrzega kluczowe problemy w prezentowanym obszarze, rozwiązuje wątpliwości interpretacyjne, w rzetelny sposób przedstawia swoje stanowisko. Książka ta podejmuje fundamentalne kwestie związane z transferem danych osobowych. Będzie ona stanowić z pewnością istotny głos w dyskusji na ten temat. To, co jest wartością dodaną prezentowanej publikacji, to fakt, że napisana w taki sposób, że mimo złożoności i trudności poruszanej materii, jest ona adresowana nie tylko do ekspertów i znawców tematu, ale do każdego czytelnika zainteresowanego problemami związanymi z przetwarzaniem danych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce w związku z transferem danych między państwami. Niekwestionowaną wartością recenzowanej pracy jest ujęcie problematyki transgranicznego przekazywania danych osobowych przez podmioty kościelne zarówno z perspektywy prawa świeckiego, w tym przede wszystkim prawa Unii Europejskiej, jak również prawa kanonicznego (kościelnego) oraz analiza relacji pomiędzy oboma porządkami prawnymi w odniesieniu do ochrony danych osobowych. Dużą wartością pracy jest przedstawienie genezy i założeń ochrony danych osobowych w regulacjach wewnętrznych Kościoła katolickiego. Szczególnie interesująca jest dokonana przez Autora próba oceny Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. w kontekście ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO). W tym sensie należy zgodzić się z postulatem Autora odnoszącym się do odpowiedniego stosowania RODO w odniesieniu do przekazywania danych za granicę przez podmioty Kościoła katolickiego.

dr Edyta Bielak-Jomaa
Uniwersytet Łódzki

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

